

YÖN
HAFTALIK GAZETE

VESNA

VERGİLER KONUSUNDA

**Gizli
Rapor**

PLANLAMADA KAVGALAR

OKUYUCUDAN YÖN E

Fındikoğlu'nun
kirdiği
cevizler

Yazuya konu olan kitap:
Karl Marx (1818 - 1883)
Hayatı, şahsiyeti, eserleri,
tahlilleri ve iktisadi nazari
yeleri.

Yayınlayan: Genel Kita
bevi; İctimai eserler serisi;
sayı: 9 140 sayfa; fiyat: 10
lira. Fakülte Matbaası;
1962 İstanbul.

Yayınlarının kabank sayı
sına bakarak; çok verimli
bir yazar sanılan Fındikoğlu;
asında eskiden kaleme
alıp bastıklarını ve sağdan
soldan derlediklerini istip
istip zaman ve mekanını
kolayarak; yeni bağış ve
kapaklar altında önlümüze
sermektedir.

Onun gibi, genelinde top
biyabandırılarını, daha ileri
yaşlarında ve türlü adalar
altında, karşısındaki ena
yi yerine koyarak, eser di
ye veren, kürsü sahibi allâ
melerimiz az değildir.

Fındikoğlu, Sosyalizmin
aydin çevrelerimizde, kor
kusuzca görüp ülkeyi.
1960-1962 Türkiye'nde, o
nun prinsiplerini formül
leştiren ve perspektifini gi
zen Karl Marx'ı, üzerinde
kimseñin kalem oynatmasa
na fırsat vermeden ele al
yorum hemen.

Kitabın önde, yine
eski defterlerini yokladı
m ve 15 yıl önce yayındı
ğı Sosyalizm adlı kitabı
birinci cildini 1961 de yen
den bastığını açıklayan Fin
dikoğlu, düşünceleri kendi
ne benziyen Peyami Safa'ı
nın, olsa olsa sosyalizmi di
namitlemek amacı ile gider
ayak çıktıktı, bu addaki
kitabını, Barış'ın sınıf rea
litelerini torpıltıktı, işin ya
ymadığı "Sosyalistik polları
ve Türkiye gerçekleri" ni
de sayarak, toplama ve çevi
ri şeklinde yarınlanmış bas
ka kitap adları ile veriyor.

Bu arada anımları kimse
nin aklını kiyisinden bile
geçmiyen. Sağuların birka
tum eski siyasi polis ve pro
vokör raporlarında dayan
rak önce gazetelerde bay
rak bayrak yamlaşıkları
ve sonra da bir araya topla
yap bastıkları, kitap kusuru
nesnelere de-eski gizlilik
icabı - dokumadan
edemiyor.

Önsözü okumaya devam
edersek; Fındikoğlu'nun bu
kitabının da yeri birsey ol
madığını; 1948 de yayındı
ğı "Sosyalizm ikinci cildi"
nin bir parçasından meyda
na getirildiğini anlıyoruz.

Bugine dek, Batıda, Sos
yalızmından yüzgeri edenler,
o tezgâhta yetişip sonra ona
surt çevirenlere olmustur.
Bunların en tipik örneği,
Mussolini'dir. Ama bunun
tersi pek görülmemiştir. Biz bize benzediğimizden;
rüzgar gülü gibi her esin
tiye göre yön değiştirmekte
maharetli aklı evvellemizle,
bir gün bu ülkede sosyal
izm başıra uşursa, Fin
dikoğlu gibi, sosyalistliği
kimseye verimeceğe benze
mektedirler.

Önsözün bitimine doğru,
Fındikoğlu bakınız ne di
yor:

"Gençlik Kitabevinin ben
de, bu sırada, israrla, bir
Karl Marx istemesi de, oku
yucular dünyası ile temsili

olan kitap basanlar ve sa
tanlar gevresinde öyle bir
ihtiyaçın mevcutiyetine de
li olsa gerekir."

Oysa, biz kendisinden sor
sak:

Bizim bildiğimiz, şu ka
dar yıldız Üniversite Öğre
tim Uyesi sizsiniz. Hem de bu
konuda en yetkilii kursüler
den birinde bulupuyorsun
nu? Bu alanda, bugüne dek
ne ekiniz ki, simdi o ek
tükleriniz yemini derezi
ni? Bereket versin ki, siz
ve sizin gibilerin, yıllar yi
lidir genç beyinlere ekimile
cabuladığı tohumlar, umdu
ğunuza çapta tutmadı. Bugün
de Karl Marx adı altında,
ona karşı yönelmiş ne kadar
düşman varsa, onların sal
dırılarını vermiye çalışıyor
supur.

Marx'ın eserleri, hentiz
okuma çağına erigmemiş bir
zocügen kazara eline geşe
de, makasla bu kitapları ge
lisigüzel ve tümüyle kırp
sa, ancak sizin kadar kuş
çevrebilirsiniz.

136 sayfalık kitabı ilk
36 sayfası, sözde Marx'ın
biyografisine ayrılmış. Bir
bilginin biyografisini yazan
bir başkası, onun düşunce
ve davranışlarını, şahsen
beğenmemiştir. Hattâ onun
hakkında kitap yayımlama
için de - tipki sizinki gibi
- artı kötülüğüm işlen.
akılsızca gözden düşürmek
amaç ile yapmış olabilir.
Ama bütün bunları yapar
ken, karşısındaki kişi hice
sayarak, sureti haktan gö
rünmiye tarafsız maskesi
takılmaya, bilim adamı dü
rüştüğü taslamaya kalkış
maz.

Fındikoğlu, Marx'ı anlatır
ken, onu kötülüğüm için
elindeki geleni yapmaktadır.
Bu arasında; Marx'ın hile
bir zaman kendi geçmişini
ve yuvasının geçmişini sağ
lamadığını, ömrü boyunca
ötekinden berikinden para
istediğini, yeni deyle esas
laik olduğunu tekrarlamakt
dadır.

Bunu Marx'ın uğradı
rundan anımlı körkütük
cahıl biri söyle belki ola
ki kesmez, diyerek, kendisi
ne gülünüp geçirilir. Ama
gelin görün ki bunu ileri
süren kişi, üniversitede bu
konu ile ilgili bir kursun
başında bulunmaktadır.

Marx, toplumun en çetin,
en içinden çıkmaz konulu
rûnun kendini vermiş, ömrü
boyunca, günlerinin 24 saat
tümünü birde bu işe
haredüği hajde, yine de
vaktinin yetmediğine üzülen
olağanüstü bir insandır.

Hele, bilginimizi, kendisini
arkadaşları durmadan sıkış
turdukları halde, kapital bir
turu kalemle alamayan, ve
rimsiz biri gibi gösterimiye
yetenlik, gerçege taban ta
bana aykırı bir iftiradir.

Marx gibi, kendi alanlarını
da çığır açmış, parmakla sa
yılacak kadar az saydakı
bilginiyle arasında, onun
kadar eser bakımından ve
rimlisiye az rastlanır. Fin
dikoğlu, sandık söylemekle,
ona değerden bir şey kay
betirecekmis gibi, her fir
satıcı, Marx'ın çoğu eserin
de ona Engels'in yardım et
tiğini tekrarlıyor, duruyor.

Aşında, meydana getirilen
müserek eserlerin neleri
nin Marx'a, nelerinin En
gels'e ait olduğu bütün dün
yaca bilinmekte ve Engels'

in çok büyük maddi yardı
mına rağmen, asıl yapım
Marx'ın eseri olduğu da ke
sin olarak belirtilmektedir.

Fındikoğlu'nun, Marx'ı
bir türkü havasasının al
madığı bir yön de, onun
bilim adamlığı yanında, bir
aksiyon adamı olarak görül
mesidir.

Oysa Marx'ın en orijinal
yani, kitap yaprakları içine
kapanıp kalmakla yetinmiş
yerek, bulgu ve düşünceler
ini aksiyona katılarak uy
gulamasıdır. Bunda da ken
dijine, yerden göğe hak ve
rilir.

28 Nisan olaylarında, fin
versitelerin bahçesinde, ken
di öğrencileri, o günün des
potlarına karşı direniip, 1789
da gerçekleştirenl insan
haklarından birkaçını ko
parmak işin "Hürriyet, Hür
riyet!" diye haykırırken.
Fındikoğlu ve benzerleri, ay
ni üniversitede binasının içi
de saklanacak delik arıyar
lardı. Marx ise laboratuva
n, aksiyon olan bir arası
risi idi, bu bir çap mesele
sidir. Marx, yıldız işiyle
ancak ifade edilebilir. Fin
dikoğlu'nun ise içindeki ö
ğün en kabadayısı metre
yi aşmaz.

Başkalarının tek tek, filo
zoji, soyoloji; ekonomi, po
litik-economı; tarih felse
fesi, alanlarında ömrü boyu
çalışmaları ile yapabildikle
rin kat kat aşan ve herbi
ri kendi alanında yeni çığr
ılar aşan eserlerin yaratıcı
sun kuraklığa susamaya
kalkışmayı insanın aklı al
muyor.

Fındikoğlu, "Karl Marx
Fransa'ya gidinceye kadar,
sosyalizm - S - sini, In
giltereye ayak basmadan
önce Ekonomiin - E - sini
bilmeyordu, demekle de,
kendi kendisi ile gelişmeye
düşüyor. Çünkü, aynı Fin
dikoğlu, bu kalem çizgitirme
inden az önce, Marx'ın Al
manyada, üniversitede Hu
kuk ve Fejsfe okuyup dok
tora yaptığı ve gazetecili
ğe atıldıktı yazmak zorun
da kaldığını herhalde uno
tuyor. Marx gibi bir deha,
üstelik bilim sevgisi Avru
panın üstün ve ileri kültür
ocaklarından biri olan ünlü
bir üniversitede, hukuk ve
felsefe okuduktan sonra,
sosyalizmi ve ekonomiyle işit
memiş olamaz. Kaldı ki,
Fındikoğlu'nun dediği doğ
ru bile olsa bu durum,
Marx'ın eserinin yücelili
ğine bir gölge düşüre
mez.

Eğer Marx, herkes gibi,
günlik ekmeğin kayısına düş
seydi, Marx olamaz. Bir
yandan, Londra kitaplıklar
na aylar ayı gece gündüz
kapanıp, öteyandan uyanımı
ya başıyan proletarya reh
berlik edemezdi.

Fındikoğlu'nun insanların
küçültmek istedikleri sey
lerden söz ederken, dudak
büyükleri gibi, Marx'ı só
züm ana, küçültme yeterli
şile girdiği birkaç yaki
şıksız jesti dahil var.
Bunlardan biri, Kapital
den bahsederek, "eser" i
diye belirtmesi; ve hele,
"Engels'in sürekli ikazları
na nümen bir türlü bitire
medi" eseri diye ikide bir
yazması, en sevindiklerini ina
nin bile sınırlıne dokunur.
Fındikoğlu, böyle yaparak,
akıla sra kapitali küçümse
meye yeltenivorsa, hemen

le, hâja türkçeye tam çevi
su sorunun karşılığını ver
sin?

Eğer Karl Marx'ın bilim
dönüşümü yerinden oyna
tan ve sosyal bilimlere ye
ni perspektifler açan Kapı
tal'ın başında birkaç yap
rıği forma halinde, bir ara
lk piyasada görülmeye ba
lamsı ise de, onun da arka
si gelmemiştir. Kapitali bil
meden, üzerinde tartışmaya
kalkısmak ise bilim nâmı
suyla başdagamaz.

Fındikoğlu bundan sonra,
Marx'ın bütün öteki olum
lu eserlerini bir yana bura
kip, Türk okuyucusunu —
şeniyane terimi ile — tav
lamak —soci ile, genelinde
gazetelerde yayımlanan poli
tik yazılarından "Şark Me
sesi" ni ele almış. Hem
böylece, bugünkü rejime
karşı olan düşmanlığını da
Marx'ı kulanarak açıkla
mak ve böylece bir taşı iki
kuş birden vurmak niyetli
bu işe girişmiş anlagılan.
Aslında, Marx'ın bu yazıl
rı degerlendirelimek için
kronolojik sırasının göz
nünde tutulması gereki

yasında bile 1872 de rusça
çevirisi yayılanan bu sos
yalızmın ve modern poli
tik ekonomiin temel
kitabını; 1962 yılında bi
risi söyle dursun, doğru dü
rust bir özetin bile yapılma
mıştır. Bunda 30 yıl önce,
Haydar Rıfat'ın Marksizme
dair yayıldığı yalan yan
lı çeviriler dışında, Kapı
tal'ın başında birkaç yap
rıği forma halinde, bir ara
lk piyasada görülmeye ba
lamsı ise de, onun da arka
si gelmemiştir. Kapitali bil
meden, üzerinde tartışmaya
kalkısmak ise bilim nâmı
suyla başdagamaz.

Fındikoğlu, Marx'ın bilim
dönüşümü yerinden oyna
tan ve sosyal bilimlere ye
ni perspektifler açan Kapı
tal'ın başında birkaç yap
rıği forma halinde, bir ara
lk piyasada görülmeye ba
lamsı ise de, onun da arka
si gelmemiştir. Kapitali bil
meden, üzerinde tartışmaya
kalkısmak ise bilim nâmı
suyla başdagamaz.

oğu, hep o eski Fındikoğlu
ju. Hic istifini bozmadan
nenin ne zaman sürüm ya
pacagını biliyor. Hepsi bun
dan ibaret.

Musa GERÇEKÇİ

"Bu soylulara

yer yok...»

Okuyucudan Yone - sütu
numuzda her türlü fikre
yer vermeyen yararla
narak bir noktaya dokun
mak istiyorum:

Bizlere ilkokuldan be
ri, - imtiyazlı, sınıfsız kay
naçmış bir kütle, olduğu
muz, memlekette herkesin
— özellikle köylünün —
efendi olduğu, beylük, ağa
lik, şeyhlik, prenslik v.s.
gibi unvanları eumuriyet
ten sonra ilga olundukla
rı öğrettilmişti ve bizler
de buna gayet tabib olarak
inanmış ve hig bir zaman
Türkiye'de kimsenin diğer
bir kimsedan soyluluk ifi
barıyla üstlin olamayıcağı
ni kendimizden küçüklere
öğretmiye başlamıştık. A
ma görüyoruz ki son bir
kaç yıldır memleketimiz
— Özellikle yaz aylarında —
bir takım Türk soyluları
nun akınına uğramaktadır.
Kimdir bunlar? Daha ö
nce yıldır nerede idiler?

Yönettikleri toprakları,
kendi canlarının selâmeti
ugrına terkedip kaçan ve
ya millî irade tarafından
ebediyyen soyop yurduş
edilen düşük saltanat
mensuplarının çocukları
veya torunları olan prens
ler, prenesler...

Ekonomin ve sosyal dâ
valarını halledememiş ve
hattâ Atatürk devrimleri
nin tamamen uygulanma
diğ; Türkiye'de, daha dün
sayılacak kadar yakın bir
geçmişte yurt dışına kov
duyu kimselerin bugün
Boğaziçi'nin bir çokları
için oturulması imkânsız
yallarında yaşamı mah
zurlu değil midir? Nere
den bulur bu kişizadeler
bu paraları? Sayetecdâ
nın kaçırıldıkları paralar
ise bu milletten sömürül
miş paralar yine bu top
raklar üstünde yemeğe
utanmazlar mı? Eğer bu
kışizadelerin yurdumuza
gelmeleri turistik bakım
dan yurt yararına ise de
vede kulak kalacak bu ge
lir olmasa da olur. Zira
manevî bakımından yaratır
gi hasar bence maddi ge
lirle oran kabul etmez de
recede bilyik olsa gerekir.

Fındikoğlu, kitabı son
bölmünde, "İktisadi Dü
sünceler" başlığında, Marx'ın
sosyal ekonomik naza
riyelerini sıralamakta ve
asıl yazıklarını belirtmek
ten çok, karşılıkunda yer al
an düşünceleri saymakla yetin
mektedir:

- 1 - Kiyemet nazaryesi.
- 2 - Birikme nazaryesi,
- 3 - Projeçlerle nazaryesi.
- 4 - İstismar nazaryesi,
- 5 - Buhran nazaryesi,
- 6 - İttihâl nazaryesi.

Fındikoğlu, kitabından
son bölmünde, "İktisadi Dü
sünceler" başlığında, Marx'ın
sosyal ekonomik naza
riyelerini sıralamakta ve
asıl yazıklarını belirtmek
ten çok, karşılıkunda yer al
an düşünceleri saymakla yetin
mektedir.

Manifest, 2 - Kapı
tal, 3 - Şark Meselesi.
Manifest için Fındikoğlu
söyle buyuruyor:

"Türkçe, faydalansabileceğ
miz emniyetli bir tercumesi
bulunmamış, bu kılıç, fa
kat tesiri itibarıyle çok mü
him eserin tahililine giriş
ceziz."

Bu satırları, ya bilgisizli
ğinden, ya da mahsus yazı
yor Fındikoğlu. Çünkü, Ma
xist, vermeden, onun hakkın
da yapılmış olan bütün ten
kidlerle yer vermek. Böyle
ce, Fındikoğlu "Karl Marx" siz
Karl Marx, meydana get
irilmiş. Kitabının kapagında,
Karl Marx adını okuyorsun
uz. Kitabı elinize alıp çe
virmeye başlayınca, satırlar
arasında habibe Marx'ı ara
maya koyuluyorsunuz. Hat
ta arada arada, bulacakmış
gibi de oluyorsunuz. Ama
sonunda, bütün gabancı ha
vaya gidiyor. Çünkü, eliniz
de tuttuğunuz kitap, Karl
Marx için değil, ona saldı
ranların düşüncelerini bir
araya getirmek için tertip
eden, sözün hisası. Fındik
oğlu, her kısım basını
maksatlı veya mak
satsız; bilerek ya da bilmi
yerek bu kişizadeler hak
kında yaptıkları yollar
onların varlıklarla yap
ıkları zarardan daha bü
yük ve tesirlidir.

Aydın bir Türk genel
olarak, bu soyluların yur
dumuda yeri olmadığı
fikrimin de asla söyle
meye inanmadığını da inanmakta
yim.

Ortaç yakıştırmast
asaletlerin arzuladığımız
ileri ve modern Türkiye'ye
de yeri olmasa gerekir.

Saygılar...

Dincer H. GÜNDÜZ

HAFTALIK FİKİR VE SANAT GAZETESİ

(BASIN AHLAK YASASINA UYMAZI TAAHHÜT ETMİŞTİR)

Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu Mümtaz Soysal, Doğan Avcıoğlu

İmtiyaz sahibi ve mesu! müdürü: DOĞAN AVCIOĞLU

ABONE Yıllığı (52 sayı) 58 T.L. altı aylık (26 sayı) 25 T.L. Üç aylık (13 sayı)

12.50 T.L.'dir. 1962 yılı için özel indirimli
abone tarif

BAKİŞ

"Hoş geldin Johnson.**güle güle Thalmayer...."**

1922 yi 1962'den çokardığınız zaman elinizde kalacak rakam tam tama kırktır. Demek ki 30 Ağustos'tan bu yana tam kırk yıl geçmiş. Emperyalizmin Anadolu'daki temsilcilerine vurulacak kat'lı darbe, kırk yıl önce bir şafak vakti başlıyordu.

Yeryüzünde her ideolojinin bir savaşı, her savaşın da bir ideoloji vardır. Mustafa Kemal Paşa komandasındaki Büyük Taarruzun gerçek hedefleri, 1921 Büyük Millet Meclisi Anayasasında ve Halkçılık Beyannamesinde yazılıydı. 1924 Anayasası aynı fikirlerin Yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin temel kanununda gerçekleşmesi sayılıyordu. Çünkü Türkmenin yabanı devletle bir boyundorduğundan kurtularak gerçek anlamda bağımsızlığını kazaması Büyük Taarruzu izliyen çeşitli devrimlerden sonra mümkün olabilmisti.

Bu devrimlerin sonunda DİLYÜSU Ümmiye ocağına ve yabancı şirketlere boy nu bükük Osmanlı devletinin yarı bağımsızlığı değil, Atatürk'ün Türkmenin tam bağımsızlığını ulaşmıştır. Kapitalistlere son vermek, Osmanlı İktidarıların ağır şartlarla yüklenmediği borçları ciddi bir şekilde usulüne bağlamak, memleketin müdderatını ve istikbalini başka devlette rin yardım kuruluşlarına değil Türk halkın kendi giciline ve çalışma kaynaklarına da yamak, yabancı şirketleri millileştirerek memleketteki sermaye piyasasını kontrol altına almak ve tâbi ekonomilerin sonucu olan memleket dışına servet akımını önle mek.

Atatürk biliyor ve her konuşmasında ifade ediyor ki, bunları gerçekleştirme den bir ülkenin bağımsız olabilmesine imkân yoktur. Sıngı zaferini iktisadi zaferle tamamlayan milletlerin:

— Ben özgürüm! demesine imkân yoktur.

Kırk
yıl
sonra

Kırk yıl sonra bugün, 30 Ağustos zaferinin yıldönümü günlerinde Atatürküñ görülerinin ne kadar haklı olduğunu her şafak vakti bir daha anlıyoruz. Kırk yıl sonra bugün konsorsiumlu, borçlu, harçlı, bükük boyunlu Türkiye bir Amerikalı; ar dına bir tekme yapıştırıp kovarken ve bir diğer Amerikalıyi başının üstüne buyur ederken Mustafa Kemal'in görüşlerinin ne kadar haklı olduğunu bir daha anlamakta dur.

Bu Amerikalardan biri büyük dostumuzun anlı şanlı, şerefli, şöhretli Başkan Yardımcısı Johnson'dur.

Hoş geldin Johnson! Başımız üstüne geldim..

Bu Amerikalardan öteki Türk işçilerin dostu ve misafiri Hür Sendikalar Federasyonu temsilcisi münevazı Thal mayordur.

Güle güle Thalmayer! Her ne kadar seni kovuyorsak da kusura bakma..

Bu iki Amerikalıdan biri olan Johnson diyor ki:

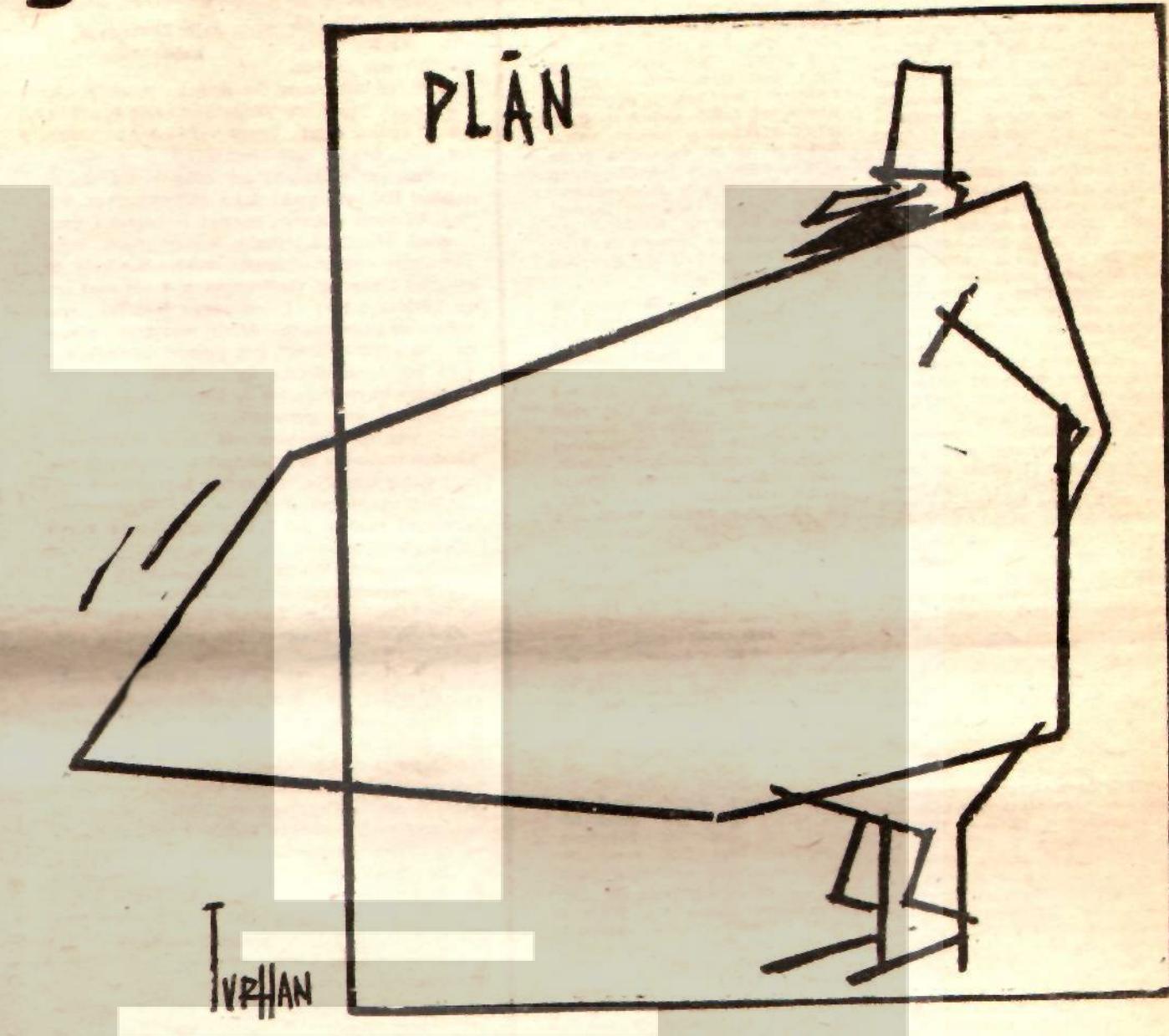
— Ben size hayranım.. Siz çok, ama çok büyüksünüz.. diyor.

Bu iki Amerikalıdan biri Thalmayer diyor ki:

— Morisson şirketinin rahatını kaçır dim diye beni kovuyorlar.. diyor.

Bu iki Amerikalıdan biri Johnson diyor ki:

— Evet efendim.. dersiniz.

Siz Türkler hiç bir zaman sendeley mediniz, hiç bir zaman duraklamadınız, hiç bir zaman tâviz vermediniz.. diyor.

Bu iki Amerikalıdan biri olan Thalmayer diyor ki:

— Etmemen eylemeyein, hiç bir kosko da hükümet bir yabanı şirkete tâviz ve rir mi?.. diyor.

Bu iki Amerikalıdan biri olan John son diyor ki:

— Hükümetinizi nazik daveti üzeri ne Kemal Atatürküñ büyük Cumhuriyeti ne gelmek benim için büyük gerefir.. diyor.

Bu iki Amerikalıdan biri olan Thalmayer diyor ki:

— Bir yabancı şirket istedim diye. Ke mal Atatürküñ büyük Cumhuriyetinden beni kovmanız hükümetiniz için geref mi dir.. diyor.

Gelen Amerikalı sevimi Johnson ve giden Amerikalı sempatik Thalmayer iki niz de haklısınız ama bir ufak yanlışınız var:

Ne biriniz Kemal Atatürküñ büyük Cumhuriyetine geldiniz, ne de ötekiniz Kemal Atatürküñ büyük Cumhuriyetinden geldiğiniz..

Türkiye artık büyük Kemal Atatürküñ değil, küçük politikacının cumhuriye tidi.

Dikkat ediniz!

Bunun işindir ki sevgili okuyucular size bu 30 Ağustos yıldönümünde bazı tavsiyelerde bulunacağınız:

Zinhar bu memlekette bir NATO gibi devleti Amerikalı dostun arabası online çıkmayı, kendisi ile çatışmayı, ihtişfa düşmeyeceğiniz, cümlü 24 saatin her sani yesinde vazife görevi sevgili dostlarınızın husus mahkemelerine derdinizi anlatamazsınız. Bizim mahkemelerimize gitmek hak kiniz ise yoktur.

Zinhar bir yabancı firmaların, şirketin verdiği iş talip olup yabancı iş yerlerin de çalışmayı. Çünkü bu iş yerlerinde sizin haklarınızı koruyacak Türk kanunu rann uygulanma şansı yoktur. Türk makamları bu yabancı şirketlerin karşısında acılarını ilan etmigelerdir.

Türkiyeye yardım ve yardım direkifleri vermek için konsorsium kurulması büyük bir başarı imaj gibi halka ilan eden ve konsorsiumun propagandasını yaban iktidarın başarısını alkışlayınız. Konsorsiu mu başkanına dikkat ediniz. Çok önemli kişidir. Biliyorsunuz ya.. Yardım meselesi. Yardım alabilmek için dikkat etmeniz, daha doğrusu cümlerce dikkat etmemiz gereken durumlar var. Yardım verecek çevrelerin midesi bulandıracak, yabancı sermayeyi Türkîteek davranışları vatan hainli yıldı. Bu işlerin şartını şartını büyükleri siz dilişinler ve siz her seye:

— Evet efendim.. dersiniz.

Her ne kadar hükümetimizin bakanlarından biri:

— Dostlarımız öyle şartlar ileri sürüyorlar ki açılıyamam.. dedi ise de siz ona bakmayın. O ne dediğini bilmiyorum. O bir garip bakan!..

«Kimimiz

nutuk

söyledik..»

Ve efendim anlaştık mı?..

Anlaştıksa size son bir şey daha söyle edeyim. Gidiniz 30 Ağustos'un yıldönümü törenlerini seyrediniz. Biz Türklerin bağımsızlığınıza sağlayan büyük ve kafi darbenin bağlangıcını bu.. Hem kimbilir ne güzel nutuklar söylenecek:

— Vatandaşlar.. İstiklall.. Cumhuriyet.. Bağımsızlık.. Bizzzz.. Aslanlar.. Hükümetim.. Zaferleri mizzzzz..

**İlhan
Selçuk**

ZİYARETLER

ABD Başkan Yardımcısı Lyndon B. Johnson memleketimizde.

Türkiyede gönülleri fethetmek için yardımcı Lyndon B. Johnson, Ankara'da seçim kampanyasına çıktı. Herkesin elini sıktı, sırtını okşadı. Ağzından tebessümü eksik etmedi. Arabası hızla dardurarak sık sık halkın arasına karıştı, halkla konuştu. Bol bol kışa nutuklar çekti. Konuşurken bozulan saçını düzeltti, kaza ve karışıyla basit ve mütevazı bir söyleşim vermeye dikkat etti. Doğrusu bu işe de bizim Amerikan tipi yerli politikacımız Kasım Gülekten çok daha billyük bir başarı gösterdi. Yalnız bazı komik olaylar da oldu değil.

Ulus eivarında ihtiyar bir adamı götüren L.B.J. derhal arabasını dardurup, ihtiyara sokuldı. Onu öptü ve «Ben Koreden beri Türklerin hısyarıymı» dedi.

Ihtiyar bu işten bir sev anlamamıştı. Nitekim Johnson uzaklaşınca sonra, «Kim bu adam yahu?» diye etrafındaki lere sordu. Gerçekten halkın büyük coğunuğu, L.B.J. nin ziyareti hakkında bilgi sahibi değildi. L.B.J. yerine, «yaşa, sen aslansın» diye İnönü'yi alkışlıyor. İnönü, Parmaklı işaret ederek, «Onu alkışlayın» demek zorunda kalıyordu. Bismarck tipi aristokrat politikacı İnönü, esasen bu sonradan zengin olma Texas'tı politikacına ayak uydurmaktı gülümseyerek.

Kapasite

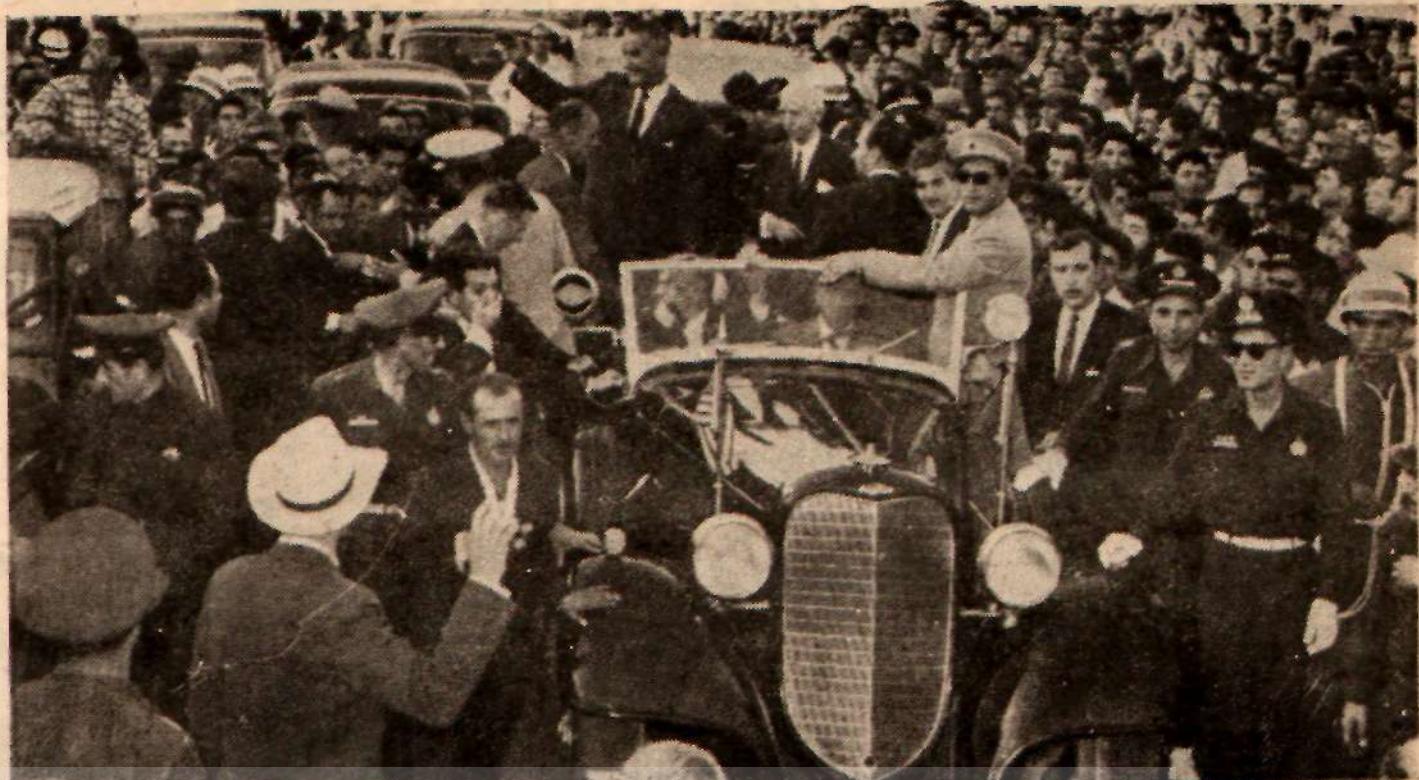
Amerikan başkan yardımcısı Lyndon Baines Johnson'un hayatı bir Meksika için başarılı. Babasının kurduğu Johnson City'de 1908'de dünyaya gelen L.B.J. kapıcılıkta sekreterlige kadar çeşitli işlerde uğraştı. Siyasete atılışı 1948'de Senato'ya seçilmesiyle başladı. Başkan Yardımcısı seçilmeden önce Senato'daki Demokrat Parti grubunun liderliğini yaptı.

Kennedy L.B.J.'yi yardımcı olarak seçerken, onun Senato'daki tecrübesinden faydalananı ummuğu. Gerçekten, Johnson Güneyli demokratların Cumhuriyetçilerle birleşmesini önleyecek ve dolaşıyla parti birliğini koruyabilecek ni teliklere sahip görülmüyordu.

Fakat son yıllarda Kongrenin hiç bir reform kanunuunu çıkarmamakta direnen L.B.J.'in Senato'daki影响力unu sanıldığı kadar kuvvetli olmadı onu ortaya koydu. Oysa, Kennedy, Johnson'un Amerikan tarihindeki en altilzul başkan yardımcısı olacağını vaadetmişti. Olaylar bu tahmini doğrulamadı.

Fikirler

Johnson'a göre sosyalizm, komünizmin bir başka kelime ile ifadesidir. Fakat sosyalizmin Avrupa topulluklarının refah arzularını dile getirdiğini kabul eder. Özel teşebbüse dayanan Amerikan

Başkan Yardımcısı Lyndon B. Johnson'un Ankara'da karşılanması
Seçim turu gibi.

desteklenenin konusunda kesin bir tutum yok.

Nedenler

ABD başkan yardımcısının Italya ve Orta Doğu'ya yaptığı bu yolculuk başkan Kennedy tarafından kararlaştırıldı. Genç ve dinamik başkan iki güvenilir müttefiki Türkiye ile İran'ın iç meseleleri konusunda kesin bir tutum yok.

İleri ve tarafsızlık eğilimleri hakkında sağlam yargılara varmak istiyor. Yolcu İnk programına son dakikada Lübnan'ın eklenmesi bir diplomasi nezaketi gereği. Kıbrıs, Yunanistan ve İtalya'daki temasları da ikinci planda kılıyor.

L.B.J. daha Lübnan'da Türk-Amerikan dosyası ile ilgili, bilinen elinde ileri kullanılmaya başladı. Fakat Ankara'da kulakları alışık kazandığı bu sözlerin önemli bir etki meydana getirmeden farkedecek, Ankara'da beş yıllık planın finansmanı gibi dev bir probleme karşı karşıya bulunan karma hukuki ve ommu bu işin İnönü Amerikan dosyasının kesenin ağzını açmalarını istiyecik.

Ciddiliği ile tanınan «Le Monde»'un işaret ettiği gibi geçiken yardımın meydana getirdiği kırıngılı anlayacak olası Başkan Yardımcısı muhtemelen Türk Genel Kurmayam istekleri ile de karşılaşıacak. Komşu İran'ın bütçe açığını katmak için asker mevzuunda yüzde 15 oranında indirim yapma kararını benzer tekliflerin L.B.J.'in önüne sürülmemesi pek uzak bir ihtimal olarak görülmeli. İran'ın asker indirimine karşılık ordusunun modernleştirilmesi için savunma kredisi istemesi ve Johnson'un da bunu müspet karşılaması Türk Genel Kurmayının gözünden kaçmamıştır. L.B.J. Ankara'da daha fazla askeri yardım isteklerini geçiştirmeyecek, raporunda bu konuya öncelik verecektir.

L.B.J. Ankara'da rejimin pek sağlam olmamakla beraber, yakın bir tehlikekenin mevcut olmadığı ve özel teşebbüse öncelik verildiği söylenecek, uzun vadeli, düşük faizli kredi istenecektir. Johnson bu istekleri Dışkana ulaşacağı yarın imkânlarının araştırılacağı yolunda karşılık verecek ve konsorsiyumun kurulduğunu hatırlatacaktır.

L.B.J., bu arada halkın temas imkanlarını arıyaçak, ona «Amerikan halkın sevgisi» ni getirdiğini söyleyecek, bu arada yağama şartları hakkında bazı sorular soracaktır. Ejder Tahir Öztürk adında bir vatandaşla rastlarsa, Amerika'nın kendi ülkesinde tam帝ı grev hakkını Türk yedek işçilerinde çalışan işçilerle ne den tanımadığı, Morrison'un işçilerle karşı neden bir sönümge şâronu edası ile davranışları yoluyla sorulara muhatap olacak ve kendisine «Türkiye bir sönümde değildir» denilecektir.

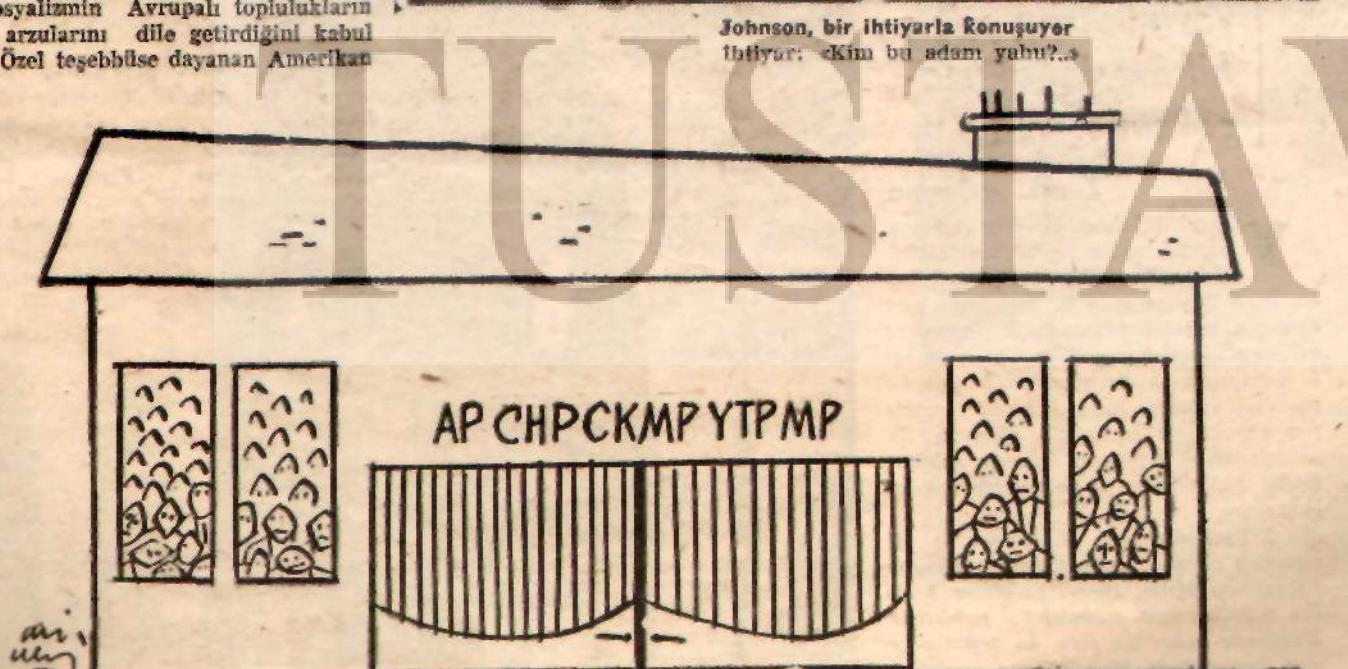
L.B.J., bütün bunlardan başka, Türk yedekçi sosyalist hareketin kapsamı ve anlamı hakkında da bilgi almağa çalışacak, sosyalizmi modası geçmiş tehlikeli bir hareket sayan Eleşilik ileri gelenleri, onu aydınlatacaktır.

Son olarak bir Lübnanlı gazeteci L.B.J. hakkındaki kanaatini nakledelim:

«Bazı Amerikalıların uşakla memleketimizin üzerinden geçmekle, bizi gayet iyi tamisiklarına kani olduklarını isittim. Aramızda bir saat geçiren Lyndon Johnson'un Lübnan hakkında bir kitap yazmakta gülüşe uğramışlığını umut ediyorum.»

Johnson, bir İhtiyarla Ronuşuyor
İhtiyar: «Kim bu adam yahu?»

DEMOKRASİNİN ALFABESİ

Yüksek Plânlama Kurulunun İnönü'nün başkanlığındaki bir toplantı
Başbakana açılan son kredi...

Johnson'un Ordusu

Amerika Başkan Yardımcısı Lyndon Johnson'un Ankara daki temaslar, arasında biri de Türkiye'ye «Barış ordusu» nun gönderilmesi oldu.

«Barış Ordusu» Kennedy'nin iktidara gelişyle birlikte duyulan bir deyim. Amerikanın ilk günlerindeki «akım ci ruh» u yeniden yaratmak gibi, romantik bir programla işbuşuna gelen genç Başkan, aynı atılış ve heyecanı da gösterebilmek için, «Barış Ordusunu» denen bir teşkilat kurdu. Teşkilatı girenler üniversiteden yeni bitiren genç kızlar ve delikanlılar. Seçimlerinde gayet dikkatli davranışları. Her türlü iklim şartlarına dayanabilecek bir bünyeden başka, oldukça geniş bilgi ve çok sağlam bir karakter sahibi olmak da şart. «Barış Ordusu» manşetlerinden istenen şey, birçok ilköde yerleşmiş olan «çırık Amerikalı» intiharı silmek. Bu amaçla gülükleri yerlerde, oradaki hükümetin istediği işlerde bütün güçleriyle çalışmak, yerli halkın hazır nesir olmak, kalkınma gayrılerine katılmak zorundadırlar. Kendilerine yerli hükümet ne veriyorsa, onuna yetincekler, bütün Amerikalı devlet memurlarının ve ordu mensuplarının faydalandıkları PX, imtiyazlarından faydalaniyorlardı. Yalnız, her ay 75 Amerikan doları, hesaplarına bant kaya yatırılacaktır. Görüldüğü gibi, «Barış Ordusu» düşüncesinin misyonerliği yaklaşan tarafları pek fazladır. Katolik Kennedy, Amerikan gençlerinin dünyayı saran yeni akımlara karşı, Hristiyan havaları gibi mücadele etmelerini istemektedir.

«Barış Ordusu» şimdide kadar, dünyanın hayatı geniş bir kısmına yayıldı. Seçilen memleketler, daha çok sömürge statüsünden yeni kurtulmuş ve benliklerini henüz bulamamış olan yerlerde. Türkiye gibi köklü gelenekleri bulunan, milli baygıntı ve gurur derecesi yüksek olan memleketlere, böyle bir misyoner ordusu göndermenin bazı mahzurları doğuracağı aşıkardır. Nitelikim, şimdide kadar, Amerikan makamlarının bu yoldaki bazı temasları karşında Türk hükümetlerinin davranışını fazla teşvik edici olmamıştı.

Şimdilik, Johnson'un Ankara temaslarıyla birlikte aradaki buzlar çözüleceğe bezemektedir. Amerikanın «Güzel Amerikalı» örneklerini bolca göstererek bilesine imkân verecek, fakat Türk yeşili de tam anlamıyla Afrika; Hotan toplar derecesine dilişimiyecek ortalamada bir yol bulunmuştur. Gelecek olan «Barış Ordusu» mensupları sadece inglez öğretmenliği ve tarım uzmanlığı yapacak, köylere gidiip misyoner hayatı yaşamaktan kaçınacaklardır.

PLÂN

Feyzioğlu, plâni kurtarmak için son bir gayret yaptı. Fakat karşısında Alican - Dinçer ikilisini buldu. Feyzioğlu - Ali can kavgası ise, koalisyonu kurtarmak endisesiyle tatlıya bağılandı. Böylece koalisyon kurtuldu, plân feza edildi.

Aşağıdaki yazıda, bunun nedenlerini ve Yüksek Plânlama Kurulundaki kavgaların hiç bir yerde yayınlanmamış iş hikâyесini okuyacağınız.

Zorakî uzlaşma

Yüksek Plânlama Kurulunun geçen haftaki toplantılarında sözü İnönü aldı: «Ben, güçlü karyüra ektin onun üzerine gitmem. Engelleri aştırmaya, güçlükleri yürüttürerek yenmeye çalışırım. Atatürk, meseleler karşısında belki daha kesin bir tutum alındı. Ben daha yumuşak giderim. Fakat onun da, kararlarını uygulamayı geçiktirdiği olmuştur. Bu sebeple, tarım vergisinin alınması geçiktirebilir. Fakat plânın iş finansmanı sağlanacaktır.

Yüksek Plânlama Kurulunun, iş finansman meselesinde mutlaka bir anlaşmaya varması lazımdır. Devlet Plânlama Teşkilatı temsilcilerinin muhalefet şerhleriyle Hükümete giden bir plân, bu teşkilatçıları gitti husumetlerle karşı karşıya bırakacaktır. Hükümet, ona bağlı bir datre olan Devlet Plânlama Teşkilatını korumakla görev

lidir. Bu datreyi husumetlerle karşı karşıya bırakamam.

İnönü'nün konuşması tesirî oldu. Bu konuşma üzerine, dost çevrelerden gelen «Aman istifa etmeyin» telkinlerinin de tesiriyle, Devlet Plânlama Teşkilatı uzmanları, tâvizkâr davranışın izinini duydular.

Feyzioğlu ve İlyas Soçkinin ileri sürüdikleri üzâlâtıcı formüllerde, bazı bakanlar ile Plânlama Uzmanlarının sert çatışmalarına yol açan tarım vergisi ve yatırım İndirimini konularında anlaşmayı kolaylastırdı. Feyzioğlu'nun teklifine göre Kalınma Plânlânda, Plânlama Teşkilatının istenen tarım vergisinin esasları teftihiyle tesbit edilemeyecek, «zira verimleri artırıracak tarza yüksek zira gelirlerin müessis şekilde vergilen dirileceğini» belirtten yuvarlak bir ifadeyle yetinlecekti. Yatırım İndiriminin de, tasarrufu artıracak tarza yürlüleceği tasrif edilecekti. Gerisi Maliye Bakanının bileceği bir işti Maliye Bakanlığı, tasarılarını, Plânda zikredilen bu genel esaslara göre hazırlayacaktı.

Aslında Feyzioğlu'nun teklifi Maliye Bakanına yesil ışık vurmaktadır. Zira yuvarlak formüllere sahip kalındığı menne ketimizde görülmüş değildir. Yuvarlak for-

miller, daima uygulanmamak için ortaya atılır. Nitekim «Plân Hedefleri ve Stratejisi» adlı Bakanlar Kurulu kararı, vergi sisteminde sosyal adaletin gerçekleştirileceği ve verimin artırılacağı yazılı olduğu halde, Ferit Melen, vergi kayiplarına yol açan adaletsizliği çoğaltıcı tasarılar hazırlamakta bir mahzur görmemiştir. İşler, bu sefer de bağıtılıcılık cereyanı edecek değildir. Devlet Plânlama Teşkilatı Uzmanları, Y.T.P. ve C.K.M.P. nin tazikleri karşısındadır. Başbakan İnönü'ye gac bir durumdan kurtarmak için, plânın uygulanmasını tehlikeye düşürecek esaslı bir âzizde bulunmuşlardır.

Hikâyeyin başı

Plânın iş finansman meselesinin görülmemesi. Salı günü başladı Maliye Bakanı, Gelir ve Kurumlar Vergisi tasarılarını izah etti. Plânlama Uzmanları, orta sayfa mızda belirtildiği şekilde, Melen tasarılarının bütün aksak tarafı ortaya döktüler ve kendi görüylerini savundular. Melen, bunun üzerine, Paşa dönerek, «Paşa, Osman Bey, bizim tekliflerin hepste cephe alındı dedi Ecevit ise, Maliye Bakanına, «Tasarılarınız vergi kayiplarına

Prof. Tırbergen — Basbakan İnönü — Müsteşar D. N. Terün
«Tarım vergisi şart...»

yol açacak. Bu durumda, planın finansman ihtiyacını nasıl karşılayacağınız» diye sordu. Melenin cevabı, «Söylüyemem, Pasam, duyulur.» oldu. Duyulur korkusu bütün planlama çalışmalarında görüldü.

Maliye Bakan ertesi günde toplantıya büyük bir müttefiklik geldi. Bu müttefik, meşhur Vergi Reform Komisyonunun Başkanı, Ali Alaybekti. Melen tasarıları, Ali Alaybek'in eseri idi. Melen, Alaybek'i idealistir. Türkiye'ye çok hizmeti olmuş tur. Sefiriği, sonda bunda gözük yoktur. Gelir Vergisi kanun tasarısını hazırlayan odur sözleriyle, Pasaya takdim etti.

İdrakini aşan komularla, aşağılık iftaralarla süslü, yalan yanış laflar etmekle şöhretli bir derginin eğiven verici, bilgili, anlayışlı ve kavrayışlı diye behsettiği Ali Alaybek, Yüksek Planlama Kurulunda, ciddi maliye uzmanları; hayretten hayre te düşüren görüşlerleri sırdı. Alaybek'e göre, sadece emekçileri ozen «1950 Gelir Vergisi, sosyalizm fiskaldır. Daha ileriye gidilemez.» Veraset ve İntikal Vergisi ise, «XIX. Yüzyıl sosyalistlerinin ortaya atığı, bugün önemini kaybetmiş bir vergidir» Halbuki, XIX. yüzyılda veraset vergilerinin en harareti savuncusu, liberalizmin babalarından Stuart Mill'dir ve bu modası geçmiş vergi, bugün İngiltere'de tereke türinde yüzde 80'e kadar yükselen oranlarda

kat Başbakana çok yakındı. Övnen dergiye göre, stenografi maliye uzmanı, herkesin ve bilhassa Başbakan İsmet İnönü'nün üzerinde çok, ama çok müsbtet teşir braktı. Buna fazla şagmamak lazımdır. Vergi gibi teknik bir konunun tamamen ya bancı bulunan İnönü, finansman müzakereleri boyunca, konuşan bütün hatırlı istisnasız hak verdi. Başbakan bu durumu «Bütün konuşanlar haklı görünüyor. Kim konuşursa, ona hak veriyorum» sözleriyle ifade etti. Hakem rolünde bulunan İnönü'nün, konuya yabancılığı, Kalkınma Planı bakımından doğrusu büyük bir talihsızlık oldu.

Alican — Feyzioğlu çalışması

Alican — Feyzioğlu çalışması Çarşamba günü öğleden onra patlak verdi. 1963 programının gerçekleştirilebilmesi için, 1 milyar 200 milyon lira munzam vergi gelirine ihtiyaç vardı. Planlama Teşkilatı tarafından hesaplara göre, merkezi kanunlar değişimde 1963 vergi gelirleri 7,8 milyar lirayı aşmayıacalı. 1962 yılı bütçesi vergi tahminlerinin gerçekleşmesi ise bir hayaldi. 7,8 milyar lira hesaplanan vergi gelirleri, 7 milyar lirada kalacaktı. Yani

Alican'ın cevabı beklenmedik ölçüde sert oldu. Alican, «Ben bu adamın oturduğu yerde bir daha oturmam» diyordu.

Sabahki toplantıda da Alican ve Feyzioğlu arasında sert bir tartışma oldu. Speküasyonu önlemek maksadıyla düşünülen arsa vergisini emülliyete karşı bir hinc̄e diye wasiflendiren Alican, Hızar mülk avı Alaybek'ten arsa vergisi hakkındaki fikrini de açıklamasını rica etti. Bu nün üzerine Feyzioğlu atılarak, «Önce plancılar görüşlerini açıklamalar» dedi. Bu mülde, Bagışkan yardımıcımı pek kızdırıcı ve Alican «Artık konuşma hakkımızda mı yok» diye bağıttı. Feyzioğlu da, «Plan, bu adımı kompleksleriyle bırakırum» mukabelesinde bulundu. Alican, bu durum karşısında, sınırlı bir şekilde salona terketti. Öğleden sonraki toplantıya da çok geç geldi. Pasa, saatlerce Alican'ı aratmak sorunda kaldı.

Bu çekimde Y.T.P. İl Başbakanı yardımcısı ile C.H.P. İl Başbakanı yardımcısı arasındaki gerginliğin en had safhaya gelliğini gösteriyordu.

Ertesi günde Yüksek Planlama Kurulu toplantısı bu üzüntü tehdit edildi ve bir teknik komite kurarak, anlaşmazlıkların çözülmüş kararlaştırıldı.

İnönü, Perşembe gününe, Alican — Feyzioğlu anlaşmazlığını gidermekle geçirdi. Alican, «Biz buraya hazır bir plan fesil için gelmedik. Planlama Teşkilatı işbirliği bir organizatör. Memleketi Hükümet idare eder diyor. Alican'ın başında bulunduğu teşkilattan bu tarza şikayet etmesi, doğrusu garip.» Feyzioğlu ise, «Benim zayıvemden ciddi bir durum yoktur. Benim için aslolan beşilik planın süslü bir kitap olarak kalması oğul, kabili tatbik bir plan hüviyetini kazanmasıdır» muka beleşinde bulunuyordu. Bu çalışmada, İller Ticaret Bakanı Muhlis Eteden akıl alan iki numaralı Başbakan yardımcısı Hasan Dincer de, sessiz kalmakla beraber, Alican'ın safindaydı. Bir beraberlik arsa vergisi konusunda da görülmüş, vergi, Alican ve Dincer'in nühaletiyle 2 ye karşı 5 oyyla kabul edildi.

Y.T.P. Genel Başkanı bu konuda, koalisyonu bozacak kadar sınırlı görünlü yordu. Nitekim, Y.T.P. İl bakanları Alican'ın başkanlığında yaptıkları bir toplantıda, plan konusundaki ihtiyatlı sonuna kadar götüremek ve gereklere kabineden çekilmek kararını aldılar. Perşembe günü, İnönü'ye önde yemeğine giden Alican, Feyzioğlu'nun kabineden çekilmesini veya bu kabul edilmemiği takdirde, Başbakan yardım eldarlarının görevlerinin yeniden taksimini ve Feyzioğlu'nun planlama çalışmalarının devamını beklemesini istedi. İnönü'nün bu talebi yerine getirmesi beklenemedi. Kusurları ne olursa olsun, zekası, bilgisi ve çalışkanlığı, Feyzioğlu Hükümette ve planlama çalışmalarında İnönü'nün sağ koluydu. Feyzioğlu'nu bir C.H.P. hükümeti, aksamaya mahkümdu. Bu sebeple İnönü, Feyzioğlu'na yerine Planandan taviz verecek, Alican'ı yastırma yoluna gitti. Tarım Vergisi fikri, böylece suya düşü ve planın finansmanını karşılaştı.

Tinbergenin ikazı

Teknik Komite, planın finansmanı ile ilişkili çalışmalarına geçen haftanın ortasında başladı. Fakat tarım vergisinden bir mi artıracak konuya da belirtildi.

Devlet Planlama Teşkilatı başmışsa viri tanınmış iktisatçı Tinbergen bu tehlike işaret etti. Tinbergen'e göre, «Planın başarılması ve dış yardım, sağlam bir finanman kaynağı ihtiyaç göstermektedir. Bunun gerçekleştirilememesi halinde, emisyonu baydurulması, memleketi enflasyon yona göstürür. İc finansmanın vergi de yanağından para basmak yoluyla sağlanmalıdır, dış yardımları da tenlikeye sokabilir. Türkiye'de, vergi oranları Batı Avrupa memleketlerine nazaran çok düşüktür. Bu dan başka vergilenmede çeşitli gruplar arasında denge sağlamak esastır. Bu itibarla vergilendirilmeyen veya çok az vergilendi rilen sosyal grupların daha çok vergilenmesi gereklidir. Toplumda teşebbüs

Başbakan Yardımcısı Ekrem Alican
«Ne vergi, ne de sosyal adalets»

almaktadır.

Alaybek, daha başka inciler de sırala: «Büyük sermayedeki varımızın ve liberal bakanlarımıza sevgili hâline gelen uzmanı na göre, «Menücketiniizde uygulanan genel indirimini hadler, aslında pek yükselmiş.» Uzman, Gelir Vergisinin dar gelirli ülkelere erzini aklına getirmemiş için, rahatça bu şekilde konuşabilmiştedir. Kalıcıdır ise, memleketimizdeki geçim indirimini çok düşük bulmuştur. Alaybek'in başka bir nisici, tarafsız vergilerinin artık kalktırmayı söylemek oldu. Halbuki, devlet gelirlerinin Hindistan'da yüzde 9'u, Mısırda yüzde 11'i, Surive'de yüzde 15'i, Korede yüzde 24'ü arazi vergilerinden karsılanması makadır. İngiltere'de, ziral gelir vergilerinin bir kısmı arazi vergisine benzer şekillerle vergilenirse de, karar ve intikal sırasında da ayrı bir arazi vergisi alınmaktadır.

Bütün bu incilerden sonra Maliye Bakanının savunma sahibiğini yapmış uzman «Devlet Planlama Teşkilatı, emperatif yapamaz. Hangi vergilerin alınacağı, yıl kümü kümü çekceceğini Planlama Teşkilatı söylemeyecektir. Teşkilat, ancak kabaca global bir rakam söylebilir, bunu Cankurtaran uzman, planın nedenlerinden birinin sosyal adalet olduğunu ve konakasız vergilerin planın vapısı ve sektörler arasındaki mülakatları ile sıkı sıkıya ilişili bulunduğunu hatırlamak istemiyor. Gelir ve Kuruşlar Vergilerindeki tekliflerivle, 8-900 milyon lira vergi kaybına ebebiyet verecek olan uzmana göre, akaryakıt, tütün ve içkiye zam yaparak, gerekli finansman ihtiyaci karşılanabilecektir. Bunun için de matematik presiyon» a ilzum yoktu. Memleketi huzur gelecekti, huzur gelince de vergi gelirleri artacaktır.

Liberal bakanlarımız, Devlet Planlama Teşkilatını, matematik hesaplarla dayanan sağlam delillerine karşı, ancak salonlarda hanımlara sükse yapabilecek bu çapta uzmanlara çökülibyordu...

Aleybek'in izahatına Başbakan Dizerin de ne teşir yaptırmak konusunda güçlüğün de

1962 bütçesinde, 800 milyon lira noksan tahsilatı olacaktı... 1963 yılında vergilerden, 800 milyon lira normal artış bekleneniydi. Böylece 1963 vergi hasılatı 7,8 milyarı bulacaktı. Halbuki, Kalkınma Planının gerçekleştirilemesi için, 1963'te vergi hasılatının 9 milyar lirayı bulması ilzumluydur. O halde, 1,2 milyar munzam vergi hasta量tı.

Maliye Bakanlığı, planlamayı bu rakamlarına itiraz etmiyordu. Bakan Ferit Melenin de, 1,2 milyarlık finansman ihtiyaci konusunda bir itirazı yoktu. Bir numaralı Başbakan Yardımcısı Alican ise aksı fikirdeydi. Alican'a göre yeni vergi re itibarı yoktu. Esasen koalisyon protokolünde de, Hızarım programında da, yeni vergiler konuya çağrıldı. Vergilerin verimi artırılacağı belirtiliyordu.

Alican, bu görüyünün yanlış bir hibba olduğunu, Y.T.P. teşkilatının hızla A.P. ye transferinden herhalde rahatsızlığı duyan Y.T.P. Genel Başkanı, «Efendim, vergi gelirleri 7,7 milyar. Vergilerde esneklik var. Gelirler, gelecek yıl kendiliğinden 7-800 milyon lira artar. Böylece, yeni vergilerle ilzum kalmadan itibarı soğanmış olur. Hem Planlama Uzmanları Allah mı? Yüzde 7 kalkınma bizi, pekâlâ daha az yatırımla da gerçekleştirilebilir.» diyeordu.

Alican, aslında yanlışlıydı. 1962 yılı vergi gelirleri, 7,7 değil, 7 milyardan ibaretti. 7,7 rakamı, vergi hasılatının düşündeki devlet gelirlerini de itibara ediyordu. Halbuki bahis konusu edilen, münhasırın 7 milyarlık vergi gelirleri idi. Planlama Teşkilatı da, Maliye Bakanlığı Uzmanları da, vergilerdeki esnekliği hibba katarak, bunun 1963 te 800 milyon lira artacağını nazari itibare almışlardı. Buna rağmen, 9 milyar esneklik için, daha 1,2 milyar liraya itibarı yoktu.

Düşüktü hâta, Gelirler Umum Mülkü'nden ikazı üzerine, Feyzioğlu tarafından biraz farklı şekilde Alican'a hıtarlatıldı.

Ferit Melen

«Sosyal adaletin önemi yok!»

fa vazgeçilince, gerekli 1,2 milyar lirayı bulmak kolay olmayacağındır. Nitekim, Gelir ve Kuruşlar Vergileriyle ilgili Melen tasarılarının uygulanmasının, 1964 yılına be rakıldığı halde, akaryakıt ve ithbar maddeyi zamlarıyla ancak 800 milyon lira civarında bir gelir sağlanabilecektir. Gelişme daha 400 milyon lira kalmaktadır. Maliye Bakanlığı geri kalan parayı, cari giderlerde tasarruf yaparak karşılanabileceğini iferi sürdürmektedir. Halbuki cari giderlerde çok hızlı bir artış vardır ve yapılan hesaplarda cari giderler çok dar tutulmuştur. Bu sebeple, cari giderlere güvenmek hâtalıdır. Hele Melenin Gelir ve Kuruşlar Vergileri ile ilgili tasarıları uygunlanmaya başlanınca durum ne olacaktır? Melen tasarıları 1964 te 4-500 milyon, 1965 ten itibaren ise 8-900 milyon lira vergi kaybına yol açacaktır. Halbuki merkezi kanunlar değişmezse, vergilerdeki normal artış dışında, 1963 yılında 1,2 milyar, 1964 yılında 1,7 milyar, 1965 yılında 1,8 milyar, 1966 yılında 2 milyar, 1967 yılında 2,2 milyar tutarında munzam vergi ge lirine ihtiyaç vardır. Bu gelir nasıl sağlanır? Politik endişelerin testi altında bakanlarımızın işin ciddiyetini küfürümsemek te ve sosyal adalet ilkesinden vazgeçildiği halde dahi, planın finansmanını karşılaştı.

Devlet Planlama Teşkilatı başmışsa viri tanınmış iktisatçı Tinbergen bu tehlike işaret etti. Tinbergen'e göre, «Planın başarılması ve dış yardım, sağlam bir finanman kaynağı ihtiyaç göstermektedir. Bunun gerçekleştirilememesi halinde, emisyonu baydurulması, memleketi enflasyon yona göstürür. İc finansmanın vergi de yanağından para basmak yoluyla sağlanmalıdır, dış yardımları da tenlikeye sokabilir. Türkiye'de, vergi oranları Batı Avrupa memleketlerine nazaran çok düşüktür. Bu dan başka vergilenmede çeşitli gruplar arasında denge sağlamak esastır. Bu itibarla vergilendirilmeyen veya çok az vergilendi rilen sosyal grupların daha çok vergilenmesi gereklidir. Toplumda teşebbüs

Başbakan Yardımcısı Prof. Turhan Feyzioğlu
Planlama Teşkilatını savunuyor

kabiliyetini baltalamayacak şekilde, bazı grupların da çok yüksek oranda vergilendi rilmesi mümkünündür. Özel Sektor için, iş sahalarının ve satış imkânlarının artması, vergilerden daha önemlidir. Ortak Pazara dahil memleketlerde Kurumlar Vergisi oranı, Türkiedekinin iki misli olduğu hâlde, satış imkânları sürtüle arttığı için, müte sebbislerin kâri kâfi derecede yüksektir.

Vergilemede, geliri azaltıcı olmama ya dikkat etmelidir. Vergi gelirini artırmak ihtiyac duyulan bir sırada, gelir azaltıcı tedbirler üzerinde durulurken çok ihti yahı davranışın malîdir. Bâzı vergi kolaylığıyla, teşebbüslerin teşvikini düşünüllüyor sa, bunun sadece ve doğrudan doğruya, tasarrufları teşvik edici yönde olması gerekmektedir.

Türkiede devlet gelirlerinin önemini teşkil eden vergiler, çeşitleri itiba riyle Avrupa memleketlerinden daha az sayıda değildir. Bu sebeple, ziraattan al nacık vergi dışında, yeni ip vergiler ihdas etmeye lizum yoktur. Ancak Türkiede bâzı alanlarda vergi oranları çok düşüktür. Oranların yükseltilmesi, fakat bunun dü şük gelirli mükellefleri ve plânnin sektör ler itibarıyle hedeflerini sarsıcı durumda olmaması gerekmektedir.

İlyas Şekin
Plâncılardan yana

Genel prensiplerden biri de, verginin enflasyon yaratıcı maliyeti olmamasıdır.

Ezas itibarıyle vergilerin bünyeleri enflas yon yaratmaz. Ancak toplam vergi geliri harcamalara nazaran düşük olursa, enflas yon doğar. Bu sebeple, devlet harcamalarını arttırmak ölçüde vergilerin de toplam hâst lastının artması, bilhassa vâsitalı vergiler ile vâsitasız vergiler arasında bir denge kurulması lazımdır.

Görüldüğü gibi, dünyaca tanınmış ik tisitacı Tinbergen de, Devlet Plânlama Teskilatının görüşünü savunmakta, vergi ye rine emisyona başvurmanın tehlikelerini belirtmektedir. Tinbergen, «Gelir azaltıcı tedbirlerden kaçınmalı, vâsitalı vergilerle vâsitasız vergiler arasında denge kurulma li, tarım vergisi alınmalıdır» diyecek. Melan tasarılarını tenkit etmektedir.

Tinbergen, bu görüşünü Başbakan İno nüye de duyurdu. İnönü, en çok tarım vergisi ile ilgileniyordu. Tinbergen'in «tarım vergisinin alınması şart mı?» diye sordu. Dünyaca tanınmış iktisatçının cevabı, «Ta rim vergisi bir zaruret» oldu. Bu cevap Başbakan uzun uzun düşündürdü. Tarım vergisi zaruriydi, fakat politik sebepler, bu verginin alınması imkân vermiyordu... Bu durumda Hükümet, ya emisyona gitmek, ya da kalkınma hızını yavaşlatmak gibi, zaman kabul görülmeyen iki şıklık

karşı karşıya kalmaktadır.

Kumandanlar

Bakanlar Kurulu adaki tartışmalara ve plânnin kuşa döndüğü haberlerine, kuman danlar da seyirci kalmadı. Hattâ bir araya, Yüksek Plânlama Kuruluna kumandanları rîn da katılmak istediklerini belirtten inanması güç söylentiler ortaya çıktı. Bununla beraber, kumandanların plânnin akibetiyile yakından ilgiledikleri ortadaydı. Nitekim kumandanlardan gelen talep üzerine, Ay han Çilingiroğlu, Haluk Ceyhan, Atilâ Sönmez ve Alâattin Asna'dan müteşekkîl Plânlama Heyeti, Askerî Şûraya giderek izahat verdi. Böyle bir şey, simdiye kadar ilk defa vuku bulmaktadır.

Kumandanlar, kurtuluş plânnin bozulmadan uygulanmasında görmektedeler. Yalnız bu konuda politikacılara güvenmekten başka yapacak bir iş yoktur. Zira meşhur bir İngiliz atasözünde belirtildiği üzere, «Aç, cesme başına götürüp, su içmesini ölüyebilirsiniz. Fakat ona zorla su içiremezsiniz». Bunun gibi, politikacılara da, eğer eiddî bir plâن yapmak ve uygulamak istemiyorlarsa — ki istemiyorlar — bunu yapmayımanın yolu yoktur.

Öhhöööö

Op. 66 Sol Major

AP Meclis Grup Başkanı Dr. Sadettin Bilgiç'ten davul soloları:

«AP olarak işçi mevzuunu üç grup ta mütlâa etmektedir:

- 1) İşsiz işçiye iş temin etmek;
- 2) İş bulan işçinin sürekli ve devamlı çalışmasını temin etmek;
- 3) Sürekli ve devamlı iş temin eden işçinin temel haklarını düzenleyecek...

İşçi davasını böylece 66'ya bağlı yan Dr. Sadettin Bilgiç'e yardım olsun diye gerisini de biz tamamlayalım:

- 4) Temel hakları düzenleyen işçinin devamlı çalışmasını temin etmek;
- 5) Devamlı çalışan işçiye sürekli ve devamlı iş temin etmek;
- 6) Sürekli ve devamlı iş temin eden işçiye iş temin etmek;
- 7) İş temin eden işçiye haklarını unuturmak;
- 8) Haklarını unutan işçiye masal okumak;
- 9) Hürriyet nutukları dinleyen iş cinin gözünden sürmeyi çekmek vesai re...

Neticeel kelâm: İşçi davasına A.P. de el attığına göre, bundan böyle işçi leri aldedecek güç yoktur demektir.

Satılık gözler

İzmir'de, dört çocuklu İlhami Öztaş adlı bir vatandaş, geçim darlığı yüzünden gözlerini satmış etkârmıştır. Bu vatandaş bir yıldır ıssızdır.

Boguna yorulmasın... iyi şeyler görmemis olan o güzel gözleri satın alacak kişi ıskırmıştır.

Güdümlü liberalizm

Suçlu çocukların mahkeme yoluyla ailelerinden alınması moda haline geldi.

Eh, çocukların suçla iten nedenleri devletleştiremedik, bâri çocukların dev letfettilerim. Hem böylece vatandaş iş çıkımsı olur, polise iş çıkımsı olur, mahkemelere iş çıkımsı olur... Az geliş me mi bu?

Güdümlü dedik, olmadı. Güdümlü süz dedik, olmadı. Bir de güdümlü liberalizmi deneyelim bakalım, ne çika eak...

Kaçak

Güney illerimizde kaçakçılardan büyük tarlalarında parça parça olurlar; büyük kentlerde kaçakçı ağaları nargile keyif çatarlar.

Biri üçbüyük metre kaçak kumaş satarken kodesi boylar; öteki yüzlerce kişiyi kaçakçılığa sürer, sırlarından milyonlar yapar da, gene de kimse ona ayağına dolamaz.

Biri esrar satar, yakalanır; öteki esrarı satır, yakalanmaz.

Biri hırsızlık yapar, deliçi boylar:

öteki hırsızlık yapar, itibar sağlar. Biri demokrasie sôver, suç olur; öteki demokrasinin anasıyla yatar, suç olmaz.

Bizde her şeyin küçüğü sevimlidir ama, suçun küçüğü, ne yazık ki değil!

Eller yukarı!..

Türkülü ve milliyetçilikle isti gal eden bir dergiye göre Türkiye'deki dergi ve gazetelerin durumu söyledir:

Milliyet, sosyalist; Cumhuriyet, solcu; Vatan, aşırı soleu; Akşam, sağdan sola dönük; Dünya, soleu; Öncü, aşırı soleu; Kudret, soleu; Ulus, soleu; Forum sosyalist; Akis, yılın onbir ayında soleu; Kim, Akis gibi; Akhaba, sağın yanında, solun içinde; YÖN, marksist; Varlık soleu; Yeditepe, aşırı soleu; Dost, aşırı soleu; Zübük, komünist; Hür Vatan, sırıldak...

Diyecexkinsiz ki, ne kaldı geriye?

Vallahi ben de bilmiyorum! Galiba, eller yukarı demenin tam sırası.. Bu zavallilar, korkudan şeş bes görme ge başladilar gibime geliyor.

Abra-Kadabralar

Biri diyor ki:

— Yahu, bu Ali İpar nasıl çıktı yurt dışına?

Öteki diyor ki:

— Nasıl çıktıysa çıktı... Ama, emniyetin aradığı bu adam, Cenevre Baş konsolosumuyla nasıl yemek yedi?

Bir başkası diyor ki:

— İnönü'den sormalı.

Daha bir başkası diyor ki:

— İçişleri Bakanı'ndan sormalı.

Daha daha bir başkası da diyor ki:

— Evlenmeler, hisseler, akrabalar lar... Bu memleket Abra—Kadabralar la dolu be kardeşim.

Hastayı yatırımlar odaya... Ruhu kaçıp gitmesin diye de pencereyi bacaya lîye tıkanımlar. Bir süre sonra gelmişler ki hasta olmuş. Herkes birbiri ne sorarım:

— Pencereler tıkalı, kapılar kapa li... Nereden çıktı bunun canı?

Zam

Piyasa açılıyor!

Bağdaya zam, ekmeğe zam, kahve ciler zam istiyorlar, lokanta'lara zam yapıldı, kasaplar zam istiyorlar, meyve pahalı, imam ve vaizlerin maaşlarına yuzde yüz zam yapılacak...

Bu zamlarla kişi girersek, demokrasının pek ucuziyacagini şimdiden söyleyebiliriz.

Hangi haşere?

Konya Ereğlisine bağlı köyler su suzluk ve kümî haşeresi yüzünden ya sanız Hale gelmiş.

Lâf!

On yıl önce de aynı sebep: Susuz luk ve kümî haşeresi.

Yüz yıl önce de aynı sebep: Susuz luk ve...

Bin yıl önce de aynı...

Bana kalırsa susuzluğu ve kümî

haşeresini doğuran bir başka haşere var. Ne zaman gözlerimiz açılır, o na mussuz haşereyi görebilirsek, o zaman ne suzuk kahr, ne de kümî haşeresi.

Masal gibi

Bugün 1,5 milyon olan ıssız sayısı, 1967'de 900 bine düşecektir. 5 yıllık plâna göre hareket edilirse böyle ola cakmış.

Oluş inşallah!.. Bu gidişle 900 bin bile kalmaz.

Bililsiniz:

— Kırk kız idik kız idik

Kiran girdi kirildik

Hekim geldi dirildik..

diye bir tekerleme vardır. 1,5 mil yon ıssız sayısını beş yılda 900 bine in diren, olsa olsa, kuran olur! Plâna çoktan Hoca'nın kuşuna döndü. Belki ya kinda da öttürürler.

Tavuskuşu

Falih Rıfkı Atay demiş ki, «Rusya Amerika'ya yetişti, biz yerimizde sayıyoruz..»

Vay sen misin bunu diyen! Vatan daşın biri çekmiş kalemi, dökümüş ortaya bir tavuskuşu: «Peki, Rusya —kalkındı ise— devletçilikle mi kalındı? O bir kit'a kadar geniş toprak, o it sırılışı kadar insan devletçiliğin karnından mı çıktı?»

Be vatandaş, Falih Rıfkı'ya söyleceksin söv: Sovyet yöneticilerine söyleceksin söv; rejime söyleceksin söv! Ama ne diye bir halka «it sürüsü» dersin? Sende hiç mi halk saygısı yok? Senin halk anlayışın bu mu?

Böylesi tavuskuşularına yazı diye para alıp ekmek yivorsun ha?

Gel ben sana bir hikaye anlatayım: İste sormuşlar: «Ne havlayıp duruyor sun?» İt cevap vermiş: «Kurdum korku facağım!..» Peki ya demişler, yanına gitsem... İt su cevabı vermiş: «Kır kuyorum...»

Sosyal Franco

İspanya Devlet Başkanı Diktator General Franco, New York Times gazetesi muhabirine verdiği demeçte söyle diyor:

— Biz İspanyol milletini esaretten, çeşitli illetlerden, sefaletten ve ba şibosluştan kurtardık. Amacımız, ikti saden kararlı, siyaseten kuvvetli, sosyal adalet prensiplerine bağlı bir İspanya yaratmaktır...

Bizim balk şairlerinden birinin söyle bir dörtlüği vardır, ben çok severim, belki siz de seveceksiniz:

«Eşegi saldım çayırı
Otlayıp karnın doyura
Gördügil düştü hayatı
Yoranın da anasını...»

Hüseyin Korkmazgil

**ÜSTEN YÖN AV GELECEK SAYIDA
KÖY KALKINMASI
KONUSUNU ELE ALACAK**

İslamda Halk Hareketleri

Hilmi Özgen

Tanrı Sosyalist midir? Bunu bilmem. Amma gökSEL kitapların hepsinde haksız varlık edinen lere, kul hakkı yiyenlere türlü cezalar konulup yoksullüğün erdemleri ileri sürüldüğünde göre Tanrı'nın da fakirler den yana büyük bir sevgisi olsa gerek.. Muhammed'in elçiliğle gelen Kur'an İncil'e nazaran belki daha az insanı ve Sosyalistir. Ama bunun da bir çok nedenleri olsa gerek.

İncil, Roma ordularının gizmeleri altında inleyen İsrail toplumuna seslenir. Roma Emperyalistir. Roma male milke bağlıdır. Roma insan gülün sümürlü mesini ilk defa kurallara bağlamış sözümüz ona medeni bir topluluktur. İşte İsa böyle bir otorteye karşı din kurarken elbette insanı ve fakir dostu olmak, ezilenlerden yana çıkmak zorluğundaydı.

Ama Muhammed'in getirdiği Kur'an önceleri Arap yarımadasındaki ilkel kabilelerle seslenir. Bu kabilelerin uluları ticaretle uğraşıklarından ve Muhammed de tüccar olduğundan yoksullardan çok zenginleri hızaya getirmek ve onların az gına duyularına gemi vurmak için yasalar konmuştur. Kur'a, Esasen İslamlı gün yoksullara yönelik Öneri'ni ve Ali'nin halifelikleriyle başlar. Çünkü Ali Kureys kabilesinin Hacı kolundandır. Osman ve Muaviye ise Emevi kolundandır. Emevi kolundan olanlar asırlar boyu süregelen zengin ve soylu bir ailedir. Muhammed'in ve Ali'nin bağlı bulunduğu Hacı kolu ise daha fakirdir. Bu sebeple Muhammed'in Peygamberliğine ilk direnen Emevilerden Ebüssufyan, Mekke kentinin zenginlerine dayanarak Muhammed'e karşı koymus ve Muhammed bu varlıklı kişiler arasında yeni bir dinin tutunamayacağı, Tanrı buyruğuna inanılmayıcağıını anlayına Medine'ye sağlamıştır. Çünkü Medine halkı tarım işlerinde çalışan emekçi ve fakir insanlardır. Muhammed Medine'ye yerleşikten sonra daha insanı -Ayetlerle kardeşlik ve eşitlik tezini ileri sürmesi Kureys zenginlerini büsbütün cileden çıkarmış ve varlıklarını koruyabilmek için aralarında birleşterek kıyasya bir savaşa hazırlanmışlardır.

Halbuki Medine halkı alım teri ve kol göğleriyle geçen yoksul tarım emekçileriydi. Yeni bir inanein peşine düşmekle yıtrilecek çok seyleri yoktu. Onun için Muhammed'e gönülden bağlananların öncüleri fakirlerle yığıt yıldı.

Muhammed'den sonra gelen Ebube kir ve Ömer ise iyi ahlâk ve feragat örneği olarak çok dürüst bir hayat yaşa diklerinden Müslümanlık hızla gelişmiş ve hele Ömer'in şahzadə adaledi, insan severliği, fukara daslılığı İslam tarihinin parlak sayfalarını doldurmuş tur.

Ömer valilerine yazdığı bir emirde "İslam ülkelерinde bir fakirin bir gece se a yattığı duylursa o ülkenin valisi sa baha kadar uyumasın, dierek varlıklı sınıfın şımarık adamlarına güzel bir ders vermiştir. Neyelim ki doğuda ülkü atesi çabuk söner. Geng Cumhuriyetimi zin üçüncü Cumhur Başkanı Bayar zamanında demokrasimizin soysuzlaşması gibi Muhammed'den sonra üçüncü İslam halifi zamanında da Müslümanlık gündeşti kararlıya başlamıştır. Çünkü Osman Emevi soyundandır. Zengin bir ai leden gelen varlıklı ve refahla alıksız bir kişidir. Ömer'in yamalı burkasını bir ke

Bu seferki adı öncüsü Babek'in adına uyarak Babekîye tarikati olup bu inanca karşı olanlar, saf yürekli Müslümanları ürkütmek ve soğutmak için "Babek tarikatında kadınlar orta maddi, çocukları piçir" diye bir sürü söyletiler çekmişlardır.

Anadoluda

halk

hareketleri

Osmanlı tarihinde Karmati isyanları diye adlandırılan bu sosyal halkın hareketleri zamanla gelişerek yükseleri babası Ali sevgisinde birleşmişler, İran'da Şiilik, Anadoluda Bektaşilik, Kızılbaşılık ve Alevilik adıyla dalbuk salmaya başlamışlardır. Yedinci yüz yıldan sonra Orta Asya'dan göç edip Anadoluya yerleşen Türk halkın topluluklarına bu inanç daha uygun gelmiş olacak ki kırşehir ovasında vatan kurulan Hacı Bektaş'ın tarikatı hızla gelişmiş ve çeşitli adlar altında yer altı çalışmalarını sürdürmüştür.

Anadoluya yerlesip yavaş yavaş kuvvetlenen ve öteki beylikleri kendi ne bağlayan Osman Oğulları İran'dan gelen askeri baskılara ve İdeolojik akımlara karşı durabilmek için Emevi İmparatorluğunun İslâm inancını ve Hanefîlik mezhebinin dinsel kurallarını kabul etmişler ve bu inançla karşı olanları zindik sayarak zaman zaman kılıçtan geçirmişlerdir. Buna rağmen Anadolu halkı anlayılmaz bir inançla "Ali"nın inancına başvurarak gizli gizli kümelenmiş ve her haksızlığa uğrayan Ali'ye sıvularak Padışha bas kaldırılmıştır.

"Mal da yalan mülük de yalan

"Var biraz da sen oyalan"

Diyen büyük Halk Şairi Yunus Emre de Bektaş olup bu yolda daha önce baş veren Kaygusuz Abdal, Pir Sultan Abdal, Emrah, Seyrani gibi ilili halkın şairlerinin hepsi Bektaş veya Alevi inancına bağlanmışlardır. Anadoluda bu inançlardan güç alan daha bir çok yürekli ve uyankı kişiler Osman Oğulları na ve Saray Aristokrasisine karşı zaman zaman baş kaldırılmış olup Amasya dolaylarında Baba İshak İsmayı, Antalya doylarında Sah Kült İsmayı, Kara Ormanlarda Seh Bedrettin, Manisa ve Karaburun'da Börülçeli Mustafa ve Torlak Kemer şairleri Sosyal inançlardan huzurlanın insanlar arasındaki eşitlik duygusuna dayanan halkın hareketleridir.

Şeyh Bedrettin

Bugünkü Avrupa birliği dünencesi ni ilk defa ortaya atan Simayna kadısı Şeyh Bedrettin İznik ve Kuş Adası doylarında ünlu Ortodoks Papalarıyla dost olarak daha 14inci yüz yılda din ayrimini ortadan kaldırılmış ve gelecekteki toplum düzeninin ilkelerine ışık tutmuştur. Ama İstanbul'da gelişen Saray Aristokrasisi ve Osman Oğulları saltanati Emeviye gibi ipeklere, cariyelere, meyve sakıye çöktan almıştır. Halk yılardan gelecek her davranış sunuf ayrimini, varlık farkını ve saray imtiyazını ortadan kaldırabilir. Onun için bu inançta olanlar Melâmidir. Bektaşdır, Mürted'dir, Kızılbostur, Zindiktir.

Koca kayuklu Şeyhülislâm efendi hazırları gümüş divitine tavus kuyruğunu ka lemeli baturarak "Bu denli dinî Devlet düşmanlarının katli caizdir" deyu fetva verebilir.

Giderek Müslümanlık dini de Hane nefi mezhebinin donmuş kalıpları için de canlılığını ve özelligini yitirerek sek le bağlı soyut bir inanç halini almıştır. Kur'an'daki beş emrin biri olan zekât ya sasi unutulmuş, bunun yerine Ramazanın son günü fukaraya verilen fitra ile kendilerini avutmuşlardır. Fitranın mikdarını da kavuklu Şeyhülislâm tesbit eder. Fakir, orta hali ve zengin aileler için arpa, buğday ve hurma fistı esas alınarak beş on liralık bir miktar tesbit edilip fukaraya dağıtılan bu para ile Sosyal Adaletin sağlanmasına çalışılır?

Ölen bir insanın üzerinde kalan kul haklarından kurtulması için de İslâmlik bir kolaylık bulmuş olup, ölüünün başında toplanan bir sürü yobaz ellerindeki para kesesini "Abdiye, Kabultüke" diye elden ele dolaştırarak aynı para meselâ yüz kere dolaşmış yüz misli değerlen dirilmek suretiyle ölümlün ruhu kul haklarından pırı pâk temizlenmektedir. İste bu komik uygulama şekli ile Tanrı kullarının birbirini aldatması imkanları sağlanırken, demir kepenkli dikkânlarda rında bağış kurulan Haci Babalar "Karızi Hasen" suretiyle tefeciliğe başlamışlar ve Muhammed'in "Rızık Onda doğu kuzu ticarettedir, sözünü kendi çıkarlarını tefsir ederek bire on kâr sağlama yolunu bulmuşlardır.

Ama eskilerin "Ulemayı Rısum" de dikleri bu sahte din bilgileri zengin konsularında iftar sofralarına kurulup refahın ve varlığın dalkavukluunu ya parlarken fakir Anadoluları gizli ce Bektaşı toplantılarına katılarak aynı tastan sarap içmek güzel gülşer ve sariların dinlemek ve varlıklarının bestesi birini tekkeye bağışlamak suretiyle aralarındaki eşitlik ve kardeşliği percinlemislerdir. Onbesinci yüz yılda Ankara'nın Sofasol köyünde çok ileri ve insan bir tarikat kurulan Haci Bayramı Veli Çubuk ovasında Kollektif İstihsal ve Ünlülerin kardeşçe bölüşülmeli ilkesini uygulayarak fakir ve zengin farkını ortadan kaldırılmıştır.

Ahilik

Keza Osmanlı'nın kuruluş yıllarından başlayarak gittikçe genişleyen "Ahilik" inancı bütün Anadoluları esnafını bu tarikatın kurallarıyle simsiş: bağlamış, yer yer kollektif istihsal, imâlatın kontrolü, ciraklık, kâlfalık haklarının kontrolü, ustaların kâlfalarla Lona lardan sermaye sağlanması gibi insançı törelerle kişinin kişiyi sömürmesini önlemişlerdir. Kalfanın pestamalı kuşanarak ustaların baktıları insançı, elleri na犀ri Esnaf arasında çok büyük tören ve törenlerle kutulup kendi aralarına özgür bir sanatkârın katılımı öteki meslektaşları bayram sevinciyle karşılamaktadır.

Bu müesseseler saraydan gelmemislerdir. Bu töreler din ulularından gelmemislerdir. Lonaçalar ve Ahilik sadece Türk halkın ruhundaki eşitlik ve kardeşlik inancından doğmuştur.

Bugünün Ticaret ve Sanayi Odaları ise sadece tüccarın ve fabrikatörün haklarını korumak, kendi çıkarlarına uygun davranışları desteklemek ve soygun döneminin sürüp gitmesini sağlamak için kurulmuş tek tarafı menfaat birlikleri olarak işledikleri için yüzlerce öncesi Anadolularının bağlarından kopan "Lonaç"lardan daha geri kurullardır. 17 yıl lik Ticaret Bakanlığı milletişliğimiz sırasında teftiş ettiğimiz yüzlerce Ticaret Odalarının kararları arasında bir tek karaborsaçı, dalavereciye cezalandırın hükmü rastlamadığımız halde, mensuplarının kannı dışı hareketlerini savunmak ve dalevericileri adaletin pençesinden kurtarmak için alınmış yüzlerce karar tesbit etmişdir.

Çünkü bu topluluklar sadece birliğine esasına dayanmaktadır. Lonaçlarda olduğu gibi, hiçbir mora hizmeti de yanmamaktadır. Halbuki Lonaçları her açıldığımız tarifel oluyor. Halk topluluğunu yapı bakımında inançları gönülden bağıtlı, soygun ayırmalarına içten inanmış bir toplum olduğunu göstermekle olup, bu toplumun sebzelerde iyi bir örگüt hizmeti, kisinin sömürülmesi olayının kalkacağı kansındayız.

İSVEÇ

Devlet Plânlama Teşkilâtının Görüşü

Yüksek Plânlama Kurulundaki anlaşmazlığın iç yüzü nedir? Devlet Plânlama Teşkilâtı, Maliye Bakanlığının Vergi tasarılarına neden karşıdır? Bu soruların cevabını, Vergi raporunda bulacaksınız.

Plânlama Teşkilâtının, Melen tasarıları hakkındaki görüşü şu:
«Vergide müterakkiyet gelir vergisinde hafifletilir, gelir ve kurumlarda yatırım indirimi ve azalan bakiyeli amortismanlardan en fazla büyük gelirler faydalandırılır ve ziraî gelir vergisi hemen hemen ortadan kalkarcasına küçültülürken ortaya çıkan adaletsiz durum, vasıtâlı vergilerde artırma yapılarak daha da ile riye götürülmektedir. Ayrıca konulacak vergiler gelir hedeflerine ulaşmayı imkânsız kıldığından, emisyonu gidilmesi kuvvetle muhtemeldir. Bu keyfiyet, gelir farklarını daha da artıracak, «Plân Stratejisi ve Hedefleri» belgesindeki ilkelere aykırı bir durum yaratacaktır.

Devlet Plânlama Teşkilâtınca hazırlanan ‘Vergi Raporu’nun en önemli kısmını yayınıyoruz

Son vergi tasarılarının tesirleri

Son vergi tasarıları gelir ve kurumlar vergileriyle, vergi usul kanunu değiştirilemektedir.

Biliindiği gibi gelir ve kurumlar vergileri vergi adaletinin tesisi ve verimlilik bakımından kendilerinden çok şey beklenen, vergi sisteminin temelini teşkil etmesi gereken vergidir. Ancak, bundan önceki açıklamalarla bellirtiliği gibi gelir ve kurumlar vergilerimiz ne konjunktüre uygun luk ve verimlilik ve ne de vergi adaleti bakımından kendilerinden bekleneni verme mişlerdir. Vergi sistemimizin kifayetsiz olduğunu bu vergilere alt mevzuat ve uygulanın büyük tesiri vardır.

Aşağıda gelir ve kurumlar vergisine ait son tasarıların sistemin yetersizliğine göre olacak tedbirleri ihtiya edip etmediği araştırılacaktır. İki kısımlı açıklamannın birinci kısmında sistemin kendi içindeki yeniden yapılmıştır. Vergi sistemimizin kifayetsiz olduğunu bu vergilere alt mevzuat ve uygulanın büyük tesiri vardır.

a. SİSTEMİN KENDİ İÇİNDEKİ DEĞİŞİKLİKLER

Yapılan değişiklikler «ekonomik gelişmeyi temin etmek», yatırımları artırmak ve hızlandırmak gereklüğe dayandırılmaktadır. (1) Ancak tasarıldaki bu değişikliklerin iki olumsuz neticesi vardır. İlk olarak, yapılan vergi değişiklikleri vergi hasılatını indirici yöndedir. İkinci olarak, sadece büyük işletmelerin ticari kazançlarını dan alınan vergiler de vergi indirimleriyle vergi yükünü azaltmış ve 193 Sayılı Kanun ile vergilendirilen tarım kazançları ni bilyük kısmıyla vergi dışı bırakmıştır. Son on senede hiç vergi ödemeyen veya pek

az vergi ödeyen bu gelirlere tanınan ayrıca hukuki vergi adaletini bozucu yönündedir.

Vergi gelirleri

900 milyon lira azalıyor

(I) VERGİ HASLASINI AZALTICI HÜKÜMLER

Son tasarılar, ziraî ve ticari kazanç vergi hasılatının önemli bir derecede azaltacak ve ilk beş yıllık plânın finansmanını zorlaştıracı sonuçları doğuracak hükümlerle doludur. Geçici maddelerle bu sonuçların önemli bir kısmının 1964 yılına erişenme si değişikliklerin önümüzdeki yıldaki etkilerini azaltmakla, yatırım indirimleri ve yeni vergi tarifelerinin yürürlüğe gireceği 1964 yılı ile yenisini indirim hadlerinin yürürlüğe gireceği 1965 yılında gelir ve kurumlar vergi tahsilâtında önemli azalma far olacaktır.

Vergi azaltıcı hükümlerin başlıklarını aşağıda gösterilmiştir:

(a) Yeni gelir vergisi tasarı ile 193 sayılı kanundaki vergi nisbetleri önemli bir derecede indirilmiştir. Yeni tarife ile sebepli olarak vergi hasılatı kaybı tam olarak hesaplanmamakla beraber, 1961 vergi matrah grupları arasında yapılan bir inceleme, bu yıl matrahlarına göre varıdat kaybının 120 milyon liranın aşağı olmayacağı sonucunu vermektedir. 1961 yılı ile 1964 yılları arasında Gayrisafi Millî Hasıla ve matrah grupları arasındaki değişimler nüzari alınır, bu yıldan itibaren en az 170 milyon civarında bir vergi kaybı beklemek, realist bir tahmin sayılabilir. (Hesaplar İst. Gn. Md. göre vergisi bayannameleri istatistiklerine dayanarak yapılmıştır.) (2).

Bu besaba karşı düşüren oranların vergi kaçaklığını azaltarak nisbet ölçü rümlenmesinden meydana gelecek kayıpları öne

leyeceğilileri stirlebilirse de, memleketi mizdeki tecrübeler, vergi uluslararası değişikliklerde, vergi kaçaklığı arasında bir nedensellik ilişkisi olmadığını göstermektedir. Esasen vergi kaçaklığını turfeye ilgili goren eski tefakkiler gitgide inançlılığını kaybetmektedir. Vergi nisbetinden ziyade aşağıda unsurların vergi kaçaklığını azaltıcı rolleri vardır.

(aa) Sistem içinde birbirinin sonucunda kontrol eden vergilerin veya beyanların mevcutluğu,

(bb) Vergi kontrollerinin etkenlik derecesi,

(cc) Vergi kazasının çabuk işlemesi.

Vergi beyanlarının otomatik kontrolü sunayan birbirini tamamlayıcı vergiler konulmadıkça, bu alanda hele kısa süreli başarılar ummak sadece fazla iyimserlik olur, yapılan vergi nisbet indirimleri ile kağıt.

(b) YATIRIM İNDİRİMİ

Bu indirim yatırımların teşvikini gayeyle getirmiştir olup yatırım yapan kurum ve kişilerin vergilerini, yatırım fonlarının belli bir oranında azaltmaktadır. İndirim, tasarrufların yatırımına karşı derecede konsantre olmalıdır gereği esas alınarak konulmuştur. Oysa bütün az gelişmiş ülkelerde olduğu gibi «Türkiye» de de yatırımlara gitmeye, birikenmiş, bol sermaye mevcut değildir. Bu gerçeğin en belirli işaretleri de kredi faizlerinin yüksekliğidir. Bu nisbet filen % 20'yi geçmektedir.

«Yatırım İndirimini» ortaya atan Vergi Reform Komisyonunun fikrini desteklemek için verdiği örneklerin birde kabul olunmak istenen yatırım indirimini ile bir ilişkisi olamaz. Zira bu örnekler sermayenin kat olmadığı ileri ekonomiklerden verilmistiir. Özellikle «Vergi Reform Komisyonu» tarafından benimsenen İsviçre sistemi mahiyyet tamamıyla aynı bir mitesesesci kavramı

maktadır. Bu bu bu aşagıdaki şekilde özetlenebilir:

(i) İsviçre «Yatırım İndirim» değil «Yatırım Rezervi» adı verilen fonlar vardır. Gayerde «Plâni edicis» bütçe politikasının konjonktürel dalgalanması önyeme mesi karşılıkta, özel yatırım fonlarından faydalamaktır. Refah yıllarında, enflasyon yolu önleme maksadıyla, özel firmaların fonları bir bankada toplanır. Depresyon yıllarda bu fonlar yatırımlara sevk edilerek konjonktürel dalgalanmaların tesiri izlenir edilir. Harvard Üniversitesi «Dünya Vergi Yayımları» serisinden «İsviçre Vergi Sistemi» adlı eserin 90inci sayısında ve aynı kitabı bin 6.6.2. Nolu bölümünde anlatıldığı gibi, kabul edilen sistemin tek gayesi konjonktürel dalgalanmalardan nasun bir ekonomik düzen kurmaktır.

(ii) Esasen uygulamalar da yatırımları çabuklaştırıcı ve artırıcı nitelikte olmamıştır. Ayrulan yatırım rezervleri, mecburi olarak bankaya yatırılmıştır, depressede yon dönemlerinde kullanılmıştır. Yukarıda adı geçen kitabın 224 ve 225inci sahifelerinde yapılan açıklamalara göre, 1957 ye kadar «Riksbank» da biriken 745 milion kronerden, kitabı basılış tarihi olan 1959'a kadar 500 milyon kroner serbest bırakılmıştır. Yani bu eserle 1947'den itibaren, 12 senede, 245 milyon kronluk yatırım fonu atılmıştır. Bunu da tabii görmek gereklidir, çünkü zaten amaç yatırımları devamlı olarak teşvik degildir.

Östelik yeni tasarıda esası İsviçre'nin bu mitesesesci, orada verilmeyen olan üstün ayrıcalıklar da tanınmıştır. Özellikle İsviçre'de ayrılan bu fonlarla yapılan yatırımlar için aynı bir amortisman hakkı tanınma gibi halde birde ayrıca bu ayrıcalık tanınma gibi gibi, indirim uygulanmasında yatırımın kârdan ayrılan fonlardan yapılması da şart koşulmuştur.

Diger taraftan yatırım indirim, tasarı Jardaki şekliyle daha da mahzurlu bir mitesese haline girmiştir.

(aa) Vergi Hasılatı Kayıpları

Yatırım indirimini uygulanmasında yuvarla da bellirtiliği gibi oldukça cömert davranışmıştır. Bu davranış vergi hasıla tunda meydana gelecek kayıpları hesaplamayı çok güçlendirir. Yatırımın kârdan yapılması ile kredilerle finanse edilmesi indirimden faydalama bakımından farklı tutulmuştur. Bu sebeple bir bankadan veya servet beyanına tabi olmayan kişilerden alınan borç paralarla yapılan yatırımlar sayesinde kârlar istihlak gitse bile mukellef yatırım indiriminden istifade edilecektir. Mesela 500 000 liralık bir kredi alınarak yapılan bir yatırım, 100.000 liralık bir kâr vergiden muaf kılınma yetişkektir.

Yatırım indirimine hiç bir yabancı mevzuatla verilmeyen bu üstün ayrılık sebebiyle indirim meydana getireceği hasılat kaybı tâhmin edilmesi çok üstünde olabilir. Bu rada en az hasıla kaybının ilk uygulama yılı olan 1964 te ne olabileceği hesaplanır.

1964 yılında Kamu İktisadi Teşebbüslerinin 2 milyar liralık yatırım yapacağı planlanmıştır. Bu teşebbüslerin yatırımları sunu hepsi «Plâni» a uygun olarak yapılacağından «İndirim» den faydalunacaklardır ki, bunun vergi hasılatı kaybı tek başına 140 milyon liradır.

Kamu teşebbüsleri dışındaki yatırımlar ise 1964 yılında 4.2 milyar lira olacaktır. Bu yatırımlardan ne kadarının yatırım indiriminden istifade şartları varsa, bu yıldan ne kadar vergi kaybı doğuracağına bu yıldan ne kadar vergi kaybı doğur格會ir.

Yatırım indirimini global yatırım seviyesi sınırlı yükseltmeyeceğinden istenilen amacı gerçekleştirmeyecektir. Çünkü yatırım indiriminden faydalananabileceğin şart olan asgar hadler listedeki gelirler zaten büyük kârlarıyla yatırıma gidecektir. Toplam yatırım hacminin artmasına karşılık indirim için aranan şartlar yapılacak özel teşebbüs yatırımlarını geçiktirici niteliktedir. Çünkü yatırım indiriminden faydalanan talebinde bulunan kişiler, plân ve projelerini DPT'nin fikrini de alacak bir yatırım ofisinin tetkik ve onayına sunacaklardır. Bu ofis proje ve plânların «Kalkınma Plâni» na ve diğer kanunu şartlara uygunluğunu inceliyecek, uygunluğuna karar verirse yatırım indiriminden faydalama kararı verecektir. Bir proje ve plânın Kalkınma Plâni'na uygunluğuna kısa bir zamanda karar verme imkânı ise olmamıştır. Yatırım Ofisi şartlarının uzaması mitesebbislerin yatırım

varlarına varmalarını geçiktirerek belli bir karışımla sona erdirilecektir.

(c) ZARAR MAHSUPLARI

Gerek gelir gerekse kurumlar vergisini yememiş beş yıl zararının kârlarından mahsul etmek istemektedir. Aynı mahsul hâlde kurumlarda kâr, gelir vergisi mülklerinde ise üç senedir. Bu hâlde de, kurumlar vergisi tabiiyatında ekse olacak yoldadır. 1961 yılı beyanlarında geçmiş iki yıl zararından doğrudan mahsudelen zarar toplamı 75 milyon civarında, aynı yıl içindeki cari yıl zaferlerin zarar toplamı 175 milyon dan fazladır.

Verilen beş yıllık zarar nakli önemli bir hasılatı kayıplarına mal olacak bir hâlde.

(d) Ziraat Öğütelerdeki Değişiklikler:

Ziraat sektördeki vergi muafiyet ve İstisna 193 sayılı kanundaki seviyelerin çok fazla çıkarılarak neticeleri içinde bulunmamıştır. Yapılan tâbiye vergi kaybı ilk tahminlere göre 1962 den itibaren 50 milyondan az olacak.

(e) Küçük Ticarette Esnaf Muafîliği Hâtırlarının Yükseltilmesi:

Esnaf muafîği hâtırları da içinde bu dönemde yıldan itibaren artırılmıştır. Kolaylık bakımından bu değişikliğin mümkün olmakla beraber, gelir azaltı şâmine de işaret etmek yerinde olacak.

(f) Gayri Menkul Sermaye İradına Hükümler:

Gayrimenkul sermaye iradaları yeni tasa

râda bir kağız maddede ele alınmıştır.

(g) Gayrimenkul sermaye İradalarında İstisna hâdî 2500 liradan 5000 liraya çıkarılmıştır. Bu bir hasılat kaybı gibi görülebilir. İdareye konulan İstisna, eski hükümden daha yukarı gelirlerin 5000 liralık kâsmâm müstesna kılmalıdır. Bu hasılat kaybı yoktur denebilir.

(h) Gelir vergilerinden bina vergileşen mahsulun esası konulmuştur. Aynı bir vergiyle, zâhi bir verginin mahsubunun doğru olmadığı gereğedede yer almaktır. Buna eyni bir kaynaktan sağlanan İradan başka başka isimlerde olsa tamamının vergi yoluyla mukellef olanı doğru değildir denilebilir 193 sayılı kanundan ötürü sisteme yeniden getirilmiştir.

Gereke su yönlerden doğru değildir.

(ab) Bütün aynı vergiler gibi bina vergisinin de elde olunan İratla ilgilendirilmemesi gereklidir. Bir tâbîye veya özel kişi hisselerde elde etmediği binalardan dolayı da vergi ödeyebilir. Bu İtibarla gelir ile ilişkili bulunmayan bina vergisi ile gelir vergisi arasında bir bağlantı kurmak izah güç bir durumdur.

(ac) Vergilerin ağır olduğu gibi ak tünel bir durum, bir sistemin temel gereklilikinden oynamaz. Kâr ki gerekçede yazıldığı gibi bütün İradan mal sahibinin elinden alınıması vakti özellikle eski ve yeni kârların bir seviyeye getirilmesi halinde bahis konusu olamaz. Kârların bir seviyeye getirilmesi beş yıllık plânda derpi olunmuştur.

(ad) Kabul olunan sistemin sonucu olarak, bina vergilerinde yapılacak vergi hasılatını artıracak reformlar, gelir vergis

ni mahsul yoluyla azaltacağından, genel vergi hasılatını artırmak mümkün olmaya caktır.

(ae) Yatırımların yükselen meskende doğru yönelmesinde yeni inşa olunan meskenler ilk yıllarda tâbîye vergi muafiyeti geniş ölçüde rol oynamıştır. İyi bir kaynak tahsisi sonucu doğurmamış bugünkü durum yükselen meskenler aleyhine düzeltmek için 193 sayılı kanundaki sistem etkili bir yol olabilir. Beş yıllık kalkınma planında yükselen mesken yapımının azaltılması tavsiye edilmektedir. İlk yıllarda bu gibi meskenler bina vergisinden muaf tutulmasa bile, mahsul sistemi bu gayenin başka bir yoldan elde edilmesi sonucunu vermektedir. Yatırım indirimini plâna uygun bir yatırım terkibi elde etmek gereğisile kabul eden bir sisteme plâna temel önceliklerin bozulması bir gayrimenkul vergilendirme yolu bulunmamalıdır.

Buraya kadar vergi hasılatını geriletiçi hükümlerin belli başlıları incelenmeye teşvîl edilmiştir. Gelir azaltıcı hükümler sadece bunlardan ibaret değildir. Özellikle amortisman nisbetlerinin artırılmasından dolayı olan gelir kaybı kâlımıştır. Esasen tasarılar gelir artırıcı bir kağız müteferrik hukme kârşık genel görünüşüyle gelir azaltıcı vasıtadır. Bu busus gelir vergisi tasarı ve gerekçesinde de kabullenmiş satırlar vardır. Mesela, 193 sayılı kanunla kabul edilen geçim indirim hadlerinin iki sene geriye bırakılmışının gereğisi açıklanırken (Tasarı Sahife 64) «Bu tasarı ile mukellefler le hâne kabul edilen imkânların ilk yıllarda vergi hasılatı üzerinde yapacağları geriletiçiliği»

tesirler kabul olunduğu gibi, yatırımları indirmeleri ilk beş yıl % 20 ye indiremeler gereklidir. Bu indirimde sebebi vergi kayipları sunulur. İdareye konulan İstisna, İstihâsa ve geçmelerine kadar vergi hasılatının azaltmasına sebebi olacaktır. Bu varitat kaybını muayyen bir mürdet için kısmen hafifletmek maksadıyla...

Yukarıda idarece de kabul olunan vergi kayipları dolayısıyle 1964 yılına ait vergi projeksiyonları tahminen 400 — 500 milyon ve 1965 ve mîteakip yıllara ait tahminler ise «800—900 milyon» civarında ekse mevcuttur.

(2) VERGİ ADALETİNİ BOZUCU ETKİLER

Geliş vergisi sistemimizde, muhtelif sebeplerle müterakkilik prensibi aşınmış, ak sine olmak gereklidir. Ücret gelirleri sermaye ve ticaret erbâbından daha ağır vergilenmiştir. Yeni yapılan değişiklikler bu iki yöndeki adaletsiz uygulamaları şiddetle diri yönde edinir.

(a) VERGİ MÜTERAKKIYETİNİN DAHA ÇOK AŞINMASI

(i) Yeni Tarifeler:

Tasarı gereğesinin 56inci sayfesinde belirtildiğine göre «... Merî hükümlerinde % 2500 lira yıllık gelirde yıllık ortalamaya vergi nisbeti % 16.6 iken bu ulşet yani tasarı ile % 15'e düşürülmüş, sırasıyla 15.000 lira yıllık gelirde % 21'dan % 19'a, 25.000 lira yıllık gelirde % 25'ten % 21.5'e, 45.000 lira yıllık gelirde % 31.6 dan % 27.5'e, 85.000 lira yıllık gelirde % 39.1 den % 34.5'e, 145.000 lira yıllık gelirde % 45 ten % 40.5'e 285.000 liralık yıllık gelirde % 51.7en % 50'ye ve 500.000 lira yıllık gelirde % 60dan % 54.3'e indirilmiştir.

Bu açıklamaya göre 7.500 lira yıllık gelir elde eden mukelleflerin vergisinde azalma % 10 iken, 15.000 lirada % 12.3; 25.000 lira yıllık gelirde % 14 tür. 1961 yılı istatistiklerine göre, mukelleflerin % 49 unu teşkil eden bir gelir grubu yeni tarifeden hiç faydalananamamaktır, % 69.86 sim teşkil eden grubun istifadesi ise sadece % 10 olmaktadır. Buna mukabil sayıları az ve beyanları yüksek bir gelir grubu tarafından en büyük faydayı sağlamaktadır. Bu keyfiyet esasen aşınmış bulunan vergi müterakkiliğini daha da aşındırmaktadır.

(ii) Yatırım İndirimi :

Yatırım indirimi de «büyük teşebbüs» ve büyük gelir elde eden mukelleflerin faydalanaceği bir mekanizma olacaktır. Çünkü indiriden faydalananabilecek için gerekli en az hâd olan 250.000, veya 125.000 liralık yatırımları ancak bu mukellef grubu yapabilir.

(iii) Vergi Hafifletmelerinin Ücret Gelirleri Aleyhine Oluşması :

Yeni tasarıda ücret gelirlerinin de düşünlerek vergi adaletine yaklaşılması gereklidir. Vergi Reform Komisyonu'na raporunun 112, 113 üncü sayfelerinde bu fikri savunmuş ve hâttâ bu yönde tekliflerde bîle bulunmuştur.

Bakanlık Tasarısı Komisyonun bütîn tasviyelerini kabul ederken ücretlere ait tasviyelerde hiç değer vermemiştir. Bu sebeple sadece ticari ve ziraat kazançlarında vergi azaltılırlar ücretin vergi yükünden sadece vergi tarifesi dolayısıyla yapılan cüzî azaltmalar sebebiyle (Ücret kazançlarının büyük kısmı 7.500 lira yıllık gelirin altındadır). Mesela, Genel Katma bütçelerden aşık ve ücret alanlarında 7.500 liradan aşık yıllık gelir nispeti % 81'dir) bu sektörün gelir vergisi içindeki nisbi yükü daha da artırmıştır.

Maliye Bakanlığı dâret dışı sektörlerde «Vergi Reform Komisyonu Raporu»nda ki vergi indirme tasviyelerinin büyük kısmı tamamıyla, bazlarını da fazlasıyla yerine getirmiştir. Mesela Vergi Reform Komisyonu'nun çiftçi muafîği için tâbiye etiği satış ölçüsü 30.000 liradan 50.000 liraya çıkarılmış, işletme büyüklüğü ölçülerini ise bir misâl artırmıştır.

Ücret gelirleri için yaptığı tasviyeler (mesela ücret gelirleri için farklı bir geçim indirimi uygulanması) nazarî itibâre alınmamıştır. Bu durum tabiatıyla vergi adâletisizliğini daha da artıracaktır. Muafiyet ve istisnalar ücret gelirlerinin diğer gelirlerle aynı ölçülerde vergilendirilmesi esasını daha fazla bozacak bir yönde —özellikle ziraat gelirlerinde— artırmıştır. Kısaca, vergi azaltıcı nisbet ve matrah indirimleriyle, muafiyet ve istisna artıfları vergi adaletini daha da bozmıştır.

Plânlama Teşkilâti ne istiyordu?

Devlet Plânlama Teşkilâti, Kaldor ve Tinbergen tarafından istenen tarım vergisini almaya cesaret edemeyen Hükümet, gelir, ve kurumlar vergisinde de 8-900 milyona erişecek indirimler yapmaya hazırlanmaktadır. Hükümet vergi kaybını karşılamak için, vâsitalı vergile re güvenmektedir. Akar yakıtın dışında, alkol, tütün, tuz gibi inhîsar maddeleri vergilendirilecektir. Böylece, vergi sisteminin adaletsizliği ortacığı, gibi, Plânnın Finansmanı için gerekli kaynaklar tam olarak sağlanamayacaktır.

evet Plânlama Teşkilâti ise, vergi sistemimizde aşağıdaki değişikliklerin yapılması istemektedir:

1 — Tarım Sektöründe, müterakkî bir arazi vergisi uygulanmalıdır; millî gelirin yüzde 40'ını yaratın bu sektör, vâsitalı vergilerin ancak binde 8'ini, vâsitalı vergilerin yüzde 20—25'ini ödemektedir. Bu sebeple, sanayi, ticaret ve hizmetler sektörlerinin vergi yükü yüzde 20—25 arasında iken, tarım sektörünün yükü yüzde 4—5 oranında kalmaktadır. Halbuki plân süresinde, tarım sektöründe çok büyük yatırımlar yapılacaktır. Bu yatırımlardan faydalananın tarım sektörü, bu gayretlerin hiç değilse, bir kısmına katılmalıdır.

Tarım sektörünün vergilendirilmesinde gelir vergisi, uygulanması çok bir vergidir. Bu tip vergiler, en genelî Batı Ülkelerinde bile başarı ile uygulanamamaktadır. Tarımsal gelir vergilerinin uygulanlığı bütün memleketlerde mukelleflerin büyük çoğunluğu vâsital karinelere dayanarak götürülmektedir. Yurdum-

muda da bu vergi uygulanırsa, geniş ölçüde karine ile gelir tesbiti usulü kullanılacaktır. O halde vergiyi, tamamen karineye bağlayan daha basit ve verimli usullere gitmek yurdumuz için faydalı olacaktır.

Sahip olunan arazinin genişliği, kâlitesi ve birim başına ortalamâ verimi karinelere dayanacak ve bu karinele rin değişikliklerini izleyebilecek müterakkî bir arazi vergisi, gelir vergisinden çok daha üstündür. Bu vergi kişinin elindeki toprağın genişliği ve ortalamâ net verimi karinelere göre kefaya mukelleki yapılabileceği gibi, vergi karinelere birinin ortalamâ net verim olması, vergi yükünü azaltmak isteyen çiftçinin verimiliği yükseltme gayretlerini de artıracaktır.

2 — Kalkınma hamlesi bütün nüfuslerinden faydalananacak olan küçük esnafın, kalkınmanın maliyetine gelenekî ölçüsünde katılması sağlanmalıdır. Bu grubun da, tarım sektörü mensupları gibi, gelir vergisi içinde vergilendirilmesi son derece güçtür. Bu alanda da, bazı karinelere dayanan daha kolay usullere gidilmelidir.

3 — Karayolları nakliyatı vergilendirilmelidir. Karayolları ulaşımının vergilendirilmesi, hem ticari araçın ağırlığı, yüzev ve yük taşıma kapasitesine göre konacak müterakkî yıllık rûhsatname harçları ile hem de akaryakıt üzerindeki vergi oranının yükseltilmesi ile gerçekleştirilmelidir. Evlerde, üzellikle köylerde iş ve yemek pişirmek için akaryakıt tüketiminin teşvikî ge rektiinden akaryakıt vergilendirilmesi de cinselde göre ayrımlar yapılmalıdır.

4 — Gelir vergisi düzeltilmelidir: Gelir vergisinde bazı vergi yükü eşitsizlikleri meydana gelmektedir. Aşağıda belirtilen bu eşitsizlikler giderilmelidir;

a) Gelir vergisinde, gelir kaynakları itibarıyle tâbîye olanın özel istisna, muafiyet ve indirimler emek geliri elde edenlerin aleyhinde bir durum yaratmaktadır. Bu özel istisna, muafiyet ve indirimler ortak esaslara bağlanmalıdır.

b) Vergi denetlemesi genişletilmesi ve Servet bayanı usulü, bir otokontrol aracı olarak kullanılmalıdır.

c) Bugünkü gelir vergisi kanunu, yalnız kısa süreli gayrimenkul alım satımı vergiye tabi tutulmakta ve vergiden muafiyet için, alım satım hacmine yüksek bir had koymaktadır. Bu nevi kazançlardaki süre uzatılmalı ve muafiyet kaldırılmalıdır.

5 — Veraset ve intikâl vergilerinde bütün gayri menkul câri fiyatlar üzerinde deðerlendirilmelidir.

6 — İthalâtın devlet eliyle sınırlamasından dolayı meydana gelen aşırı haksız kazançlar vergi yoluyla giderilmelidir: İthalât, devlete güçlükleri yüzünden, plân süresince de, kota sistemi ile düzeltilecektir. Kota sistemi yüzünden devlet eliyle yaratılan bu yüksek karineye muayyen kişiler tarafından alınması, hem ticari ve sanayide, hem de başka sektörlerde gâlihanların gelirlerin arasındaki farkı artırmaktadır. Bu durum, düzeltilmelidir.

7 — Lüks veya yarı lüks istihâla maddelerine istihâla vergileri konması yoluyla, halkın lüks istihâla eğilimi taarruf eğilimine yöneltilemelidir.

8 — Dağıtılmayan kurum kârları stopaja tabi tutulmamalıdır.

9 — Geri kalmış bölgelerde belirli kollarda yapılacak yatırımlar için beli vergi indirimleri tanınmalıdır.

10 — Sanayi mâmülleri ihracında, istihâla vergisi geri verilmelidir.

11 — Gelir vergisinde azaltıcı amortisman usulü kabul edilmelidir.

12 — Hârg ve resimler bir oran dâhilinde yükseltilmelidir.

PEK SAYIN HIRSIZLAR!..

b. TÜM OLARAK VERGİ SİSTEMİ İÇİNDEKİ DEĞİŞMELER

(1) Hasılat Azalışı:

(aa) Beş Yıllık Kalkınma Planının gerektirdiği vergi gelirleri aşağıda gösterilmiştir:

Milyar Lira

1963	9
1964	10.1
1965	10.9
1966	11.8
1967	12.8

(bb) Buna mukabil, 1961 yılı katı tahsilat sonuçları ve 1962 dört aylık tahsilat rakamları göz önünde bulundurularak ve halen merkezi kanunların değiştirilmeyeceğini kabul edilerek yapılan tahsilat tahminleri aşağıdadır:

Milyar Lira

1963	7.8
1964	8.4
1965	9.1
1966	9.8
1967	10.6

(cc) Bu durumda vergi kanunlarında hasılat artırıcı ve azaltıcı bir değişiklik yapılmadığına göre, finansman için gerekli paralarla, gerçekleştirebilecek gelirler arasındaki fark aşağıdaki şekildeki gibidir.

Milyar Lira

1963	1.2
1964	1.7
1965	1.8
1966	2.0
1967	2.2

Açıkların bu seviyelerde kalması da cari giderler için Pİflanda yapılan tekliflerin gerçekleştirmesi partilere bağlıdır. Komulan cari gider platonlarının aşılması halinde bu açıklar daha da artacaktır.

(dd) Durum bu iken son tasarıların sebep olduğu vergi hasılatı kayıpları yukarıdaki açıkları Pİflanda devresinde 100 Milyon ile 900 Milyon lira arasında artıracaktır. Açığı artıracak yeni nüfuslarda uygulanma tarihleri aşağıda gösterilmiştir.

1963'te: Zarar Mahsulları, Bina ve Arazi Vergisi Mahsulları, Zirai Kazançlar Vergisi.

1964'te: Yeni Vergi Nispetleri, Yatırım İndirimleri, Yeni Amortisman Sistemi.

1965'te: Yeni Geçim İndirimleri.

1966'da: Geçim İndirimlerinin bir katı daha artırılmıştır.

(ee) Vastalı vergilerle, adalet görü pü feda edile de, Pİflanda gösterilen ve son tasarırlarla ortalı varidat açığını kapamaya imkân yoktur. Zira bu takdirde, vergiye tabi mallara olan talep, vergisiz veya vergisi değil az olan mallara kayacaktır. Bir veya bir kayıt yıldında, bittili psikolojik direnmeceler dayanılsa bile 1-2 milyar lira civarında bir vastalı vergi konusunda degişecik talep strüktürü ihmal olunamaz.

Bunu bir misalle anlatmak istersek, siygaraya ve tütilin manüllerine yapılacak büyük zamlar, milstehlük esebini pahalı sigaraların ucuz sigaralarla kaydıracak vergi artırımı gayesinin gerçekleşmesine işaret olacaktır.

(2) Vergi Adaletinin Daha da Bozulması:

Bilindiği gibi vergi sisteminde vastalı vergiler oranının artırılması vergide adalet prensibine aykırıdır. Bu aykırılık, bilhassa vastalı vergi gelirlerinin önceliği bir konumun zaruri istihlak mallarına (yoker, tuz gibi) vaz olunduğu memleketimizin için daima göz önünde bulundurulması gereken bir faktördür.

1950larındaki vergi reformu hazırlaırken düşüncülerin bu mahzur, yeni vergi sistemi ile önlenebilmek istenmiş ve keyfi yet gelir vergisi gereğesinde israfia belli tımlıtırmıştır. 1950 den itibaren ticari sektörün, vergiden muaf veya müstesna gelirlerle nisbetle daha fazla büyümüş sonucu bu yıl dan itibaren derece derece ve ciòz'ı olarak yükselen vastalı vergiler hasılatı oranını kazanç vergisinden daha adil bir durum göstermiş gibi görülmüşse de, gelir vergisinin 2/3'e kadar yükselen kısmının ücretlilerce ödenmesi ve enflasyonist gelir politikası bu ciòz'ı iyileşmeyi fazla STYLE ortadan kaldırılmıştır. Bu suretle gelir vergisi reformu ile gözetilen en önemli amaçlardan birine ulaşamamıştır. Ancak 1961 ve 1962 yılında

Bizde en çok kullanılan söz, çalıṣmaktır. Kime sorarsanız, «ça ligiyorum» der. Bir ipligini çeksen kırı yaman dökülecek hamalına sorun, «çalışıyorum» der. Cadıllac'tan inmeyeşine sorun, «çalışıyorum» der. Yani, çalışmanın hiç kimse yoktur. Ama nedense, ortada elle tutulur bir şeyle göremezsiniz. Ülke bir yakından iba rettir, halkın coğunluğu açır, çiplaktır, evsizdir...

Bizde hiç bir işe yaramayan öğüt, «çalışın, çalışalım, çalışmalıyız», dir. Devletin başındakiler durmadan «çalış verirler halka: «Çok çalışmalıyız! ki, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşalım...». Halk buna söyle karşılık verir: «Çalışmakla zengin olunsayıdı, bilmem ne köynün eşekleri milyoner olurdu...»

Evet, gerçek budur! Bu ülkede çalışmalar zengin olunmaz. Bu ülke insanların işleri İlkesidir, insanlar İlkesidir, İl hamalar, masallar, düşler, mucizeler İl kesidir. Bu ülkede halkın coğunluğunun sahibi yoktur. İş başa düştüğünde «Gel», denilen kütle, korku atlatıldığında «billyük balık-küçük balık» yasası na bırakılmaktadır. Vatandaş toto oy nar. Yarımını totaya göre kurar. İşleri nin düşmesi, 13 tutturmasına bağlıdır. Vatandaş kumar oynar. Borcumu ödemesi, çocukların ekmek alıbmış, ev alıbmış kumarda kazanmasına bağlıdır. Vatandaş piyango biletini alır. Artık bülüm umudu ondadır. Yarımını ona göre kurar. Billyük ikramiye çikacaktır. Niye ekimasın? Borçlarını kapatacak, ev ala cak, iş tutacaq, çocukların okutacaktır. O umutlar, o hayaller, o düşler... Vatandaş sokağa çıkar. Kaldrımda lig-kâzılar... «Bul karayı, al parayı!». Ah, ne iyi şey! Basacakşın parayı, bulacakşın karayı, alacakşın parayı. Bas karaya, konparaya! Bundan kolay ne var?

Zarın avucunuza alır, vuruş döşüne. Düşeg, dubara, hepyek. Hepekk, düşeg, dubara... Günler, aylar, yıllar geçer. Bir gün çok kazanacak ve ev alacak, ekmek alacak, borçlarını verecektir. Hava'dan bir paradır bu. Bugün değilse, yarın mutlaka alacaktır bu paraları. Hele su at yarışlarında ne diye bahse girmesin? Su atın birinci geleceğine senet bile verebilir. Peki, bu kadar para tepsili mi?

Halkın yüzde seksen yoksul, bu seksenin de yarısı «mutlak yoksul»dur. Halkın yüzde sekseninin kafasında hep bir «gömü bulma» umudu vardır. Falan calar giderken paralarını nereye gömde? Su yıkıntıda mutlaka gömür var. Su høykçe yüzdeyiz gömür olmalı! Bil men ne dağının, bilmem hangi kiyısında, falane taşın on adım sağında, filane kayanın az berisinde... Eee, ne olmuş? Gömür var orada. Kitaplar yazıyor. Ba kime, orada gömür olduğunu söylemiyor. Hadi bakalım, çekip kazmayı girişim! Günler, aylar, yıllar bu gömür bulma umuduyla geçer. Bizi masalların çoğu hazine bulmalarla, gömür bulmalarla, sığırı kutular, sığırı kuyular, perili saraylarla doludur. Bir acaip yaratık öncüllük eder, sonunda mutlaka o hazi ne ele geçirilir. Ondan sonra bütün mutrular hâsil olur...

Halkımız hiç bir kaziya «tarifi eserler bulma» meraklısı katılmaz. Onun kafasında gömür bulma, bir sandık altına geçirme umudu vardır. Adam tarla da çiftçilerken, sapanın demiri bir şeye takılır. «Bu da ne ola?» diye oraci eşer ki, kocaman bir sandık. Sandığı açar ki... Hep böyle başlar bizde hazine bulma hikâyeleri. Adam, teknin sayılmayan bir eve girer. Gecenin bir vakti olunca, «Hortlayım mı, hortlayım mı?» diye sesler duyar. Adam önce korkarsa da, cesaretini toplayın. «Hortla da kurtul be!» diye bağırır. İste o zaman... O zaman duvar yarılır ve... Ve oluk gibi altın boşanır odaya...

Aç halk, yoksul halk, kendini gömür bulma, hazine ele geçirme. Hizir'dan yardım umuduyla avurur. Düşlerinde

Hüseyin Korkmazgil

digini sol eliyle geri alır. Evinden poranya çikan işçi, dönüşte yorgansızdır. Hakkını koparmak için dava açar. Tuttuğu avukat şirketten para yer, iki gün sonra bırakır davayı. Çalışma Bakanlığı vardır, işçil Sigortaları sube müfettişleri vardır, sözümona sendikalar vardır, iş bulma kurumları vardır; fakat işçi kendi sesini kendi dinler.

Dedik ki bu ülke bir raslantılar, şanslar, ilhamlar İlkesidir. Yalan mı? Bu ülkede her şey şansa, oluruna bir kılımştır. Bu ülkede halkın coğunluğunun sahibi yoktur. İş başa düştüğünde «Gel», denilen kütle, korku atlatıldığında «billyük balık-küçük balık» yasası na bırakılmaktadır. Vatandaş toto oy nar. Yarımını totaya göre kurar. İşleri nin düşmesi, 13 tutturmasına bağlıdır. Vatandaş kumar oynar. Borcumu ödemesi, çocukların ekmek alıbmış, ev alıbmış kumarda kazanmasına bağlıdır. Vatandaş piyango biletini alır. Artık bülüm umudu ondadır. Yarımını ona göre kurar. Billyük ikramiye çikacaktır. Niye ekimasın? Borçlarını kapatacak, ev ala cak, iş tutacaq, çocukların okutacaktır. O umutlar, o hayaller, o düşler... Vatandaş sokağa çıkar. Kaldrımda lig-kâzılar... «Bul karayı, al parayı!». Ah, ne iyi şey! Basacakşın parayı, bulacakşın karayı, alacakşın parayı. Bas karaya, konparaya! Bundan kolay ne var?

Zarın avucunuza alır, vuruş döşüne. Düşeg, dubara, hepyek. Hepekk, düşeg, dubara... Günler, aylar, yıllar geçer. Bir gün çok kazanacak ve ev alacak, ekmek alacak, borçlarını verecektir. Hava'dan bir paradır bu. Bugün değilse, yarın mutlaka alacaktır bu paraları. Hele su at yarışlarında ne diye bahse girmesin? Su atın birinci geleceğine senet bile verebilir. Peki, bu kadar para tepsili mi?

Halkın yüzde seksen yoksul, bu seksenin de yarısı «mutlak yoksul»dur. Halkın yüzde sekseninin kafasında hep bir «gömü bulma» umudu vardır. Falan calar giderken paralarını nereye gömde? Su yıkıntıda mutlaka gömür var. Su høykçe yüzdeyiz gömür olmalı! Bil men ne dağının, bilmem hangi kiyısında, falane taşın on adım sağında, filane kayanın az berisinde... Eee, ne olmuş? Gömür var orada. Kitaplar yazıyor. Ba kime, orada gömür olduğunu söylemiyor. Hadi bakalım, çekip kazmayı girişim! Günler, aylar, yıllar bu gömür bulma umuduyla geçer. Bizi masalların çoğu hazine bulmalarla, gömür bulmalarla, sığırı kutular, sığırı kuyular, perili saraylarla doludur. Bir acaip yaratık öncüllük eder, sonunda mutlaka o hazi ne ele geçirilir. Ondan sonra bütün mutrular hâsil olur...

Halkımız hiç bir kaziya «tarifi eserler bulma» meraklısı katılmaz. Onun kafasında gömür bulma, bir sandık altına geçirme umudu vardır. Adam tarla da çiftçilerken, sapanın demiri bir şeye takılır. «Bu da ne ola?» diye oraci eşer ki, kocaman bir sandık. Sandığı açar ki... Hep böyle başlar bizde hazine bulma hikâyeleri. Adam, teknin sayılmayan bir eve girer. Gecenin bir vakti olunca, «Hortlayım mı, hortlayım mı?» diye sesler duyar. Adam önce korkarsa da, cesaretini toplayın. «Hortla da kurtul be!» diye bağırır. İste o zaman... O zaman duvar yarılır ve... Ve oluk gibi altın boşanır odaya...

Aç halk, yoksul halk, kendini gömür bulma, hazine ele geçirme. Hizir'dan yardım umuduyla avurur. Düşlerinde

mutlaka zengin olduğunu görür. O düşler de olmasa, sinirden, bu halkın yanına kimseler varamaz. Çalışarak zengin olmaktan umudunu kesmiştir. Bu yüzden, masallar uydurur, hayatı olşalar yaratır, gömüler bulur, hazineleler ele geçirir, yitik para çantası gece eline, Hizir yetişir, falan filan... Sabahleyin kalkar, «Bu gece bir düş gördüm», diye bağlar. Karşısındaki, «Hayırız insallah, der ve yorumlar! «Eline büyük bir mal girecek...»

Bu mu yaşamak? Buna toplum dili zeni değil, «bul karayı, al parayı» düzene ni denir. Yapılan işin, çalışmanın bir amacı vardır. Bugline dek bu amaç, top lumen, İlkesinin yararına olmamıştır. Halk buna göre eğitilmemiş, hazırlanmamıştır. Köşebagaların tutan pek sayın hırsızlar öyle bir düzen kurmuşlar, öyle bir yasalar sistemi oturtmışlar, öyle bir ahlâk asılamışlar ki, bunu kirip çıkmak kolay değildir. «Herkesin rızık veren Allah'tır, «Kismetten fazlası olmaz», «Ki min kimde hakkı var?», «Körün kismetini topal karga getirir», «Kismetinde olan, kasığında çıkar» vesaire, vesaire... Ne de mektir... Bunun anlamı su: «Hakkına razi ol! Allah seni yoksul, beni zengin yaratmıştır. Sen bana köle gibi çalışma ga, ben de sana efendilik etmeye gel dik dünyaya. Açı mı yatsırsun? Takdiri İlâhîdir kardeşim. Demek ki o böyle uygun görmüş. Haline süküret ve Allah'a isyankar kul olma!»

İste sayın hırsızların hukukları, iste rısrse, cevirmeyi akıl ederse, iste o zaman dananın kuyruğu kopar!. «Kimin Eğer bu halk bu kara kazanı ters çevi sayın hırsızların ahlâkları, iste sayın hırsızların bu halka yutturdukları!.. kimde hakkı olduğunu» o zaman görürler pek sayın hırsızları.

Calışın, çalışalım, çalışmalıyız.. Hadi, çalışır bakalım!. Kimi, kime, ne için çalıştırıyorsun? «El ile gelen, düşgün bayram...» Ama gelen, el ile gel miyorsa ki... Pek sayın hırsızlar, vartaları atlatmanın yollarını çok iyi biliyorlar. Olan, yüzüllardır ezilen halka olnır. İş yerleri de acıla, sokakları dolduran işsizlere iş de bulunsa, bu İlkenin bu koşullar altında kalkınacağı yoktur! Ma demki kepçenin sapi üç-beş kişinin elindedir, çalıştırıla, kütlenin emeğinden bu İlkenin, bu toplumun yararları masi imkânsızdır. Dünyanın astelesi barut arasında kırıl kırıl kaynıyor. Bir zamanda, isterse kapkara cahil olsun, bu halkı uyutmak artık kolay olmaya caktır! Halk buglin bu inandan, bu givden, ne yazık ki, yoksundur. Her mahallede iki milyoner yetiştiğine sistemi sârlıldıkçe, kalkınma planları da yapılısa, milyonlarla işsiz iş de bulunsa, gene de bu ülke bir adımıları gidemez. Bu halk, o yıl önceki halk değildir. Hattâ, on yıl önceki halk 1962 de dünyaya söyle bir bakar misi...

İştiyoruz ki, yarımımız piyango biletine, totoya, gömür bulma umuduna, Hizir'a, üç-Kâğıda bağlı kalmasın. İştiyoruz ki, para güclü tâyin etmesi bu İlkenin hukukunu. İnsanın insa kılığında, insanın insanı sömürmesi ayıpların en büyügüdür..

Pek sayın hırsız yetistirinceye kadar, uzıck bu İlkenin insanına eğitelim, onu kurtaralım. Hani su Kurtuluş Savaşının kan damarı, ölümcül, güvenç olan halkı demek istiyorum. Dış tehlike oldu mu eline sarıldıgımız tehlike geçti mi tek meledigimiz halk!..

zira gelir vergisi hemen hemen ortadan kalkarcasına küçütlüürken ortaya çıkan ada aykırı bir durum yaratacaktır.

(1) Gelir vergisi tasarrufları gereksi Umu ni izahlar sahife: 1

(2) Memur maşalarına yapılacak zamlar doğasıyla artan matrahın meydana gelecek kayıp harc.

RÖPORTAJ

ÜÇÜZLER

«Kocası yapı işçisi, kadın da tünde çalışıyordu... Üç çocuğun bakımı, işten güçten alikoymuş kadını...»

Dr. Reşat Titiz

Bir eve üç Peygamber çok değil mi? diye tıktım. Hoşlarna gitmişti bu sözüm. Güllüstüler. Üç Peygamber yeni doğmuş üçülerdi. Ben onların güzel başlarını beşiklerinde gördüm. Dülgerlik köyünde üçüz doğmuş de diller. Önemli bir haberdi bu. Üçüz her gün doğmazdı ya! Gazetece bir dostum var. Fırsatı ganimet bilmisti. Gidip sunları görsek dedi. Fotoğraf makinalarını zu yükledik. Düşük yollara. Hava sıcak, yollar tozluyu. Bir Ağustos böceği zıplayıp duruyor du.

Eylerini güç belâ bulduk. Da ha bizi soruştururken, haber eve ulaşmıştı. bile. Kapının önünde sevinçli bir kalabalık karşıladı. bizi. Memnun görünlüyorlardı. Buyur ettiler. Dış kapı sayma mu gereken bir geçitten girdik içeri. İki gözü bîr yer evinin (Tek katlı) önünde bulduk kendi. Henüz kireç kokan, hem beyaz badanalannmış, tertemiz bir evdi bu. Tütün tarları ile evin arasına, ağaç parmaklıklar dikilmiş, yorgan duruyordu. İnce biber, eis biber, sıvı biber, kaba biber dememişler, her parmakla han boyununa kolye gibi geçirmişler biberleri. Rüzgârdâ kırmızı kirmizi sallanıyorlardı. İpe di zilmislerdi bayılı boyunca.

Ev halki telâşlandı. Doğru dan doğuya küçüklerin yanına girelim dedim. İşte dediler. Ocak li, mini mini bir odaydı gösterdikleri. Hani «Nohut Oda» dedikleri. Yerde yerli bir kâlîm vardı. Güzel mi, güzel! Büttün yad renkleri, olmadık bigimleri devşîrmişler, sonra ortaya bu kâlîm çıkmış derdiniz. (Inanın, Picasso görse hasetten çallardı) Baş köşe

ye silteleri yiğmişlar; rafa kalayı, kalaysız bakır sahanlar dizmişlerdi. Bu sahanlardan birinde, baş-altı patıçan boyunlarını uzatmış meraklı bize bakıyorlar di. Orta direk boyunca, bîr bîr üç diğeri küçük, iki beşik asılıydı. Beşiklerin üstleri renkli çevrelerle örtülüydu. Göz nuruyla işlenmiş çevreler. Bu çevrelerin altında, iki beşikte üç oglanın küçükçük başları vardı. Böylesi bir evde «Bog Besik» bulmak hayli güç. (Cunalı kulakları çınlasın).

Heplimiz oturduk.

— Hoş geldiniz, dediler. Seçalar dilediler bize.

Biz küçükler uzun, mutlu ömürler diledik. Hal, hatır sorduk.

Hava çok sıcaktı. Susamıştık.

Bir su içsek dedi dostum. Kuyuları yokmuş. Adam saldılar su aramaya. Suyu beklerken, evin gelini lokum getirdi. Öyle güzel, öyle mancuv sundu ki, lokumu sevmemişim halde, aldım. Bir gizel yedim. Pişman da degildim.

Küçükler uyuyorlardı. Salianan beşiklerin iperi mavisi yeşil bez parçaları, boncuklarla bir yatırı dönülmüşti. Görümün ta kıldıgını gören nine:

— Kem gözlerle karşı dedi.

Buralarda kem göz çekmiş.

— Anlat bakalim nine, nasıl oldu bu, dedim.

Ne yaşlılar, ne ebelel bunun böyle olacağını tahmin ede memişler. Gelinin karnı biraz fazlaca şişmiş ama, üçüz olacaktı kimin aklına gelmiş. Doğum işte su odacıkta olmuş. Önce Hasan, sonra Hüseyin dünyaya gelmiş. Ali'nin kordonu boyunca

Üçüzler ve anneleri Nazik Kuşer
·Malthus duymasın...

uyumadıkları çok olmu. Üste lik gelinin anası da yardıma gelmiş. Kolay degilmiş bugünde, bunların masrafına dayanmak. Nufus kalabaklım evde. Dede ile nine başı çekiyor. İki oglu, iki gelin, bir büyük oğlannın çocuğu, üçülerle birlikte dört tane de küçük oğlannın çocukları 11 nüfus edermiş. (Ya Malthus iştseydi.) Bütün gelişmeleri, topu topu şu dörbütçük dönlümlük tarlaya bekarmış. Bu yıl mavi kükten korkmuşlar. Tarlanın tamamına tütün yapmamışlar. Yarısına buğday ekmişler. Bu genç yerlein buğdayı da n'olasmış za-

ten. Beslenmek üzere taktikleri keçi, aei aei bağıryordu. Dışarısı sıcaktı. Bunalmak isten degildi.

Üçüzlerin babası bugün Muğlada imiş. Yapı işçiyim. Onun bunun yanında, senin benim işte çahırmış. Henüz başına iş yapmayıormuş. Bir müteahhidin yanında da değilmiş. Bir gün is bulsa, üç gün bulamazmus. Hele kışın.

— Hiç yardım gördünüz mü? diye sordu dostum.

Boynuları büyük «hayır» dediler.

Üçüzlerin analarının adı Nezik. Nezik Kuşer.

— Nezik dedim. Osman (Kocası) yapı işçisi, sen de tütüne gidiyorsun. Bir sendikaya kayıt hı misiniz?

— !?
Cevap yerine, tedirgin bir sessizlik sardı.

Gebelik primi, dedim.

— !!!
O da neymış diyen bakışlar çevreledi bizi.

— Doğum ödeneği, dedim.
— !!!?

Bunu ilk defa duyuyoruz de meyi bile beceremediler.

Sorularının boşunağı önlü de, izah etme denemesine girişe ektim. Sosyal sigorta diyecek tim...

Sıcaktı. Dışarıda dil dil olmuş alevler kol geziyordu. Ben düşmüş salkımlarla yüklü asma

gardağında geveze bir Aenos böceği susmayı unutmuştu.

Bu dört bucuk dönem yer size yeter mi? dedim.

İhtiyaç:

— Ben dedi. Seferberlikte gitmedik yer komadım. İstiklal Harbinde Konyasından, Afyonun dan kalkıp, İzmir'e kadar gittim.

Nufus artışından söz açtık. Doğumun kontrolünden dememe kalmadı: olmaz öyle sey dediler. Bir millet her seyden önce kala balık olmalıdır. Yarın bir harp olursa diyeceklerdi. İzah attık. Kontrol acaba mümkün mü? gibilerden gözlerimin içine baktılar. Türkiye çok geniş dediler. Koca Konya ovası çole döndü dedim. Üçüzlerin amcası asker iken gecmiş oralarдан. Ortaya atıldı. Beni doğruladı. Diğerleri artik inanmıyorum dediklerime.

Fakat dışarıda sıcak yapıştı. İngilizlerin ikinci dünya savaşında yaptıkları, şimdi terke dilmiş askeri hava alanından boğucu bir alev estiyordu. Su Ağustos böceği ne geveze şey.

Nine söyle karışı.

— Yardım dediniz ya... Bütün köyün ebesi hükümete arzu hal verin. Size yardım ederler dedi. Muğlaya gittik. Arzuhal yazdırıldı. Valiye verdik. Çocuk Esirgeme Kurumuna havale etti. Oradan bize 20 lira verdiler.

Nezik:

— Bu da, cip (Jeep) para si ile, arzuhalciya verdigimizi zor karşılıdı, dedi.

Yerimde siz olsanız ne derdiniz?

Daha bir süre dertleştik. Sonra vedalaştık. Bakışlarında güzleyemedikleri, bize bağlanmış umutlar görüyordum. Çünkü dosum, gazetesinde hayırsever ve tandaşları yardıma çağırmayı diliyordu. Kanadanın beşizleri, İzmir'in dördüzleri gibi, Muğla'nın üçüzleri denecekti.

Ben buna çare demem.

Ayrılıp, dönüş yolumu tutuk.

Bu Ağustos üçüzlerini denecekti. Ya bu tutsa senin.

refah yolu

TASARRUFLARINI
ZİRAAT BANKASI'NDA
TOPLAYANLARA ACIKTIR

ZİRAAT BANKASI

ÜÇÜZLER

SENDİKALAR

Fransa'da memur ve öğretmen Sendikaları

Uzun süre Fransada kalarak Sendikacılık hareketlerini inceleyen EDİP FERİDUN, öğretmen ve memur sendikalarının Fransız sendikacılığındaki ve toplum hayatındaki önemini anlatıyor. Özellikle, İlkokul Öğretmenleri Sendikası, Fransada ilericiliğin bir kalesidir.

Cağdaş tarihe hâkim olan halk coğanlıklarının siyasi, iktisadi ve sosyal hayatı birdenbire girişiydi ve bu dönemde sendikal gösterişler.

Fransız İhtilâli mitinglerle Ondokuzuncu yüzyılda oyla kurulan Parlîmanter rejim «Sosyal demokrasi» nü en tabii ifadesi olarak gözükliyordu. Fakat Yirminci yüzyılda Sendikacılık «Sosyal Demokrasi»nın en ilçemli ülki olarak karşımıza çıktı.

Sendikacılık, sendikalar içinde orga-nize edilmiş «Çoğu-nük Demokrasi» sinin «Zihne Demokrasisi» ne sesini ištittirebilmesi demektir.

Nitekim bugün artık gerek Meclis'te olsun, gerekse Senato'da olsun hiçbir «Temsilci»nin toplumsal çalışma ile alaklı halk menfaatlerini güdücü megleler fizinde yanıcı olarak durmadıklarını seyenerler hayret ve eşeyle müşahade etmektedirler.

Fransız Sendikacılara göre genel seçimler ancak bir çaplı adatma, göz boyama ve hileden ibaret otup, maskaralıklarla dolu Parlîmanter idareye devam hukâmına müsaade eder.

Fransız eftârnumumiyesi, bugün sendikalar vedâne cankurtaran sınımlı olarak kabul etmektedir. Sendikaların siyasi hayatı oynadıkları önemini rol anlaşılmıştır.

Yazımızın konusu Fransa'daki öğretmenlerin nasıl sendikalıktaları ve nasıl galibiyetleridir. Fakat her sendikamız ve teşkilatının gelişmesi, başka sendika ve teşkilatların gelişmelerine bağlı olduğundan, Fransa'daki İlk Öğretmenler Sendikası da incelerken önce ou eşkâfâtin tarihini geçmesini ve sonra da son senelerdeki gelişmelerini göreceğiz.

1789 Fransız İhtilâlinin neden burjuva ihtilâli olduğunu gösteren örnekler arasında Fransız taricheleri 10 Haziran 1791 de Kurucu Meclis tarafından onaylanan ele Chappeliers kanunu gösterirler.

Hürriyet ve adalet çığlıklarıyla Fransa ekonomisini tazavvetle almak ve onu kendi menfaatlerine daha yararlı bir hale getirmek amacıyla siyasi ittidâa hâkim olmak için, halkın alet edip onun omuzlarına basarak Monarşîyi deviren Burjuva sınıfının Kurucu Mecliste aldığı ilk kararlarından biri ele Chappeliers kanunu dur. Bu kanuna göre Devlet'in kargunda halkın menfaatlerini koruyacak, söz söyleyecek herhangi bir meslekî tegâtilâtı kurtulması yasak edilmiştir.

1791 den itibâr ile 1862 tarihine kadar, 1831 ve 1848 İhtilâllerindeki teşebbüsleri hariç, aynı meslek ve sanat kolundan kurulmuş muhtelif «Karşılıklı Yardımlaşma» teşekkülerini gizli faaliyetleri ile teşkilatları daha da geliştirerek «Mukavemet Sanâdâkları» kurduklar. Bu sandıkların gayesi üyelerden alınan ayda bir günlik çalışma parası (1) ile ücretlerinin inmesini önlemek için yapılan ve bazan uzun süren grevleri finanse edebilmek, işçinin hastalanması halinde işçeye günlük ücretine yakın para vermek, teknikâti hâlinde normal kazançının üçte birini ödemek v.s. gibi

Fransız İhtilâli zamanında tasarıda ko-

1848 de okullara kayıtlı öğrencilerin yüzde 64'ü okuma yazma öğrenmişti.

Zaman içinde berçeyin değiştiği gibi insan karakter ve düşüncelerinde de değişiklikler oluyor.

Bir zamanlar eğitimi savunan ve papazlara karşı cephe alan Fransız devlet adamlarında Thiers, halkın şuurlanması başlığındı görüldüğü anda 37.000 ilk öğretmen «Cemiyet düşmanı komünistler, sosyalistler» dîye hâlcuma başladı.

«Bütün ilk öğretimi papazlar yapmalı durlar. En iyi felsefeyi de onlar verirler. Okumak — yazmak ve sayı saymak kâfi. Üst tarafı fazla... Esasen eğitim, herkes için iyi değildir. İlk öğretim insan düşünürme başlatır ve bu herkese nasip deildir.»

Okullar, «Falloux» kanunu ile 1850 de papazların kontroluna geçti.

Fakat Napoleon III. gittikçe gelişen halk hareketleri karşısında ve bir zamanlar fakir sınıfı savunduğunu hatırlayıp bir jest olmak üzere 1862 de Londra'da açılan milletlerarası sergiye bir işi heyeti gönderdi. Bu heyet İngilterede sendikaları etrafında iyice organize edilmiş emekçi sınıfın Avrupanın yüksek ücret ve aylıkları ni aldıklarını gördi.

İngilizlerin misaliyle fethedilmiş ola rak dönen heyet, «Karşılıklı yardımlaşma» ve «Mukavemet sandıkları» ni derhal «Sendika odaları» na çevirmeye başladı.

Bir bildiri yayayıarak emekçileri etrafına topladı. Napoleon III. bîhâssa Londra'ya kendi gönderdiği bu heyetin ve emekçilerin arzularını kabul ederek «Grev hakkı» ni onayladı.

Emekçinin hayat şartını en mükemmel şekilde getirecek yegane silâh olan grev hakkının kanunen tanınması sosyal reformların en müthimlerinden biri oldu.

Sendika odalarına müsaade edildi.

Her ne kadar ilk öğretim mecburi ve parasız olarak kabul ettirilmedi ise de 10.000 ilk okulun daha açılmasına başlanıldı.

İlk öğretim mecburiyetini Fransa'da görebilmek için Üçüncü Cumhuriyette ikinci dâra gelen Jules Ferry'nin 1881 de başbaşa kanlı gelmesini beklemek lâzım. Jules Ferry yalnız ilk okul mecburiyetini kabul ettiirtmekle kalmadı, öğretimi parasız ve yuvarlakta bahsettiğimiz Falloux kanonunu da iptal ederek tarafsız bir hale getirdi.

Napoleon III.ün düşmesiyle tekrar ikidâr elçerine alan burjuva sınıfının idarî etiği Üçüncü Cumhuriyetin ilk seneleri liberal bir rejim oldu. İlk öğretmenlere de ha fazla kıymet verilerek onların ilk defa federasyon kurmalarına müsaade edildi. Böyle bir toleranç öğretmenlere gösterilmesinin yegane sebebi onlara biraz hoş göründüğü.

rûnup öğretmenler sayesinde köylüler cumhuriyetçi rejime kazanmaktadır. Çünkü o güne kadar papazların kontrolu ve öğretimi altında köylü, derebeyi sistemine ve dolayısıyle Monarşîye daha fazla alıştı.

ilk

sendika
denemesi

Fakat 1905 senesine doğru sayıları 125.000 i bulan ilk okul öğretmenlerinden federasyona kayıtlı 100.000 öğretmen hayat şartlarını biraz olsun yükseltebilmek amacıyla sendika kurmak teşebbüsünde gence hükümet tarafından şiddetle cezalandırıldı.

Bu harekete yalnız öğretmenler değil, onların üzerinde diğer devlet memurları da katılmıştı.

Netice olarak öğretmen ve memurlar istedikleri sendikayı kuramadılar gibi elinde bulundurdukları federasyonları da hükümet emriyle kapatıldı ve herhangi bir meslekî teşkilatın kurulması Birinci Dünya Savaşı'nın başlangıcına kadar yasak edildi.

Genel
Sendikacılık
icinde
memurlar

Özel sektörde çalışan emekçi sınıfı sendikâsi, hayat seviyelerini yükseltmek için girdikleri mücadeleyi bütün kuvvetle söyleyle destekleyen öğretmen ve memurlar kendi hayat seviyelerini de biraz olsun yükseltmek için girdikleri bu təsbbüs gayet normaldi.

Netice olarak sendikalar kurmuş ve bunlar birarada birleşerek 1895 te Genel İş Konfederasyonu'nu (C.G.T.) meydana getirmiştir.

Fransada ilk sendikacılık hareketleri «Sınıfların kavgası» olarak doymadı. Bir sendika, esasında çalışma şartlarını mü kemâleştirmek ve mütemadîven yükselen hayat şartları karşısında emeğin karşılığını istemek ve onu müdafaa etmek için zafer istemez tarafsız kalamadı.

Fakat hükümet ve hükümetlerin devamlı anlayışlıklarla karşıda Fransız sendikaları Ondokuzuncu yüzyılda ortaya çıkan anarist ve komünist cereyanlarına isler istemez tarafsız kalamadı.

Yüz yıldan beri emeğin karşılığını arayan içi hakaret gördü, czildi, hanse atıldı, kuruya dizeledi. Emekçilerin hakları ni aramak için girişikleri ou harekette daima karyalarında Devleti ve pouisi gördü.

İşte artık, Hükümetini çalıştığı müsesesinin patronu, kalfası, yaşı bir general, hâkim ve hâphishane gardıvanı gibi çizgiler altında görmeğa başlamıştı.

Anaristlere (Proudhon'culara) göre Devlet, halkı hürriyete götürecek bir alet değildir. Zira Devlet, Devlet olarak bir baskı ve zulüm aletidir. O hâlde, cemiyet kanunlarını yıkmalı, ücret davasını kaldırıltır, işçiler çalışmaktan atolye ve fabrika lara sahip çıkmalıdır. Buna erişebilmek için yollar, sendikaların söyleşidi firmalar dan mal almamak, sabotaj yaparak istisna II azaltır kötü mal siyasa sırmek ve muhtelif tarzda grevlerle iktisadi hayatı durdurmak.

Marx'istler ise emekçilerin kurdukları sendikaları bir partîye bağlayıp, siyasi ve iktisadi bir doktrin içerisinde iktidarı ele geçirmek gâyesini güdüyorlardı.

Bu iki doktrin içerisinde sendikaları etrafına toplayan Genel İş Konfederasyonu (C.G.T.) 1906 da bu iki ayrı cereyanı uygun Amiens parti prensiplerini uyguladı.

1914 senesine kadar devam eden İttîħâlî sendikacılık zihniyeti Birinci Dünya Savaşı ile sona erdi.

İttihâlî sendikacılık, prensip itibârî ile harbe karşıydı. Anaristlere göre harbin sebebi ekonomiktir. O hâlde kapitalistlerin emperyalist ve ekonomik hâslarına Alet olunmamalıdır.

Aynı sene içinde teşkilatlanarak sendikalar kurulan öğretmenler de C.G.T. ye katılmıştı. Onlarda bu şekilde dâlînlîvor du. Fakat C.G.T. nin içinde görülen fikir aykırılığı ve Fransız hâlikâmetinin C.G.T. genel sekreteri Léon Jouhaux'u Uluş Komiseri yaparak bünyesine alması, radyo, basın vasıtâsıyla propaganda başlaması ve nihayet Fransız sendikacılığı Alman sendikacılarcıların harbi önlemek için bir tür anlaşılamamış işçilerde muharip hisleri kuvvetlendirdi.

C.G.T. içinde azılı teskil eden Brefet

YÖN 29 AGUSTOS 1962

CEZAYİR

Bazı askeri liderlerin başkaldırması Siyasi Büro'yu görevini yapamaz hale getirdi. Önemli gelişmeler bekleniyor.

**İktidar
ve
saltanat**

Yeni Cezayir'in kaderine hakim olmasa gerekten altı üyesi Siyasi Büro, otoritesini lera ede mez hale gelmiş, bir hükümet 2 Ağustos anlaşmasıyla sona erdiği sırname buhur yeniden patlak vermiş bulunuyor.

Ben Bellâ — Ben Hedda İktidar milcadesi sırasında tarafsız kalan Cezayir bölgesinden sorumlu dördüncü askeri bölge (vilayet) ile Ben Hedda'yı desteklemiş olan Kabiliye bölgesinde sorumlu üçüncü askeri bölge Siyasi Büro'ya karşı cephe aldılar. Geriye kalan dört askeri bölge Ben Bellâ'ya said. Askere seffelin uzlaşmaz tutumu 22 Ağustos文昌amba günde Cezayir radyosunun ışgalıyla isyan mahiyetini aldı. Gazetelere sansür koyan toplantıları dağtan bu askerler açıkça yeniden teşkilatlamaya karşı oldukları sırnluyor ve ihtilal devrindeki saltanatlarını sürdürmek istiyorlar.

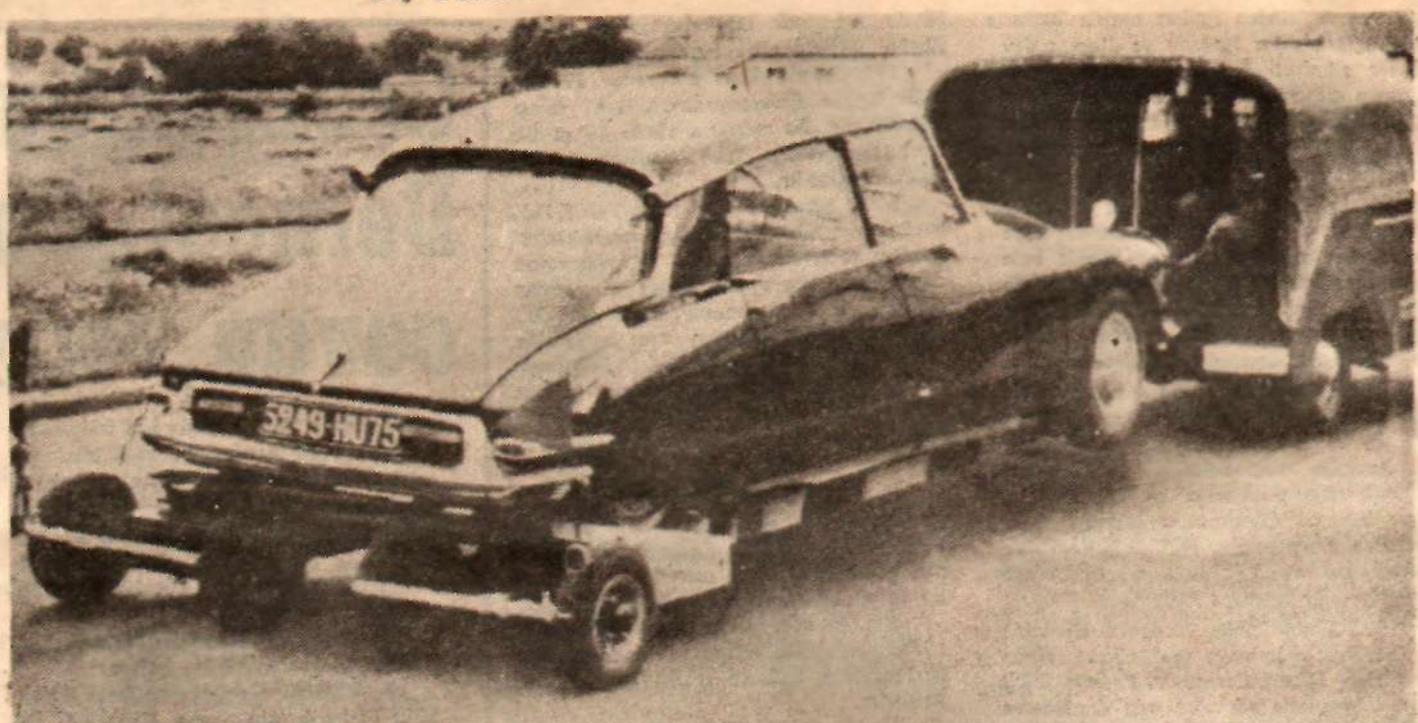
**Kuvvet
denemesi**

Siyasi Büro, «vazifelerinden çoğuunu yapamaz» hale getiren bu duruma bir çıkış yolu aramak maksadıyla halkın hakemliğine baş vurdu. Aynı gün askerler ve Siyasi Büro karşılıklı nümayişler düzenledi. Askere dikenleme gibi nümayişe katılan İki Hâfiz yüz genel iş ve toprak改革ü istediler, milli kurtuluş ordusunun devrim hedeflerinin koruyucusuna olduğunu ilân etti. Böylece askerlerin istekleri anlaşılmıştı.

Gerektiken, üç ve dört numaralı üç askeri bölge sorumluları kışlalarına dönmek istemiyor, ordunun kavşak düzeninden muntazam, disiplinli tek komutanlığı bağlı bir kuruluşu görmesinin tedricen ve kendi kontrolleri altında olmasında ve idari makamlara atanacak Cezayirliler konusunda söz sahibi olmakta israr ediyorlar. Bunu devlet mîlesseste rinin halkın istiyaklarına cevap vermesi makaslılıkla istediklerini söyleyen askerler böylece kendilerinde siyasi iktidar üzerinde söz sahibi olmuş hakını görmekte devam ediyor. Asillerin ileri sürdürü gerekçe de fırsatçılar ve sömürge rejiminin eski efendilerine meydan boz bırakmamak.

Muhammed Hidir
(Kuvvet siyasi büroda)

Suçkast teşebbüsü sırasında De Gaulle'ün içinde bulunduğu otomobil

Delik deşik edildi.

Siyasi Büro'nun mitingi ise halkın askerlerin kışlalarına dönmesinden yana olduğunu gösterdi. Forum meydanında dolduran onbeş bine yakın Cezayirli askere seffelin saltanatına paydos, sivil iş iktidara sloganı ile birleşti. Siyasi Büro üyesi Muhammet Hidir, baş kaldıran askere sefferi açıkça takibi etti, ordunun halktan çıktıktan sonra bunun bazı subayların halka karşı şiddet kul lanmalarını haklı gösteremeyeceğini söyledi.

**Budiaf'ın
istifası**

Ben Bella — Ben Hedda milcadesinde geçici hükümet başkanlığını destekleyen Siyasi Büro üyesi Budiaf 2 Ağustos tarifli anlaşma hükümlerinin yerine getirilmemişti öne sürürek istifasını sundu. Böylece Siyasi Büro Ben Bella ve dört arkadaşından ibaret kalmıştır. Birileri Muhammet Hidir, Muhammet Said, Ben Alâ ve Rabih Bitat. Siyasi Büroda Ben Bella taraftarı olmayan Ait Ahmet ve Budiaf, Cezayir devletinin kuruluş safhalarında kenarda kalmayı tercih etti yollar. Böylece 2 Ağustos'ta uzlaşmaya bağılanan buharanın en kuvvetli yönünün sivil — asker mücadeleşi olduğu anlaşılmıştır. Ben Bella'nın bu duruma nasıl bir çözüm yolu bulacağı meselesi çıktıktan sonra Siyasi Büro istifa yolunu seçmemiştir; fakat sorumluluklarını yerine getirmesi için söyleyerek otoriteyi fille elinde tutan dördüncü bölge yöneticilerini dünya kamuoyu önünde olayların akışından sorumlu ilân etti.

**Seçimlerin
ertelenmesi**

Bu karışık durumun tabii bir sonucu olarak 2 Eylülde yapılmak istenilen seçimlerin 15.8.1962 tarihinde Kuruçeşme Meclis seçimleri belirsiz bir tarihe bursakıldı. Bunun siyasi ve iktisadi alanlarında etkileri son derece önemlidir.

Ben Bella Forum'daki nümayişte seçim programının ilk hedeflerini açıklamış ve bütün dünyadan gözlerinin Cezayir üzerinde olduğunu belirterek şu noktaları sıralamıştır:

- 1 — İşsizlikle mücadele. Memleketlerine dönen Fransız iş adamları belirli bir süre sonunda Cezayir'e geri dönmeli takdirde, devlet bu işletmeleri ve fabrikaları bizzat çalıştıracak.
- 2 — Toprak reformu
- 3 — Kuvvetli bir parti kurulması
- 4 — Ordunun yeniden teşkilatlanması. Ordu münhasırın yurt savunması ile görevli ve devlete bağlı olacak.

- 5 — Milletlerarası alanda bağımsızlık hareketlerinin desteklenmesi.
- 6 — Cezayir devletinin işsizliği.

Seçimlerin belirsiz bir tarihi birakılması bu hedeflerin gerçekleşmesini de gerektiriyor. Ayrica başta Fransız ve Amerika olmak üzere Batılı devletler iktisadi ve mali yardımda bulunabilecek için seçimle iş başına gelmiş bir hükümdenin kurulmasını bekliyor.

Ortada basılıca iki sık var: Dördüncü bölge askeri yöneticilerinin Sivas Büro'yu daştıracak idareyi ellerine almaları veya Ben Bella'nın kendine sadık

diger bölge komutanlarını tophiyarak bu kuvvet denemesinden galip çıkması. Birinci gittikçe yol olmadığı açık. İkinci şıkta da bertaraf edilecek nokta kardeş kamıştır. Ben Bella'nın biran önce ekonomik sosyal ve eğitimle ilgili meseleleri ele alabilmesi için yine iden iddetten iktidar buharanını atlatması şart.

General De Gaulle
Atlatı ama...

FRANSA

De Gaulle'e yapılan suçkast teşebbüsü rejimin geleceği sorusunu yeniden ortaya attı.

**Bükülmüş
hedef**

Fransa'nın kuvvetli enmuhatab kenti General de Gaulle geçen hafta salı günü gayet iyi hazırlanmış bir suçkasten talih eseri kurtuldu. Son bir yılda generale karşı girişilen öldürme teşebbüslerinin dördüncüdür. Bazi sabit fikirli insanların De Gaulle'in gücünden ortadan kaldırılmak hissindedir. Vazgeçilmez bir istek duydukları muhakkak. Bu sabit fikirlerin OAS (Gizli Ordu Teşkilatı) çatısı altın da birleşiklerine şüphe yok. Bu faşist ve kanun dışı teşekkül Cezayir davasını kaybetmenin karşılığında De Gaulle'in vücutundan istiyor. Aslında nihai emelleri bu da değil. Fransa'da nevi şahsına münhasır bir yönetim kurulan De Gaulle öldürildükten sonra meydana gelecek karışıklık ve hoşluktan istifade ederek, faşistler iktidara gelmeye tasarıyor.

Bu endişe büsbütün yersiz değil. Zira suçkast teşebbüsü ile ilgili şu notalar dikkati çekiyor:

1 — Cumhurbaşkanının Villacoubay'e giderken takip ettiği yol her defaında değişik olup bir kaç saat önce testbi edilmektedir.

2 — Suçkast teşebbüsünden sonra önemli şahsiyetlere ve gazete sorumlu müdürlere gönderdiği mektuplarda, Gizli Ordu Teşkilatı Milli Meclis antelli zarf ve kağıt kullanmıştır.

3 — Bu mektupların bir kısmı Meclis posthanesinden atılmıştır.

Bu hususlar Gizli Ordu Teşkilatının nereclere kadar sizliğini açıkça göstermektedir. Tehlikenin vahameti de testbi edilmektedir.

Faşizm

De Gaulle'in bilinen başlica düşmanları mîlebedd hapse mahkûm edilen eski General Salan, durumu henüz belli olmayan eski general Jouhaud, eski devlet bakanlarından Soustelle ve OAS'ın bir kolu olan Millî Muvakemet Konseyi (CNR) nin başkanı eski başbakanlardan Bidault. Son ikisi Fransa dışında olan bu liderlerden ikinci derecede önemli şefler ve bir kıraklı katiller grubu mevcut. Bu faşistlerle, Cezayir'deki menfaatleri kayboları eski sömürgeçiler kader birliği yapıyor. İşte Fransa'daki faşist kadronun kabatası takdimi.

Bu kadronun karşısında aşırı sol dan merkez sağa kadar kuvvetli siyasi partiler, işçi ve meslek teşekkülleri ve faşizmi hiç bir şekilde tasvip etmeyen bir halkoyun mevcut.

Geçen Şubat ayında Paris'te yüzbinlerin toplandıgı müzazzam mitingi hatırlamak faşizmin şansının ne kadar zayıf olduğunu gösterir. Fakat yetkililerin mîlebeddleri bir hassasiyet göstererek, Gizli Ordu Teşkilatının köküne kazınmayı, General de Gaulle de kendinden sonra muhtemel bir keşmekeşî şalemek ve normal parlementer rejime dönüştürmek üzere gerekli tedbirleri almakta zede etmelidir.

BERLİN

Sovyetler, Doğu Almanya'nınfüllen tanınmasına çalışıyor. Gözler Moskova'da.

Barbarca

bir

hareket

18 yaşında genç bir Almanın Charlie geçiş noktasında doğu Berlin polisi tarafından vurulması ve bir saat debelenmesine rağmen yardım görmeyerek ölmesi büyük heye can ve infial yaratır.

Batı Berlinliler soñukanlılıklarını

YÖN 29 AGUSTOS 1962

kaybederek, gence yardım etmeyen Amerikan askerleri aleyhinde gösteriler yaptı ve Savaş Anıtı'nı nöbetçi getiren Sovyet otobüsünü taşı tutu.

Bu olaylar Sovyetlerin Berlin'deki askeri komutanlığını lâğvetmesine ve Doğu Almanya ile ayrı barış anlaşması imzalayacağı yolundaki tehditlerini yeni lemesine yol açtı.

Doğu Almanya

Lâğvedilen Sovyet komutanlığı yerine, Doğu Almanya Helmut Poppe adında bir generalin başkanlığında yeni bir garnizon kurdur. Bu durumda Batılar karşılıkla muhatap olarak Sovyet komutanı yerine tanımadıkları bir fiili devletin temsilcisini bulaşıklar. Üç batılı devlet — Amerika, Fransa, İngiltere — bu durumun dörtlü anıtlarına uymadı. Birindeki durumdan Sovyetler sorumlu tutmakta devam ettiklerini bir nota ile bildirdiler. Sovyetlerin meselesi Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna götürüme eğilimleri de gözönünde alınır. Berlin meselesini dört devletin yetki alanı dışına çıkarmak ve milletlerarası kamu oyuna maletmek istedikleri anlaşıyor. Fakat Sovyetler Birliği'nin Birleşmiş milletlerde destekleneceği çok şüpheli.

Şimdilik, Doğu Almanya rejiminin silinen tanınması yoluyla bir adım atıldı. Batılılar arasında ve özellikle Batı Almanyada bu tezin pek çok tarafsızı mevcut. Bunu Doğu Almanya ile ayrı bir barış anlaşması izlememiz mümkün. Fakat bu antlaşmaya pek fazla sayıda tarafsız devletin katılmayıcağı söyleyebilir. Dolayısıyla Krusçev bu yola gitmekte acele etmeyecek.

Moskova'da bir Birmanyalı

Birleşmiş Milletler Genel sekreteri Birmanyalı diplomat U Thant, bazı meseleri ve bu arada Berlin meselesini görüşmek üzere Moskova'da.

U Thant Berlin konusunda yükü bir dosyayı da beraberinde götürdü. Krusçev'le yapacağı görüşmelerde Birmanyalı ilimli diplomat, meselenin Birleşmiş Milletlere getirilip getirilmeyeceğini konusunda zemin yokluğak ve muhtemelen bu meselenin dört devletin yetkisinde olduğunu doğrulayacak. Bu arada, tarafsızların otodeterminasyon tarafı olduğunu da hatırlatabilecek.

İSPANYA

Asturya madenlerindeki grev hareketi genişliyor. Fransa «düşman» muamelesi görmekten şikayetçi

Franko ve sosyal adalet

New York Times gazetesine yer verdiği demeçte, askeri ittifaklar üzerinde duran Franko, memleketinin Batı Blokuna bağlı olduğu halde, bazı siyasi kurullar ve yayın organları tarafından düşman bir devlet meselesi görmesinden yakınındır. Bu demecinde çözüme çalıştığı en önemli meselesinin gelecek kuşaklara ekonomik refah, istikrar ve sosyal adalet ve hürriyet getirmek olduğunu ileri süre烽 fışt diktaور. Asturya bölgesinde gittikçe genileyen grev hareketine hiç deşin memrist. Bir kaç ay önceki grevi sudan bir zamla atlatan general Franko, halefini de tayin etmis olmasına rağmen huzursuzluk içindedir.

Grev bölgesi Asturya'nın en önemli şehri Oviedo'da silahlı polis birlikleri takviye edilmiş, her an müdahaleye hazır bekliyor.

İşçiler ne istiyor?

Son derece kötü şartlar altında çalıyan maden işçileri, haftalık çalışma süresinin kırk saatte inmesini istiyor. Franko rejiminin müzakereler sisteminin işlemeyeceğini bilen işçilerin sendikalarına dahi haber vermeden girişikleri bu grev hareketinde kimlerden destek gördükleri bilinmiyor. Grevin amaçları arasında «yavaş çalışma» tarzını uygulayan arkadaşlarının isten çkarılmasını protesto etmek de var.

Asturya'da 43.500 işçinin yarısı grev yapıyor. Greve idari personelin katılmaması, sınıf mücadeleni niteliğini birtiyor.

General Franco, faşist sendikaların mitinginde
Anı işçi sesini duyuramıyor

Bizi nasıl görüyorlar?

BOĞAZDAKİ İKTİSADI BUHRAN

TÜRK DEVLET GEMİSİ, SERT KRİZLERLE SARSILIYOR

Hamburg'ta çıkan haftalık gazete «Die Andere Zeitung»un 16 Ağustos 1962 tarihli sayısında yayınlanan Gert Siebert imzalı yazısı sütunlarımıza alıyoruz:

Başbakan İnönü'nün kısa bir süre önce güçlükle kurabildiği yeni hükümetle Türk'yen yıllardır saplaup kaldığı zorluklar hiç bir şekilde aşılmış değil. Ordu iki yıl önce Menderes rejimi devirdiği zaman yalnız rüyvet ve irtiayı önlemek ve bir kez demokratik hürriyet getirmek değil, aynı zamanda köklü bir sosyal reforma gitmek, taşradaki ortaçığ şartlarını ortadan kaldırarak ve iktisadi hayatı da canlandırmak istemiştir. Bugün Türkiye derin bir kriz içinde ve sadece NATO üyesi birin, özellikle Amerika ve Federal Almanyası'nın yardımları ülkeyi yıkıntıdan kurtarabilecektir.

Memnuniyetsizlik artıyor

Köklü reformlar isteği her gün daha güçleniyor. Ocak ayında yüz elli aydın, işçi önderi, subay ve akademisyen bir bildiri yayınladılar:

«20. yüzyıl ikinci yarısında hayatları elleri ve kafalarıyla kazanan bühlük bir kitleye karşı pasif kalan bir sistemın gezerdiği devamı imkansızdır. Demokrası tekilden ibaret kalmamalı, halkın katıldığı bir sey olmalıdır.»

Son anda Türkiye'de iktisadi kazancın ince bir tabakanın elindedir. Türkiye'nin bu konusundan en büyük orduyu kurmuş olmasına rağmen işçilerin sayısı durmadan artmaktadır. İşçiler kaynaşmaktadır. Senatörler bu günlerde bir kere daha grev hakkının kabulünü, asgar ücretlerin teslimini ve bir sosyal sigorta kurulmasını istediler. İstanbulda genel hizmetler işçiliği, ücret konusundaki istekleri derhal yerine getirilmendiği takdirde «sert tedbirler alacaklarını» söyleyerek tehditte bulundular. Karadeniz kıtasındaki Ereğli'de büyük bir miting tertip edildi ve bu toplantıda işçiler isteklerini açıkladılar.

Bu arada, devamlı silahlanma ve itisadi buhran (ki birbirinden ayrı şeyler değildir bunlar) gibi iki degermenin bir arada bulunan hükümet birkaç tesisini başarıyla fırlattı: toprak reformu ve ilk beş yıllık plan tasarıları.

Kötü bilanço

Türk iktisadına yön verici bir müdahelenin ne kadar geçikmiş olduğunu birkaç raka açıkça gözler önüne koymaktır: Ticari bilanço devamlı olarak pastırıldı 1962 yılı için 2,2 milyar DM'de geride ihtarat ve 1,3 milyar DM'deinde ihracat hesaplanmıştır. Bu yuvralık hep 900 milyon DM açık demektir. Ödeme bilançosu da kötüdür. Bu yıl için 900 milyon DM kadar dış yardım hesaplandıktır halde Ankara'nın mali yükümlüleri aynı yıl içinde 506 milyon DM'yi bulmakta, böylece borç yükü yine 400 milyon DM kadar artmaktadır. Dış borç sadece 1961'de 468 milyon DM artarak 5,632 milyar bulmuştur. Sadece kredilerin ve diğer borçlanmaların alacaklı devletlere ödemesi bile başı başına bir meşaledir. Tahminlere göre faizlerle birlikte yıllık 8 demeler 1963 den sonra 696 milyon DM kadar olacaktır. Bu yükümlülüklerin en büyük kısmı askeri mahiyet

tekilerdir.

Beş yıllık planın Haziranda açıklandığı tasarısı yakından nedeniyle zaman meselesi o kadar zemin görülmemektedir. Plan 1963 de yürürlüğe girecektir. Brit sosyal üretimde ulaşılması kararlaştırılan yılda yüzde yedilik artış (ki zaten yüksek tutulmuştur) yüzde üçlük bir nüfus artışı yüzünden yüzde dörde düşnek tediir. Yatırım payının yükselmesi dolayısıyla özel, yoğunlukta tasarrufunda bulunacak gelir artışı yılda yüzde 2,4 e düşüyor. Gelirin 1963 mali artışı için bu sekillerdeki az yıldızları ile yaklaşık 1,5 milyar TL'ye gerekliktir. İşçilerin sayıları da plana alınmıştır; her seye rağmen Türkiye'nin planın sona eren 1967 de bugünkü 350.000 daha fazla işsiz şahip olacak hesaplanmıştır.

Ihracat 1967 ye kadar ortalık 1,3 den 1,6 milyar marka ve ithalat 2,12 den 2,56 milyar DM'a yükseltilecektir. Plan 1963 den 1967 ye kadar beş yıl içinde 7,268 milyar DM'lik bir ödeme bilançosu açığını öngörmektedir. Para veren ülkelerin bir yardım konsorsiyumu bu açığı kapamaya yardım edecektir.

Daha yüksek vergiler

Üretim ve borçların yanı sıra vergiler de artacaktır. Sosyal üretimin simdiği yüzde 146, ik vergi yükü 1967 ye kadar 17,3'e çıkarılacaktır. İlk başta tütil, alkollü içkiler ve servet vergileriyle nakliyat ve oto vergilerinin artırılması düşünülmektedir. Daha çok işsiz, daha fazla borç ve daha yüksek vergiler — ilk beş yıllık planın garantiyle beklenen sonucu budur. Kesin olmamak bir sey versa o da ortalama bir Türk vatandaşının beş yıl sonra yüzde on iki yıllık gelir sağlayıp sağlanamayacağıdır. Beş yıllık plan tek tek plan adı vermemekte, «çerçeve plan» olarak tasarılmıştır. Planın gerçekleştirilmesi için özel ödemeler yıllık yüksek yıllık planlar hazırlanacaktır. Özel sektörde devlet sektörünün önün de yer verildiği çok açık bir şekilde belirtilmiştir.

Bu beş yıllık plan gibi, kabineye Hazıranda sunulan toprak reformu kanun tasarısı da kansızdır. Bölge bölge varyütillecek toprak reformu için tam yirmi yıl gerekliliği ileri sürülmüştür. Kanun toprak mülkiyeti için en yüksek sınırları tespit edecek ve bu da topragın kalitesine göre değişecektir. Bu sınırların üstündeki topraklar parçası verilerek altına dağıtılarak dağıtılan topragın yeni sahibleri de bunu belirli bir süre içinde tatsitte ödüyecektir.

Türkiye'nin, bütün hayatın militarisyonu yönündeki politikası dolayısıyla saplandıktı iktisadi, sosyal ve siyaseti buhar çok derindir. Sadece nüfusun elinde bulunduran封建-gerici yüksek taşakın iktisadi planlaması ve toprak reformu ile ulaşılması gerekliliği perçeği bile bunu ortaya koymuyor. Planla ra ve toprak reformuna rağmen, bugün kii NATO'ya bağlı politikasına devam edildiğinde hissizlilik bir ilerlemenin mümkün olmayacağı da açıklar.

KİTAPLAR

Doğu - Batı

Melih Cevdet Anday'ın Ataç Kitabevi tarafından yayınlanan kitabı üzerine düşünceler

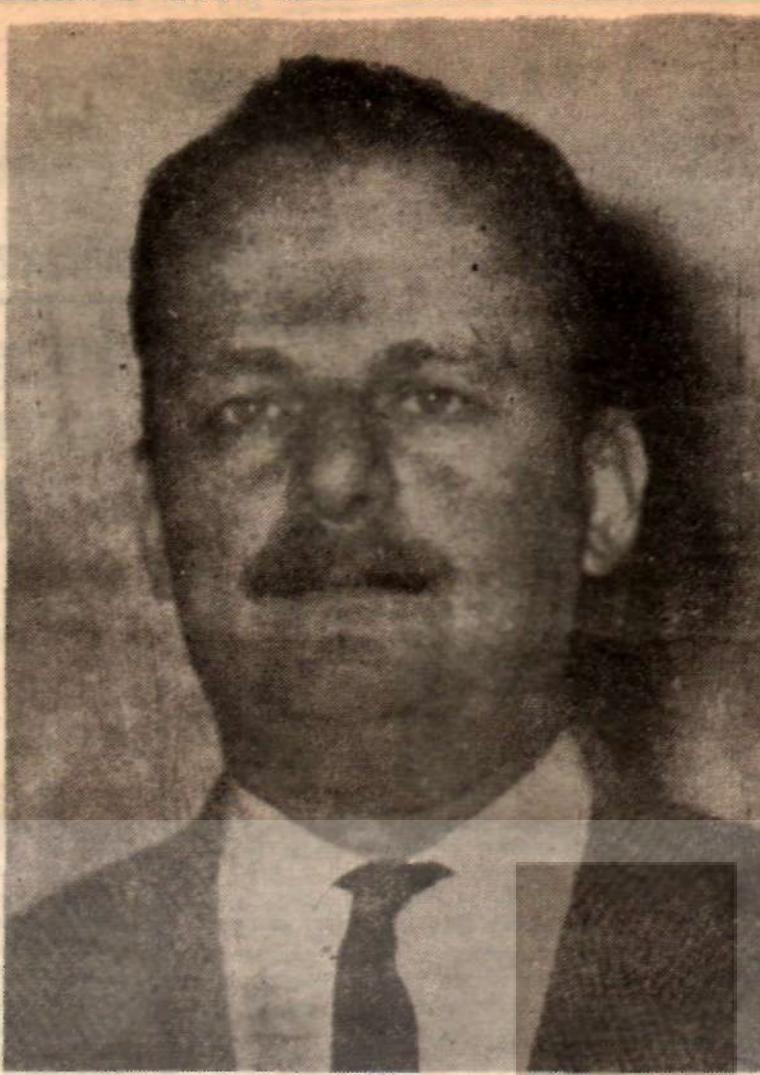
Asım Bezirci

Melih Cevdet Anday'ın yazısını eskiden gazete ve dergilerde de okumustum. Nedense, zamanla hepsiń umut musum. Geçenide «Doğu - Batı» da (D) yeniden okudum onları. Bir hafta ya oldu, ya olmadı, eylem tırnak üzerinde kalemi elime alındı. Tuhaftır mı, yazzılarından pek az şey kalmış akılmda. Coğunu unutmuşum vində. Neden acaba? Bellegim çok zayıf da olsun mı? Önce, belki ondan dedim. Bellegime (hafızasına) aksı bir gülve nim yoktu gürkî. Sonra, kuşkuya düşüm. Arastırıncas olsanız olmazdıını sezdim. Ondan olsayıdı, baş kalarının vaziyetini da kabuek unutman gerekiirdi. Uquutmadığımı göre, işin içinde ayrı bir sebeb olmamışdı. Dün Montaigne'yi karıştırınca, bu sebebi bulur gibi oldum. Bakın, Montaigne bir sorunu tartışmaktan bir doğruluğu ortaya çıkarmaktan çok kendi yaşa dikkarım, duyduklarının dışındaki herini dile getiriyor. Kendini anla turken, anası ozi anıtaşıyor. Anday ise doğrus yu griyor. Bir kişisel sözleşimi, yaşantıyı yanıt maktan çok olayların sorunlarını tartışmasına zidiyor. Başka bir

deyilge. Montaigne'de görü, Anday'da kurgu (speculation) ağır bastırıyor. Montaigne'in hayatı bağlı gerekçiliği Anday'da yerini dü şinceye bağlı mantıkçılığa bırakıyor. Montaigne ne kadar somut ve öznel ise, Anday da o kadar soyut ve nesnel göründüyor.

«Doğu - Batı», 1947 den beri Anday'ın çocuğu gazetelerde yazılan yazılarını içine alıyor. «Yazilarım» diyor. Çünkü, eyletiri, ya da denemeassyamıyorum onları. Nitelikim Anday da benim gibi düşünmiş olmalı ki, kapakta «toplum ve sanat tarihine yazılar» diye bir aşkılmış koymus. Gergi eyletiri, ya da denemeye kagan yazılar da yok değil kitapta, ama pek azınlıkta kalmıştır; çoğunluk bir çeşit «fikra» özelliği taşıyor.

Anday, bu nikahlarında - Nurullah Ataçla Mehmet Fuat gibi - günlerin getirdiği, oluyor, sorular, yazılar, üstünde duruyor. Bir daha iddialı omari eyletiriyor, tartışıyor. Higbir onyargını, ya da düşüncesi «oidüğü gibi» kabul et miyor. Yeniden gözden geçiriyor, kuşkuya kurcalıyor. Ne var ki, bu kurelama us (akıl) alanında oluyor yoğunca. «Kim» dergisinde (2) yazısının (sanırım, Rauf Mut-

Melih Cevdet Anday

luay yazmış) tersine, kaynaklara degen uzanıyor, araştırmalarla yonelmiyor. İncelemelerde belgele re dayanıyor. (3). Verilerin salt «mantık» yoluyla yakalanmasına, elenesine dayanıyor. Üstelik, bu bile bütüncül bir kavrayış ve çözümlere dayanıyor. parçalı bir görüşle yapılmıyor. Bundan olacak, öne sürülen düşünceler hem yü

zeyde kabıyo, hem de soyuştur tan kurtulamıyor. Elbette Anday iyi bir mantıkçı; eyletiri bir zekâ, uyumak bir dikkati var. Ayrıntıları, eyletmeleri hiç gözden kaçırmıyor. Ama, soruları yukarıda belirttiğim yöntemle ele almazı, bilgiden ve hayattan çok, usu yalanması, öngörmelere bog verip, enkonu «yazarken düşündür» yazıklarının derinleşmesini, doyu rne bir genişleme varmasının en gelileyor. Hatta kim kez, yanıtına lara yol açıyor. (Örnekin sizcü güstüne yaptığı yanlış açıklama bunun bir belirtisidir.)

Yazılardan uzunluğu - birkaçma saymazsa - en çok iki üç sayfayı geçmiyor. (Bir sayfalık olanları bile var.) Bilindiği üzere, denemeci Alain'in «Propos» ları da böyle kısıdrır. Ama siz değil dir, oldukça yoğundur, derli topludur. Anday'ın kiler ise çokluk yoğunluktan uzaklaşıyor. Kısıtlığa, darlığına karşın can alıcı noktaları bulup oralarde derinleşmeyi, Çokluk vüzyede dolasıyor.

(Bunu görmek için, Anday'ın saatının sorumluluğunu söyleyen «Sanatta Gafıl Avlamak» başlıklı yazısı ile J. P. Sartre'in aynı konudaki yazılarının karşılaştırılmak yeter.) Arasında gerekçiz yazısı var, dağılıyor. Oteyandan, bazı kayıtlar açıklandırmıyor, bazı yazıları gerekçiz belirtilmiyor, bazı sorular cevaplar bırakılıyor. Örneğin, «Doğuular geri kalmış Isr. Batılar İleri gitmişler. Ne yapmalı?» (s. 17), «Bizim divan şirlerimizin Fars şiri yamadaki değer nedir?» (s. 15). «Bizim yazımızın da bir kişiliği olması için ne yapmalı?» (s. 16), gibi sorular soruluyor, fakat cevapları verilmiyor.

Yazılılarıyla Anday, zamanla zamanla, gericiliğe ve sömürgecilige karşı çıkmıyor. Halklığı, devrimcilığı tujuyor, betülüğünü savunuyor. Gelgelelim, bu savunus henüz

REKLAMALAR İÇİN EN İYİ VASITA GAZETE VE DERGİLERDİR

Gazete ve Dergiler içinde en güvenilir aracı **BASIN İLAN KURUMU'dur**

Istanbul Genel Müdürlüğü: Türkocağı Caddesi No: 1 Kat: 3 Telefon: 22 43 84 - 85

Istanbul Şube Müdürlüğü: Türkocağı Caddesi No: 1 Kat: 3

Ankara Şube Müdürlüğü: Ulus İshani «E» Bloku No: 41 Kat: 2 Telefon: 10 58 17 -

Izmir Şube Müdürlüğü: İkinci Kordon Mimar Kemalettin Caddesi Küçük Kardıçalı

10 57 87

Han Telefon: 23911

TELGRAF: BASINKURUMU

Adana Şube Müdürlüğü: Abidinpaşa Caddesi Remo İshani: 46

Bursa Şube Müdürlüğü: İnönü Caddesi Aysan Han No: 20 Telfon: 2552

Eskişehir Şube Müdürlüğü: Porsuk İshani: Kat: 2 No: 1

Konya Şube Müdürlüğü: İstanbul Caddesi Yusufağa Sokak Terzioğlu Pasa: No: 1

Zonguldak Şube Müdürlüğü: Amele Birliği Pasa: No 15/16 Telefon: 2038

İkinci Liste

1962

— 1963 sinema mevsiminde gösterilmek üzere getirilen filmler ile ilgili ikinci liste, ilkini bile arata eak niteliktedir. Gerçek, genel olarak başarısız da olsa bir Jules Dassin'in *La loi — Ası kadın-mı, bir Nicholas Ray'in *The Savage Innocents — Vahsi masumlar-mı, "Bitter Victory — Aci zafer-i görmek gerekir. Ama yirmi iki filmlik bir listede gerçekten sanat değeri taşıyan ancak bir film (*Mon Oncle — Ameam*) yer alırsa, film getiricileri mizin bu marifetlerine -pes- demekten başka yapacak iş kalmıyor. Eskiden yalnızca Amerikayla alı veren eden film getiricileri, listelerinin büyük kısmını kötü filmlerle doldurdukları vakit, henuz biraz da «teptan alım», «görmeden almış» usullerinin bir sonucu saurdı. Yalnız herifli bir filkenin bellili şirketleriyle alış veriş ederken, ister istemez onların şartlarına boyun eğmek zorunda kaldığı için bunu bir dereceye kadar hoş görmek gerekir diye düşünürdük. Fakat bu yirmi iki filmlik listede, bir kaç ortak yapımı saymazsa, bir tek Amerikan filmi bile yok. Liste, İtalyan, Fransız, İngiliz, Alman filmlerinden meydana geliyor. Doğrusu bu kadar de güzel ülkelerin gidip de en döküntü filmlerini bulup çıkar mak başı başına bir uzmanlık işi. Her halde *Ameam*, da bu listede yanlışlıkla girmiştir.**

— *Ameam*, Türk seyircisine yeni bir komedi oyuncusunu tanıtacak. Adı Jacques Tati. Tati, Chaplin'den önce sinemamın en büyük komedi oyuncusu olarak bilinen ve onun bir çeşit öncüsü olan Max Linder'den beri, Fransız sinemasının en usta komedi oyuncusu olarak biliniyor. Önce sporla uğraşmış, sonra müzikhollerde oynanmışa başlamış. Sporenlukla pantomimayı birleştirerek «spor pantomimaları» yapmağa başlamış, bunları kısa kısa filmlerle perdeye de aktarmış. Ama bunlar 1935'lerde unutulup giden öneksiz çalışmalar. Tati 1948'de, bir posta muvezzinin bir köydeki serüvenlerini anlatan *Jour de Fête — Bayram günü* ile birdenbirle ün kazanmış. Beş yıl bekledikten sonra *Monsieur Hulot*, adında tipik bir Fransız yaratarak *Les vacances de M. Hulot — M. Hulot'un tatili*-yle bu başarısını pekiştirdi. 1958'de çevirdiği son filmi *Mon Oncle — Ameam*, bu *M. Hulot*'nun yeni bir serüveni, 1958 Cannes Festivalinde Jüri özel armaganını, aynı yıl en iyi yabancı film Oscar'ını, New York'ta eleştirmeciler armaganını kazanan *Ameam*, ilk iki filminden başarısız bulunuyor ama, yine de Tati'yi tanıtmayı hakimden merakla beklenmeye değer. Filmlerini uzun süre içinde özenle hazırlayan, senaryolarını yazan, baş rolu üzerine alan ve rejisi sorumluluğu yüklenen Tati, *Ameam*-da (ashuda *Daym*), Fransız burjuazisinin, «modern» yaşamın eleştirisini yapıyor.

Nicholas Ray'in listede yer alan iki filminden *Bitter Victory — Aci zafer*, René Hardy'nin *L'amère victoire*-adlı romanından perdeye aktarılmıştır. İkinci Dünya Savaşı sırasında kuzey Afrika'daki İki İngiliz subayının portresiyle, savaşın bireyler üzerindeki psikolojik etkilerini ortaya koymak isteyen *Aci zafer*; *Jonny Cultur — Dişi kartal*, *Rebel Without a Cause — Ası gençlik*, *Bigger Than Life — Tehlikeli arzular*, rejisörünün oldukça zayıf sızılabilecek eserleri arasında yer alıyor. Ray'in listedeki diğer filmi *The Savage Innocents — Vahsi masumlar*, ise *Aci zafer*-den bile hayli gerilerde yer almaktadır. Bir eskimo çiftinin yaşamını oldukça melodramatik bir hava içinde veren film, bir Alman'ın yazdığı romanın aktarıldığı, bir İtalyan ile bir Amerika imam yapımılığında meydana getirildiği, eskimo çiftini bir Amerikalı (*Anthony Quinn*) ile bir Japon'un (*Yoko Tanii*) canlandırdığı, bir İngiliz, Fransız, İtalyan ortak yapımı olaraq çevrildiği göz önüne alırsa, bu kadar değişik temeller üzerine sağlam bir eser oturtulamayacağı kendiliğinden ortaya çıkar.

Nitekim böyle çeşitli kaynaklara dayanan bir başka Amerikan rejisörü, Jules Dassin de, *La loi — Ası kadın-mı, daha küçük ölçüde olmakla birlikte, böyle bir başarısızlığa uğramaktadır*. Dassin, Roger Vailland'ın 1957 Concours armagnac kazanan *La loi — romanum talya'da, Gina Lollobrigida, Yves Montand, Marcello Mastroianni, Pierre Prasseur, Melina Mercouri gibi oyuncuları çevrelerken, ne romanın havasına, ne İtalyan köy yaşamının özelliklerine uyumlu gibi, rollerin dağıtımında da anlaşılmaz terslikler yapmıştır.*

Listemin geri kalan filmleri, «tarihi filmler», «serüven

mesi, yoğunlaşmamış bu anlatımları daha da rahat izlemesine ve kolay anlaşmasına yardım ediyor. Ama, öteyandan kitabın keten helvası gibi tatlı tatlı yenen, fakat yemesi coğum doğurmaya bir kimlik bürünmesi de yol hazırıyor.

Anday'ın gelecek kitabımda, bu kimliği silmeye yoneceğini umuyorum.

(1) Melih Cevdet Anday — Doğu-Batı, Ataç Kitabevi, İstanbul, 1961, s. 98.

(2) Kim dergisi, 25.9.1961.

(3) Arada sırada belge gösterili dij de oluyor. Fakat Anday, bellegine dayanarak yapıyor bunu. Örneğin «anımda aldanıyoysam, Ataç, bir yazısına asaçı yukarı söyle yantılımstı...» diyerek Ataç'ın in bir sözünü aktarıyor. Yahu, «yanlımıyorsam, André Gide...» di yerek Gide'in bir sözünü anıyor. Gelgelelim, bu söz Gide'in, Ataç'ın söylediğine uyuyor mu, uyumuyor mu, orası araştırılmıyor. Ni tekim, aradım ben. Ataç'ın Anday'inkine benzer bir sözünü bulamadım.

filimi», «komediler», «melodramlar» arasında bölünüyor. Binalar arasında en «ağır çeken», komedi bölümü. Tabii her seyden önce *Ameam* filmiyle. Bunu, epeye öteleyen, İngiliz rejisörü John Guillermo'nun Fransız piyes yazarı Jean Anouilh'tan aktardığı *The Waltz of the Toreadors — Generalın aşkı* izliyor. Anouilh, savaşta kahraman, şzel hayatı pisirk bir insan olan yaşlı bir general portresi çizmek istemiş, Guillermo'nun bunu oldukça «sadakat» perdeye yansıtıyor. Fakat, «Generalın aşkı»nda son yılların ünlü İngiliz komedi oyuncusu yer almaması, bu film de listedeki diğer komediler seviyesinin üstüne pek ekamazdı. Türk seyircisi, «Generalın aşkı» söyle sinde bu İngiliz komedi oyuncusunu, Peter Sellers'i tanıracak.

Komedî bölümünden ayrıca Cyril Frankel'in, bütün sevgilileri tesadüfen aynı saatte aynı yerdeki randevuya gelen bir «Acemi Don Juan»ın serüvenini anlatan *Don't Bother to Knock — Herkesin sevgilisi*, var. Bir İngiliz televizyon reji soru olan William T. Kotchoff'un ilk filmi *Tiara Tahiti — Adalar güzeli*, var. «Adalar güzeli», son savaşta Almanya'da başlayıp savaş sonrası Thiti'de sona eren incir çekirdeği doldurmayacak bir hikâyeyi anlatıyor. İtalyan rejisörü Dino Risi'nin çapkın bir tiyatro oyuncusunun serüvenlerini sıraladığı «Il mattatore — Yüz çehreli sanatkâr» var. Vine İtalyan rejisörü Steno'nun, mukavemet hareketine istemeksiz karşı süp sonunda yanlışlıkla kahraman olan bir karaborsacının seviyenini anlatığı soğuk sakası. A noi pice freddo — Kediler üç defa miyavilar» var. Hattâ, kabak tadı veren «Acemi doktor» serisinden «Doctor in Love — Acemi Doktor Aşk» var.

Dram bölümünün filmleri, kadın, genç kız dergilerinin «hissi, aksi» resimli romanlarından pek öteye geçmemekte dir. Belki *Racconti d'estate — Portofino Aşkları*-nda İtalyan riviyrasında zengin avına çıkan Jigoloları, milyoner avına çıkan yıldızlıklar, genç aşıklara para vadiren yaşlı kadınları ele alan ve bu sevrenin bir çeşit eleştirisini yapmağa çalışan Gianni Franciolini'nin, ya da «Un amore a Roma — Roma'da bir aşk»ta bir kaç sevgili arasında hocalayan, bun dan dolu sonunda asıl sevdigini de elden karsa bir gazeteci ni hikayesini veren ve bir çeşit «dram» meydana getirme çalısan Dino Risi'nin filmleri başarıya ulaşabiliyor. Ama birincisi, kendi gicilini açacak şekilde bir filmde bir ayrı hikâyeyi anlatanaga kalkışlığı, ikincisi büyük bir duyarlı isteyen bir çalışmadada yüzeyden aşağıya inemediği için filmleri de «seyredilebilir» olmakla kalmaktadır. Batı Almanya'nın bir kaç «ümidi»-nden biri sayılan Helmut Kautner ise «resimli roman» anlayışından kurtulamadı. «Monpi — Sensiz yaşamam — la bittin ümitler kirmaktadır. Beşer perdeye aşağı yukarı bir dizimeye yakın aktarıldığı bilinen «Il padrone delle ferriere — Demirhan müdürlüğü»nden hic söz açmamak daha yerinde olur.

Serüven ve tarihsel filmler için de durum aynı. Leslie Norman'ın geçen savaşta uzakdoğu bir İngiliz birliğinin «rüvenini anlatan *The Long and the Short and the Tall — Ununtulmaz kahramanlar*», savaşın psikolojik etkilerini incelemesi bakımından Ray'in «Aci zafer»-ne kadar benzeyorsa, başarısızlığı yönünden de onu andırmaktadır. Aynı şekilde, Ray'in kendine özgü bazı sahne düzenleri, şiddet tutukusu nasıl «Aci zafer»-ı yine de seyredilmesi gereken filmler arasında sokuyorsa Norman Leslie de hemen bittin İngiliz rejisörlerine vergi teknik ustalıkla «Unutulmaz kahramanlar» seyredilebilir şekilde sokmaktadır. Fakat Duilio Coletti'nin beylik aşk ve casusluk filmi *Londra eibaama Pole Mord — Casuslar çarpışıyor*, Mare Allegre'nin cete başını yakalamak için geteden bir kızla zorakı evlenip soura ona aşk olan polis müftiinin serüvenini anlatan beylik polis filmi *Sois belle et tais-toi — Sahte sevgili*, bu kadarek bille ligi çek memektedir.

«Marco Polo — Marco Polo'nun nitelikini, filmin ikinci adıyla ortaya koymak en合适 mesleği olacak: «L'avventura di un Italiano in Cina — Bir İtalyanın Çin'deki serüveni». Ya Tevrat'tan aktarma *Sodoma e Gomorra — Hazreti Lot'un gazabı*-na ne demeli? Hele bu filmde yapması olarak bir za manımlar umut bağlayan Amerikan rejisörü Robert Aldrich'in yer almamasına? Her sanatın olduğu gibi sinemanın da «altıya mı» ve «sefaleti» var. Bizim film getiriciler yillardan beri si nemamız «sefaleti»-yle keselerini doldurup duruyorlar.

Nijat Özön

FAY KIRBY TÜRKİYEDE KÖY ENSTITÜLERİ

- ★ Bu konuda yapılmış en geniş inceleme.
- ★ Enstitülerin kuruluş, işleyiş ve yıkılışı.
- ★ İlk defa açıklanan bir çok gerçekler.
- ★ Büyük bir uluslararası başarıyı nasıl çamura bulduğumuzın acı hikâyesi.
- ★ IMECE yayınları: 2, 390 sayfa, 15 lira.

(P. K. 373 — Ankara) Adresinden ödemeli istenebilir.
Ankara Bilgi, Berkay, İstanbulda Elif, Gençlik, İnkılâp,

Remzi Kitabevlerinde satılır.

VÖN — 100

Sosyalizm ve Kapitalizm

Türkliyinin gelişme dövralarını sosyal ıçılardan aydınlatmak ve bu gelişmeye yarınki sosyal görüşmeleri öaleyici bir yön vermek çabası gittikçe genişlemektedir. Bu çaba, bazan Sosyalizm, bazan Türk sosyalizmi, bazan memleketçi sosyalizm veya sosyal milliyetçilik gibi çeşitli ifadelerle belirtilmektedir. Bu arada, Güneydoğu Asyadan Ortadoğu, Afrika, Güney Amerikaya kadar uzanan bölgelerdeki sosyal gelişmeleri de içine almak üzere "az gelişmiş memleketler sosyalizmi" anlamı da ortaya atılmakta ve yayılmaktadır. Fakat İfade farklıları ne olursa olsun, bir sosyalizm mihveri etrafında toplanma ve gelişme meyli kuvvetlidir. Bu çabalari düzenlemek ve yaymak için bir "Sosyalist Kültür Derneği"nin kurulması teşebbüsü son zamanlarda ortaya atılmıştır. Bu teşebbüs başında ve sosyal meselelere karşı ilgili çevrelerde çeşitli tartışmalara yol açmıştır.

İste bu tartışmalar cümlesinden ötürü VA
TAN gazetesinin 22 Ağustos tarihli nüshasında
Behice Goran'ın bir yüzü söyleme önem taşımakta
ve işi uyandırmaktadır.

Sosyalist Derneği tartışmalarına katılan Behice Boran'ın bu yazısında ileri sürdürdüğü fikir ve görüşlerle tamamen birlik değiliz. Fakat buna bakmayarak evvelâ sunu belirtmek lazımdır ki, Behice Borsan'ın yazısı, üslübündeki sâdelik, görüşlerindeki açıklık, dokunduğu meselelerdeki olgun insanları ile kuvvetle dikkat çekmektedir.

Bebice Boran'a göre sisyalizm, herseyden önce bir işçi sınıfı ideolojisidir. Fakat bizde sosyalizm den yana aydınlar bunu böyle görmüyorkar, İşçi Partisi saflarını korumak ve o saflarda yer almaktan çekinmeyorlar. Bu aydınlar yayınlarında işçilerin hareketlerini koruyorlar, işçilere ve davalarına semsetti duyuyorlar. Ama sosyalist hareketini işçilere dayandırmak işini gereği gibi kıymet lendirmeyorlar. Bu aydınlar işçi hareketlerini sosyalist hareketin sadece bir unsuru sayıyorlar. Bu aydınların görüşünde, Ünçü uzman aydınlar vanı «KADRO» daha sağlam basar.

Gene Behice Boran'a göre bizdeki sosyalist eğilimli aydınlar, iççinin siyasi mücadeleşini lâyî kıyla benimsenmemektedir. Hattâ meseâl sendika ların siyaset dişı kalmaması savunmak ve işçilerin siyasi mücadeleşini emek taraflısi siyasi partilere bırakmak suretiyle bu mücadeleyle zayıflatmaktadır. Bu yüzden de tâvizei politikacilar, karşı larında işçi sınıfını tam gücü ile göremeyler. *Hattâ Sosyalist Derneği kurma* çabasında bile ona göre bir ayırma olabilir. Yani Boran'a göre sosyalist fikirleri sâmîiyetle benimseneyenler in, isterlerse bir partiye, isterlerse bir derneğe girmeye ieri çabası doğru değildir. Cemiyetin bireyleri (üniteleri) sınıflardır. Buna in içinde de iki zutup sınıf vardır. İşçiler ve istihsal araçları ile sermayeyi elinde tutanlar. Aydınlar ise bir sınıf değildir. Emekten yana ve emeğin iştirâkî ile devletçilik şeklinde tarif edebilebilecek sosyalizm ise, işçi sınıfının ideolojisini ve iktisadi-politik hareketini ifade eder. Bu sebeple sosyalizm bir işçi sınıfı hareketidir. Sosyalist fikirler işçiden önce aydınlarla tutunabilir. Ama sosyalizmin önceliği işçi sınıfıdır.

Sayın Behice Boran'ın, yukarıda işaret ettiğimiz yazısında yer alan görüşlerini *bu şekilde özetlemek* kabildir. Şimdi ve kimseyi *ilzam etmemek* knyder ile bu görüşler üzerinde biraz duralım: Evvelâ su noktası, saniyorum ki herkesçe kabul edilecektir ki, sosyalizm, kapitalizmin bir mahsulüdür ve kısaca Ondokuzun en son yüz yılın evlqididir. Çünkü Ondokuzuncu yüz yıl, *Onsekizinci yüzyılın sonunda lead edilmeye başlanıp gittikçe ve geniş ölçüde sanayle uyu lanan makinaların yarattığı sanayi kapitalizmi* yüzyılıdır. İşçi sınıfı doğuran ise *iste bu sanayi kapitalizmidir*. Kısacası, işçi sınıfı, çağdaş mânâ style, sanayi kapitalizminin ecocugudur. Her türlü sermayeyi ve üretim araçlarını elinde tutan sınıf ve vani burjuva sınıfına karşı, her türlü hakları da ve yaşama araçlarından yoksun olan, ya top rağımı, ya tezgâhim, dizenini kaybedip, zaman

Şevket Süreyya AYDEMİR

zaman kendini «yedek ıssızlar ordusu» içinde bulan bu sınıfın yaşama ve gelişme şartlarını inceleyen aydınlar ve bilginler, Ondokuzuncu yüzyılda sosyalizmi, sanayi ülkelерinde bir fikir ve mücadele cereyanı haline getirdiler. Çağdaş kapitalizmin yapısını ve gelişmelerini müşahede ve tenkit ile, bunların kanuniyetlerini arayan ve tarih içinde toplumun siyasi kuvvetlerini kanunu yetlere bağlayan çok cepheli bir doktrinden başka bir şey olmayan Marksizm, gene Ondokuzuncu yüzyılda ve Avrupa'da meydana geldi.

Vakıa sosyal izahların tarih içinde köklerini ilk çağ'a kadar götürmek kabildir. Köleyi ve elişçisini her asırda bulabiliriz. Ticaret sermayedarı, sömürgeci yayılmalar İlçeğe kadar gidebilir. Yeni kitaların keşfinden sonra sömürgecilik, Batı Avrupa'da merkantilist hareketler bir vakıadır. Bu arada hayaleci sosyalizm adıyla adlandırılan sosyal çabaları da olmuştur. Fakat çağdaş manasıyle sosyalizm, ancak Ondokuzuncu yüzyıl ve bu yüzyılda büyük sanayici ve emperyalist metropollerin bir eseridir. Esas dâvası da, proletarya, yanı üretim araçlarından mahrum İşçi sınıfı ile sermayeyi ve üretim araçlarını elinde tutan sınıf arasındaki çatışmayı ihtiilâl, veya İslâhât yolu ile çözümkert. Bu çözüm, Birinci Dünya Savaşında tamamen bitkin düşmüş olan Rusyadaki 1917 ihtiilâlleri ile yeni unsurlar kazanmış, yeni istikametler almıştır.

Fakat Ondokuzuncu yüzyılın hâdisesi, yalnız büyük sanayî memleketlerindeki işçi—sermayedar çatışmasından ibaret değildir. Bu Ondokuzuncu yüzyıl kapitalizmi, bir taraftan kendi metropollerinde işçi—sermayedar arasındaki sınıf kaygasını keskinleştirmiştir. Ama, diğer taraftan da, emperialist genişlemelerle eline geçirdiği veya kontrolden altına aldığı sömürge ve yarı sömürgelerde, yerli sanayii廓 kertmek milletleri esir veya tabi hale getirmek; bütün bu ülkeleri kendi sanayî mamullerine pazar e kendi sanayî için ham madde yetiştiirci haline sokmak, neticesi de gene bu Ondokuzuncu yüzyılının işidir. Demek ki sanayî kapitalizmi, bir taraftan Batıda proletarya ve burjuazi arasındaki çatışmayı yaratmış ve onun çözümü için sosyalizm müzdelesi doğmuştur. Diğer taraftan da bu sanayiciler memleketlerle müstemleke ve yarı müstemleke arası iktisadi ve siyasi tabiliyet yaratarak dünya üzerinde, ileri gitmiş ve GERİ KALMIŞ ÜLKELER çatışmasını doğurmustur ki, millî istiklal savaşları, millî kurtuluş hareketleri, az gelişmiş memleketlerin kalkınma dâvaları buradan geliyor. Türkiye de bu ülkelerden biridir. Az gelişmiş memleketler gibi o da bir taraftan egeîlik için titrer ve istiklali vesayet altına düşülmeye sin diye uğraşmak zorunda kalırken, diğer taraftan da Batı memleketlerinin geçen asırda düzülgü anınlı kavgaları ve sonunda ihlilleri ekmeğin dâş memek için, kendi yapısında milliyetçi bir sosyal devleti yer vermek zorunda bulunuyor. Bu çabannın adına ister sosyal devletçilik ister sosyalizm diyelim, fakat bilimliyiz ki, Güneydoğu Asyadan Ortadoğu, Afrika ve Güney Amerikaya kadar bütün bir âlemi bu dâvalar sarısın bulunmaktadır.

Cünkü müstemeleke ve yarı müstemelekeler, yahut bugünkü tabiri ile az gelişmiş memleketlerle büyük sanayi memleketleri arasında çatışma zaten dünya ölçüsünde bir çatışmayıdi. Meselâ 1914 de, dünyanın 135.4 milyon kilometrekare olan topraklarından 118 milyon kilometrekare, yani dünya topraklarının % 87 si sömürge veya yarı sömürge idi. O zaman 1.780 milyon olarak hesaplanan dünya nüfusunun da 1.270 milyonu asrelimis tabii memleketlerde yaşayandı.

Bugün bu sömürge ve yarı sömürge ülke ve milletlerin siyasi bağımsızlık savaşları geniş ölçüde başarılı olmuştur. Fakat yeni usul emperyalist kontroller durumuna düşmemek, Ondokuzuncu yüzyıl tipinde sınıf çatışmalarının gelişeceği kapitalist nizamlara sürüklene memek cabaları henüz

ortadadır. Bu memleketler yeniden, bir taraftan büyük devletlerin vesayetine, diğer taraftan kendi içlerinde sınıf parçalanmalarına, sınıf kavgalarına, azgın bir kapitalizmin hırslı istismarı altına yuvarlanabilirler. İşte az gelişmiş memleketler sosyalizmi diyeboleceğimiz başka bir tip sosyalizm, bu gerçek ve tehlikeli gelişmeleri önlemek gəbasıdır.

Azgelişmiş, memleketçi ve milliyeti sosyalizmelerde sınıf önderliği davası sağlam bir dava değildir. Çünkü bu memleketler henüz az gelişmiş bir kapitalizm ve bazı yerlerde kapitalizm öncesi safhasındadır. Gayı sınıf kavgası, sınıf önderliği, sınıf diktatörlüğü davası olmaktan ziyade, aydın bir fikir hareketi etrafında milletin sosyal adalet ilkelerini ve sosyal mücadeleyi benimsemış bütün aktif tabakalarını bu hareketin etrafında birleştirmektedir. Eğer böyle olmaz da, bu memleketlerde, mesela Türkiye'de, sosyal gelişmenin önderi ve öncülliği sınıfıdır. Sosyal gelişme bir işi mihveri etrafında döner, onun aktif kadrosu odur dersek, aslında bir milli kurtuluş davası olan sosyalizmi parelamak tehlikesi helir.

parçalamak tehlikesi belirir.
Onun için bu hareketi bizim, hâlâ tamamlanmayan ve fikir temelleri tam olsarak doktrinles-
tirilmeyen millî inkılâbımızın ilkelerine, yanı inki-
läpek bir Atatürkçülüğe bağlamakta isabet vardır.
Çünkü Atatürk ruhunun ışık tuttuğu millî kurtuluş hareketi:

- * İstiklalçıdır.
 - * Emperyalizme karşıdır. Emperyalizm belirti lerini, emperialist kontrolleri ve imtiyazları reddeder.
 - * Feodalizme, ortaçağ kalıntılarına, ağılığa, köy ve şehir mültegallibiligkeitine karşıdır.
 - * Devletçidir ve bu devletçilik, devlet işleme ve organlarının özel sahipler menfaatına istis marına yol vermez.
 - * İmtiyazsız, sınıfsız bir millet olmak sloganı, Atatürkü bir buluşudur. Onun çocuklar tarafından benimsenmiştir.
 - * Diniñ siyasete karıştırılması, ruhani derebeylikler, klerikal zümreleşme çabalari Atatürk çüllükte yoktur.
 - * Atatürk emekten yanadır. Türk sosyal hareketinde de emek bir asıl unsurdur.

Bunları ve bunların devamı olan diğer dava
ları da bir arada sistemleştirirsek Türk sosyaliz
minin fikir prensipleri çıkar. Bunları, Anayasamız
nın SOSYAL DEVLET, SOSYAL ADALET, DEV
LET PLÂNCILIGI, zirai reformlar sendikaların
toplu sözleşmelerle bir millî kudret haline getiril
mesi, emek anlaşmazlıklarının, sonunda grevlerle
çözülmesi, eğitimin sağlığın sosyalleştirilmesi
gibi temellerinden hareket ederek tahakkuk ettir
meye çalışmalıyız.

Ama bu kabil olacak mı? Bu sualın cevabında oldukça engelleyici bulutlar beliriyor.

Cüntü, demokrasinin bir kalabalıklar baskısı haline getirilmesi çabası Türkiye'de vardır. Hiçbir doktrin gütmeyen ve sadece birbirile söyle boğuşan, hepsi de opportunist olan siyasi orta partilerin, dini istismar, kalabalıklar kışkırtına çabalalar vardır. İktisadi plâm, dış yardımları ve devlet imkanlarını çabuk ve suni bir sermaye dar sınıf yaratmak yolundaki iç ve dış müdafahale ve gayretler vardır. Bunlar sosyal ve çatışmasız gelişme çabasını, yanı Atatürkçeli bir sosyal gelişmeyi önleyebilir. O takdirde, şimdi bazı çevrelerin çabaladığı gibi, devlet işletmelerini ve diğer devletçilik unsurlarını da soysuzlaşrmak suretiyle garip bir kapitalizmin yer alması mümkün müdür? Ama daha çok yabancı yardımların ve müdafahelerin desteğine güvenmem gereken böyle bir takıntı kapitalizmin istikbaline güvenilmez. Onun getireceği iç ve dış meseleler ve çatışmalar üzerinde ise şimdiden tahminlere bile girişmek zordur.

Fakat Böyle bir geleceğe sürüklendirsek, o zaman Sayın Behice Boranın görüşleri ve fikirleri, sanıyoruz ki çok daha geniş ölçüde bir doçruluk kazanacaktır.